

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**TARİH ÖĞRETMENLERİNİN TARİH HARİTALARININ
KULLANIMINA YÖNELİK BİLGİ VE TUTUMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ: ADANA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Miraç BAKKALOĞLU

**TRABZON
Aralık, 2017**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**TARİH ÖĞRETMENLERİNİN TARİH HARİTALARININ
KULLANIMINA YÖNELİK BİLGİ VE TUTUMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ: ADANA ÖRNEĞİ**

Miraç BAKKALOĞLU

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek Lisans
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Danışmanı

Prof. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU

**TRABZON
Aralık, 2017**

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 18 / 12 / 2017

Tez Danışmanı : Prof. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU

Üye : Doç. Dr. Rahmi ÇİÇEK

Üye : Doç. Dr. Ramazan KAYA

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Prof. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdürü V.**

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Karadeniz Teknik Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Miraç BAKKALOĞLU

18 / 12 / 2017

ÖN SÖZ

Geçmiş, bilinmeyen bir yerde başlamış, yaşanmış ve bitmiştir. Bu süreçte meydana gelen olaylar bir öncekinden etkilendiği gibi kendinden sonrakini de etkilemektedir. Haritalar ise bu tarih sahnesinde kendisine önemli bir yer bulmuştur. İnsanların öğrenme merakı haritaların tarihini yazıdan bile önceye dayandırmaktadır. Bugün geldiğimiz noktada haritalar tarih derslerinin önemli bir materyali olmaktan ziyade dersin olmazsa olmazı haline gelmiştir.

Bu yüksek lisans tezinin amacı, tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımına yönelik bilgi ve tutumlarını öğrenerek tarih eğitimi alanına katkı sağlamaktır. Bu amaçla Adana ili Seyhan ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında çalışan tarih öğretmenleriyle bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan tez danışmanım Prof. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU'na, başta benden desteğini esirgemeyen babam Mustafa Asım BAKKALOĞLU olmak üzere tüm aileme ve bu süreçte hep yanımda olan eşim Burcu EREN BAKKALOĞLU'na teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Miraç BAKKALOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	IX
ABSTRACT.....	X
TABLolar LİSTESİ.....	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Problemi.....	2
1. 2. Araştırmanın Alt Problemleri.....	2
1. 3. Araştırmanın Amacı.....	2
1. 4. Araştırmanın Önemi.....	2
1. 5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1. 6. Araştırmanın Sayıltıları	3
1. 7. Tanımlar.....	3
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	5
2. 1. Eğitim.....	5
2. 2. Öğretim.....	7
2. 3. Tarih ve Tarih Öğretimi.....	8
2. 4. Harita.....	13
2. 4. 1. Haritalarda Bulunması Gereken Özellikler ve Unsurlar.....	13
2. 4. 2. Harita Çeşitleri.....	16
2. 4. 2. 1. Konularına Göre Haritalar.....	16
2. 4. 2. 1. 1. Genel Haritalar.....	16
2. 4. 2. 1. 1. 1. Topoğrafya Haritaları.....	17
2. 4. 2. 1. 1. 2. Fiziki Haritalar.....	17
2. 4. 2. 1. 1. 3. Siyasi ve İdari Haritalar.....	17

2. 4. 2. 1. 1. 4. Duvar ve Atlas Haritaları.....	17
2. 4. 2. 1. 2. Özel Haritalar.....	17
2. 4. 2. 1. 2. 1. Araziden Yararlanma Haritaları.....	17
2. 4. 2. 1. 2. 2. Hidrografiya Haritaları.....	17
2. 4. 2. 1. 2. 3. Ekonomi Haritaları.....	18
2. 4. 2. 1. 2. 4. Jeomorfoloji Haritaları.....	18
2. 4. 2. 1. 2. 5. İzoterm Haritaları.....	18
2. 4. 2. 1. 2. 6. Toprak Haritaları.....	18
2. 4. 2. 1. 2. 7. Nüfus Haritaları.....	18
2. 4. 2. 2. Ölçeklerine Göre Haritalar.....	19
2. 4. 2. 2. 1. Büyük Ölçekli Haritalar.....	19
2. 4. 2. 2. 2. Orta Ölçekli Haritalar.....	19
2. 4. 2. 2. 3. Küçük Ölçekli Haritalar.....	19
2. 4. 3. Harita Becerileri.....	19
2. 4. 3. 1. Sembollerin Anlaşılması.....	20
2. 4. 3. 2. Alansal Perspektifin Geliştirilmesi.....	21
2. 4. 3. 3. Yönün Anlaşılması.....	21
2. 4. 3. 4. Uzaklığın Anlaşılması.....	21
2. 4. 3. 5. Yerin Belirlenmesi.....	21
2. 4. 3. 6. Harita Ölçeği.....	21
2. 4. 3. 7. Yeryüzü Şekillerinin Anlaşılması.....	22
2. 4. 3. 8. Haritanın Yorumlanması.....	22
2. 4. 4. Harita Kullanımının Yararları ve Önemi.....	22
2. 5. İlgili Araştırmalar.....	25
3. ARAŞTIRMANIN DESENİ.....	35
3. 1. Bilim ve Bilimsel Araştırma.....	35
3. 2. Araştırma Yöntemleri ve Sınıflandırılmaları.....	35
3. 3. Araştırmada Nicel ve Nitel Yaklaşımlar.....	36
3. 4. Araştırmanın Evreni.....	36
3. 5. Araştırmanın Örneklemi.....	37
3. 6. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları.....	37
3. 6. 1. Araştırmanın Yöntemi.....	37
3. 6. 2. Araştırmanın Veri Toplama Araçları.....	38

3. 6. 2. 1. Açık Uçlu Anket.....	38
3. 6. 2. 2. Mülakat.....	38
3. 6. 3. Araştırmanın Pilot Çalışması.....	38
3. 6. 4. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi.....	39
3. 6. 4. 1. Araştırmada Kullanılan Açık Uçlu Anketin Geliştirilmesi.....	39
3. 6. 4. 2. Araştırmada Uygulanan Mülakatın Geliştirilmesi.....	39
3. 6. 5. Verilerin Analizi.....	40
3. 6. 5. 1. Açık Uçlu Anketin Analizi.....	40
3. 6. 5. 2. Mülakatın Analizi.....	41
4. BULGULAR.....	42
4. 1. Anketten Elde Edilen Bulgular.....	42
4. 1. 1. Kişisel Bilgiler Formundan Elde Edilen Bulgular	42
4. 1. 2. Anketin İkinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular	44
4. 1. 3. Anketin Üçüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular	55
4. 1. 4. Anketin Dördüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular	66
4. 1. 5. Anketin Beşinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular	70
4. 1. 6. Anketin Tüm Bölümlerinden Elde Edilen Bulgular	80
4. 2. Mülakattan Elde Edilen Bulgular	82
4. 2. 1. Kişisel Bilgiler.....	82
4. 2. 2. Mülakatın Birinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular	84
4. 2. 3. Mülakatın İkinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular	91
4. 2. 4. Mülakatın Üçüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular	96
4. 2. 5. Mülakatın Dördüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular	97
4. 2. 6. Mülakatın Tüm Bölümlerinden Elde Edilen Bulgular	103
5. TARTIŞMA.....	106
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	108
6. 1. Sonuçlar.....	108
6. 1. 1. Araştırmanın Birinci Alt Probleminin Sonuçları.....	108
6. 1. 2. Araştırmanın İkinci Alt Probleminin Sonuçları.....	109
6. 1. 3. Araştırmanın Üçüncü Alt Probleminin Sonuçları.....	110
6. 1. 4. Araştırmanın Dördüncü Alt Probleminin Sonuçları.....	110
6. 2. Öneriler.....	111

6. 2. 1. Araştırma Sonucuna Dayalı Öneriler.....	111
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	113
7. KAYNAKLAR.....	114
8. EKLER.....	121
9. ÖZGEMİŐ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	128

ÖZET

Tarih Öğretmenlerinin Tarih Haritalarının Kullanımına Yönelik Bilgi Ve Tutumlarının Değerlendirilmesi: Adana Örneği

Tarih geçmiş hakkında bilgi, gelecek hakkında fikir verir. Harita ise, insanların üzerinde yaşadığı coğrafyayı tanıma merakı ile meydana gelmiştir. Tarih haritaları ise tarih derslerinin vazgeçilmez materyallerinden biridir. Bu çalışma, tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımına yönelik bilgi ve tutumlarını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma nitel bir anlayışla yürütülmüştür. Araştırma ile ilgili veriler 2016 – 2017 eğitim öğretim yılında Adana ili Seyhan ilçesindeki tarih öğretmenleriyle yapılan anket ve mülakat formlarıyla elde edilmiştir. Anket formu 93 tarih öğretmenine uygulanırken, mülakat formu 17 tarih öğretmenine uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda tarih öğretmenlerinin, tarih haritalarının kullanımıyla ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı, tarih haritalarının kullanımıyla ilgili beceriler hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tutumlarının olumlu yönde olduğu ve tarih haritalarını kullanma düzeylerinin yeterli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tarih Eğitimi, Tarih Öğretmeni, Tarih Dersi, Tarih Haritaları

ABSTRACT

Evaluation of Knowledge and Attitudes of History Teachers About Using Historical Maps: Example Of Adana

History gives information about past, gives idea about future. The map, on the other hand, is consisted with the curiosity of recognizing the geograph that people live on. History maps are one of the indispensable materials of history lessons. This study aims to measure knowledge and attitudes of history teachers for using historical maps.

This study was carried out with a qualitative understanding. The data about the study were obtained from the questionnaire and interview forms done with history teachers from Seyhan district in Adana at the academic year of 2016 – 2017. While the questionnaire form was applied to 93 history teachers, the interview form was applied to 17 history teachers.

At the result of research, it is concluded that the history teachers have not enough knowledge level about using of history maps, have not enough knowledge about skills of using history maps, have positive attitudes about using of history maps and have good level about using of history maps.

Keywords: History Teaching, History Teacher, History Lesson, History Maps

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Eğitim ve Öğretim Kavramları.....	8
2.	Ankete Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerini Gösteren Tablo.....	42
3.	Öğretmenlik Mesleğinde Çalışma Sürelerini Gösteren Tablo.....	43
4.	Öğretmenlerin Mezuniyet Durumlarını Gösteren Tablo.....	43
5.	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulların Türünü Gösteren Tablo.....	44
6.	Öğretmenlerin Harita Kullanımı İle İlgili Eğitim Alma Durumlarını Gösteren Tablo.....	45
7.	Öğretmenlerin Haritanın Tanımına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	46
8.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarının Kullanılmasının Amacına Yönelik Verdikleri Cevapları Gösteren Tablo.....	48
9.	Tarih Haritalarının Tarih Öğretimine Katkıları Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Cevapları Gösteren Tablo.....	50
10.	Tarih Haritalarının Tarih Öğretimine Olumlu Katkılarını Gösteren Tablo.....	51
11.	Tarih Derslerinde Tarih Haritası Kullanmanın Sınırlılıklarına Yönelik Cevapları Gösteren Tablo.....	53
12.	Tarih Derslerinde Tarih Haritası Kullanmanın Sınırlılıklarını Gösteren Tablo.....	54
13.	Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerin Bulunduğu Cevapları Gösteren Tablo.....	56
14.	Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerden En Az Birini Belirtenlerin Cevaplarını Gösteren Tablo.....	57
15.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma Konusunda Yeterli Beceriye Sahip Olmalarına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	58
16.	Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerden En Az Birini Belirten Öğretmenlerin Harita Kullanma Konusunda Yeterli Beceriye Sahip Olmalarına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	59

17.	Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerileri Belirtemeyen Öğretmenlerin Harita Kullanma Konusunda Yeterli Beceriye Sahip Olmalarına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	59
18.	Öğretmenlerin Harita Becerilerinin Faydaları Hakkında Verdikleri Cevaplara Yönelik Tablo.....	60
19.	Öğretmenlerin Kullanacakları Tarih Haritalarını Seçerken Ölçüt Bulundurmalarına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	61
20.	Öğretmenlerin Kullanacakları Tarih Haritalarını Seçerken Göz Önünde Buldukları Ölçütleri Gösteren Tablo.....	62
21.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Karşılaştıkları Güçlüklerle Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	64
22.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Karşılaştıkları Güçlükleri Gösteren Tablo.....	64
23.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma Konusundaki İsteklerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	67
24.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma Konusundaki İsteklerinin Nedenlerini Gösteren Tablo.....	67
25.	Öğretmenlerin Derslerinde Tarih Haritalarını Kullanma Konusundaki Düşüncelerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	69
26.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanmayı Tavsiye Etmelerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	69
27.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Dikkat Ettikleri Özellikleri Belirtmelerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo....	71
28.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Dikkat Ettikleri Özellikleri Gösteren Tablo.....	71
29.	Öğretmenlerin Harita Kullanma Sıklıklarını Gösteren Tablo.....	73
30.	Öğretmenlerin Derslerinde Tarih Haritası Kullanmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirtilmesine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	74
31.	Öğretmenlerin Derslerinde Tarih Haritası Kullanmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Faktörleri Gösteren Tablo.....	75
32.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarının Kullanımı İle İlgili Yeterlilik Düzeylerini Gösteren Tablo.....	77
33.	Öğretmenlerin Eklemek İstedikleri Görüşlerini Gösteren Tablo.....	79
34.	Mülakata Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerini Gösteren Tablo...	82

35.	Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğinde Çalışma Sürelerini Gösteren Tablo.....	82
36.	Öğretmenlerin Mezuniyet Durumlarını Gösteren Tablo.....	83
37.	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulların Türünü Gösteren Tablo.....	83
38.	Öğretmenlerin Harita Kullanımı İle İlgili Eğitim Alma Durumlarını Gösteren Tablo.....	84
39.	Öğretmenlerin Haritanın Tanımına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	85
40.	Tarih Derslerinde Tarih Haritası Kullanmanın Olumlu Yönlerini Gösteren Tablo.....	86
41.	Tarih Derslerinde Tarih Haritası Kullanmanın Sınırlılıklarını Gösteren Tablo.....	88
42.	Tarih Haritalarının Kullanılmasıyla Öğrencilere Kazandırılacak Becerileri Gösteren Tablo.....	90
43.	Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerin Bulunduğu Cevapları Gösteren Tablo.....	91
44.	Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerden En Az Birini Belirtenlerin Cevaplarını Gösteren Tablo.....	91
45.	Tarih Haritalarını Seçerken Dikkat Edilen Özellikleri Gösteren Tablo.....	94
46.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Karşılaştıkları Güçlüklerle Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo.....	95
47.	Harita Kullanma Konusunda İstek Duyan Öğretmenlerin Nedenlerini Gösteren Tablo.....	96
48.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Dikkat Ettikleri Özellikleri Belirtmelerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo....	98
49.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Dikkat Ettikleri Özellikleri Gösteren Tablo.....	98
50.	Öğretmenlerin Harita Kullanma Sıklıklarını Gösteren Tablo.....	99
51.	Öğretmenlerin Derslerinde Tarih Haritası Kullanmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Faktörleri Gösteren Tablo.....	100
52.	Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma İle İlgili Yeterlilik Düzeylerini Gösteren Tablo.....	101
53.	Öğretmenlerin Eklemek İstedikleri Görüşlerini Gösteren Tablo...	102

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Harita çeşitleri.....	16

KISALTMALAR LİSTESİ

- AKÖ** : Ankete Katılan Öğretmen
EBA : Eğitim Bilişim Ağı
HGK : Harita Genel Komutanlığı
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
MKÖ : Mülakata Katılan Öğretmen
t.y. : Tarih yok
URL : Standart Kaynak Bulucu (Uniform Resource Locator)

1. GİRİŞ

Eğitim insanın kaliteli bir yaşam sürdürmesini sağlayan hizmettir. Bu hizmetin insana yönelik olması kişinin bu süreçte hem eğiten hem de eğitilen konumunda olmasına neden olur. Günümüzün sürekli değişen şartlarında insanların da ihtiyaçları değişmektedir. Bu ihtiyaçların değişmesi ise eğitimin değişmesine neden olmaktadır. Bu nedenlerle eğitim kavramının hiç değişmeyen kalıcı bir tanımını yapmak mümkün olamamıştır.

İnsanların nasıl eğitilmesi gerektiğini ele almadan önce sağlamak istediğimiz sonucun ne olacağını açıklığa kavuşturulması iyi olur. İyi bir kişiliğin öğeleri konusunda aynı görüşte olan insanlar bile bu öğelerin göreceli önemleri konusunda görüş ayrılığına düşebilirler. Bir kişi yürekliliğe, birisi bilgiye, birisi sevecenliğe ve nezakete, birisi doğruluğa fazla önem verecektir. Bir kişi Brutuslardan yaşlı olanı gibi, devlete karşı görevi aile fertlerinden üstün tutacaktır; başka birisi Konfüçyüs gibi, aile bağını, her şeyin üstünde görecektir. Bütün bu ayrılıklar eğitim konusunda da ayrılıklar doğuracaktır. Hangi özelliklere sahip insan yetiştirmek istediğimize karar verdikten sonra iyi bir eğitimin nasıl olacağı hakkında net bir görüşe varabiliriz (Russell, 1984).

Eğitimin plan ve program dahilinde yapıldığı alanlarda kendisine yer bulabilen öğretim, eğitim tarafından kapsamaktadır. Şimşek (2009)'e göre öğretim, eğitim kurumlarında planlı ve programlı bir şekilde yürütülen eğitim faaliyetlerinin bir bölümü olarak ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, genellikle amaçlıdır ve belirli bir programa bağlı olarak gerçekleştirilir.

Geçmiş hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlarken, geleceğe bakarken önümüzü aydınlatan tarih ile insanların üzerinde yaşadığı dünyayı tanıma ve öğrenme merakı ile meydana gelen haritaların sentezi tarih haritalarını meydana getirmiştir.

Çepni (2010)'ye göre; hangi görüş savunulursa savunulsun, doğru ve güvenilir bilgi üretmenin yolu araştırma ile başlar. Bu bilgileri elde etme sürecinde çeşitli araştırma yöntemlerinden faydalanılır. Betimsel araştırma çalışmaları bir durumu açıklığa kavuşturmak, olaylar arasındaki ilişkileri açıklamak ve durum hakkında değerlendirmeler yapmak nedenleriyle yapıldığı için bu çalışmada betimsel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmada, tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımına yönelik bilgi ve tutumları değerlendirildiğinden, problem ile ilgili durumun ne olduğu ve neler yapılabileceği açıklanacaktır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde araştırma ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölüm ise eğitim, öğretim, tarih, tarih eğitimi, harita, harita becerileri ve ilgili araştırmaların bulunduğu bölümdür. Üçüncü bölümde araştırmanın ölçme araçlarını içeren

yöntem bölümü yer almaktadır. Dördüncü bölüm araştırmanın veri toplama araçlarından elde edilen bulgular ve bulgulara ait tablolardan oluşmaktadır. Beşinci bölüm tartışma ve yorumlar bölümü olup altıncı bölümde sonuç ve öneriler yer almaktadır.

1. 1. Araştırmanın Problemi

Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımıyla ilgili bilgi ve tutum düzeyleri nedir?

1. 2. Araştırmanın Alt Problemleri

- 1) Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin bilgi düzeyi nedir?
- 2) Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin sahip oldukları becerilere ait bilgi düzeyi nedir?
- 3) Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin tutumları nelerdir?
- 4) Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanma düzeyi nedir?

1. 3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımına yönelik bilgi ve tutumları hakkında görüşlerini ortaya koyarak tarih eğitimi alanına katkı sağlamaktır. Ayrıca bu çalışma ile tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımına yönelik bilgi ve tutumları incelenerek alanyazında mevcut boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

1. 4. Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin harita kullanım amaçları ile çeşitlerini kavrayabilmek ve haritaları okul ve okul dışı hayatlarında etkin şekilde kullanabilmek için harita becerilerine sahip olmaları gerekir. Öğrencilere harita becerileri kazandırmanın en etkili yolu ise onlara mümkün olduğunca harita tabanlı etkinlikler yaptırmaktır (Öztürk, 2010). Taş (2005)'a göre haritaları okuyabilme ve yapabilme becerilerine sahip olma öğrenme açısından son derece önemlidir. Bu beceriler ile öğrenci, mekan analizi becerisini kazanarak diğer derslerinde de başarılı olabilecektir. Bu araştırma ile tarih öğretiminin etkililiği ve verimliliğinin artırılması ve diğer alanlara da katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Tarih öğretiminde başta öğrenmeyi kolaylaştırıp, öğretilenleri kalıcı hale getiren haritalar; öğretmene de dersin işlenişinde yardımcı olmaktadır. Bu nedenle tarih haritalarının tarih derslerinde kullanılması son derece önemlidir. Ayrıca, dersin işlenişine yardımcı olması, dersi daha eğlenceli hale getirmesi ve öğrencilerin derse olan ilgisini

arttırması gibi nedenlerle derslerde bu haritaların kullanılması etkili bir tarih öğretimi için önemli olmaktadır. Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanımıyla ilgili bilgi, beceri ve tutumlarının ortaya konması öğretmenlere konu ile ilgili yeterlilik ve eksikliklerini göstererek kendilerini geliştirmeleri bakımından faydalı olacaktır.

Tarih derslerine karşı duyulan ilginin artırılması, tarih dersi hedeflerine ulaşılma oranına da olumlu etki edecektir. Tarih dersleri sıkıcı, sevilmeyen veya sadece notu için katılan bir ders olmaktan çıkıp; ilgi duyulan, merak edilen, araştırılmasından zevk alınan bir ders haline geldiğinde tarih öğretiminin amaçları hedeflerine ulaşmış olur.

Betimsel araştırma çalışmaları bir durumu açıklığa kavuşturmak, olaylar arasındaki ilişkileri açıklamak ve durum hakkında değerlendirmeler yapmak nedenleriyle yapıldığından bu çalışmada betimsel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilecek sonuçlarla sadece alanyazındaki mevcut boşluk doldurulmayacak aynı zamanda tarih dersi işlenişinde mevcut duruma bakılarak nerede bulunduğu ve daha başka neler yapılabileceği hakkında başta tarih öğretmenleri olmak üzere bütün öğretmenlere ışık tutulacaktır.

1. 5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın örneklemini Adana ili Seyhan ilçesinde 2016 – 2017 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan 93 tarih öğretmenleriyle sınırlandırılmıştır.

1. 6. Araştırmanın Sayıltıları

1. Araştırmanın örneklemini evreni temsil edebilecek niteliktedir.
2. Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin soruları doğru ve samimi cevaplandıkları varsayılmaktadır.

1. 7. Tanımlar

Eğitim: Bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme sürecidir (Demirel, 2006).

Öğretim: Eğitim çalışmalarının amaçlı, planlı, sistemli, programlı olarak yürütülen ve genellikle bir eğitim kurumu aracılığıyla gerçekleştirilen bölümdür (Şimşek, 2009).

Öğrenme: Daha önce hiç yapamadığımız bir şeyi yapabilmek ve onu tekrar yapabilecek kadar hatırlayabilmektir (Balcı, 2004).

Tarih: İnsanoğlunun geçmişte meydana getirmiş olduğu tek olayları, zaman ve mekan çerçevesi içinde, yazılı belgelere dayandırarak anlatan ve geleceğe ışık tutan ilimdir (Memiş, 2005).

Harita: Yeryüzünün tümünün ya da bir kısmının, doğal ve yapay özelliklerinin, bir projeksiyon sistemine göre ve belirli bir ölçekte küçültülerek, bir düzlem üzerine izdüşümlendirilmiş, özel işaretler ve tamamlayıcı bilgilerle donatılmış benzeridir (Yıldız, 1999a).

Bilgi: Bir bireyin dış dünyadaki olayları algılama, işleme, değerlendirme, muhakeme etme sonucunda zihninde ürettiği anlamdır (Saban, 2000'den aktaran: Kurt ve Kürüm, 2010:25).

Beceri: Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağılı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amacına uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet (URL-1).

Tutum: Bireyin ilgili durum ya da nesnelere ilişkin tepkisi üzerinde dinamik ya da yönlendirici bir etki yapan, yaşantı içinde biçimlenmiş bir zihinsel ya da sinirsel hazırlık durumudur (Allport, 1935'ten aktaran: Teyfur, 2008:137).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Eğitim

Eğitim, insanı sadece bütün yönleriyle geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda onun insanca ve kaliteli bir hayat sürdürmesini de sağlar. Şişman (2009) eğitim sürecini, insanın olgun ve erdeme sahip mükemmel bir kişi haline gelmesi veya getirilmesi şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim farklı kaynaklarca ve yazarlarca günümüze kadar çok değişik şekillerde tanımlana gelmiştir. Kızıloluk (2002) eğitimin farklı biçimlerde tanımlanmasının nedenlerini şöyle ifade etmektedir:

- Eğitimin statik değil dinamik bir yapısı vardır. Eğitimin amaçları, içerik, yöntem ve teknikleri zaman içerisinde hem aynı toplumda hem de toplumdan topluma değişebilmektedir. Sürekli değişen bir olgunun değişmeyen bir tanımını yapmak mümkün değildir.
- Eğitimin dayandığı teorik temeller de eğitimin farklı tanımlanmasına neden olabilmektedir. Eğitim sistemleri idealist, realist ve pragmatist felsefelere dayanabilir. Bu da farklı tanımlara yol açar.
- Eğitimi tanımlarken farklı amaçlardan hareket edilmesi farklı tanımların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bireye öncelik veren toplumların tanımlamalarıyla sürece öncelik veren toplumların tanımlamaları farklılık gösterebilir.

Her eğitim sisteminin dayandığı bir eğitim felsefesi ve bu felsefeye göre yetiştirilmesi planlanan insan modeli vardır. Buradan hareketle eğitimle ilgili tüm etkinlikler belirli hedeflere ulaşmak içindir.

“Eğitim tanımı nasıl yapılır?” sorusuna verilecek tek bir yanıtın olmaması onu tanımlayanların farklı alanlarda çalışıyor olmasından da kaynaklanmaktadır. Kılbaş - Köktaş (2007) farklı disiplinler açısından eğitimi şu şekillerde açıklamıştır:

- Evrensel anlamda eğitim; evrene ilişkin bilgili olmaya yönelik bir gezintidir.
- Antropolojik olarak eğitim; gençlerin yetişkin olmasında ve yetişkin toplumunda bir yer edinmesinde, kuşaklar arası etkileşim yoluyla gençlerin insanlaştırılmasıdır.

- Sosyolojik olarak eğitim; bir topluluğun varlığının sürdürülmesi için gerekli olduğuna inanılan değerler ve toplumsal roller açısından gençlerin toplumsallaştırılmasıdır.
- Politik açıdan eğitim; bireyin, ulusa vatandaşlık için hazırlığının yanı sıra, yerel ve ulusal önderler yetiştirme işidir.
- Ekonomi açısından eğitim; nitelikli insan gücü yetiştirme, iş olanakları yaratmak için gerekli değer, bilgi ve becerilerin kazanılmasıdır.
- Varoluşçu açıdan eğitim; bireyin başarısını sağlayacak yeteneklere sahip olduğunun farkına vardırılması ve bireyin kendisi olmasının sağlanmasıdır.

Eğitimin çok daha farklı şekillerde de tanımlamaları yapılabilir. Ergün (2009) eğitimi; yetişkinlerin, çocukların ve gençlerin arasında, bilen ve bilmeyenin arasında insanlığın var oluşundan beri devam eden bir süreç olarak ifade etmektedir. Bu olgu, eğitim bilimciler ve komşu bilim dalları tarafından farklı farklı ele alınmaktadır.

Eğitimin farklı alanlarda çalışan kişilerce yapılan tanımlarını süreç ve içerik olmak üzere iki başlık altında toplamak da mümkündür. Başaran (2007) da eğitimin farklı kaynaklarca yapılan tanımlarını, süreç ve içerik tanımları olacak şekilde iki kümede toplamaktadır.

İçeriğe vurgu yapan eğitim tanımlarının sürekli değişen bir yapısı vardır. Değişen ve gelişen dünyada, eğitimin kişiye kazandıracığı niteliklerin değişmesi içeriğin değişmesine, içeriğin değişmesi de yapılan eğitim tanımının değişmesine neden olacaktır. Dilci (2007)'ye göre içerik tanımları; eğitimin kime, niçin verilebileceğini, ona neler kazandıracığını sorgular.

Variş ve diğerleri (1991)'e göre eğitim yaşama hazırlık değil, yaşamın ta kendisidir; yaşamla özdeştir. Eğitimin bir anda gerçekleşebilecek bir kavram olmaması yani yaşam gibi bir zaman gerektirmesi süreç tanımlarının doğmasına neden olmuştur. Büyükalın - Filiz (2006) süreci, belirli bir sonuca ulaşmak için birbirini takip eden olayların akışı olarak tanımlamıştır. Süreç olarak eğitim de eğitimin uzun süreli olduğunu belirten bir kavramdır.

Eğitim, insanın doğuştan sahip olduğu yetenekleri ortaya çıkarmalı ve geliştirmelidir. Bu süreçte de insanı olumlu yönde etkileyerek olumsuz durumlardan etkilenmemesini sağlamalıdır.

Erdem (2008)'e göre, nitelikli eğitim, değişme ve gelişmelerin takipçisi olan bireyleri değil, değişme ve gelişmelerin başlatıcısı olarak üretici, araştırmacı ve yaratıcı bireyler yetiştiren eğitimidir. Bu açıklamalara göre eğitim hizmeti insana yöneliktir. Bu süreçte de her birey hem eğitici hem de eğitilen konumundadır. İnsanlık, varoluşundan beri doğayla bir etkileşim içerisinde ve bu etkileşimini de eğitim sayesinde gerçekleştirmektedir.

Başaran (2007)'a göre insanoğlu eğitimsiz yaşayamaz ve doğuştan getirdiği birkaç tepkinin dışında hemen her davranışı öğrenmek zorundadır.

Ergün (2009)'e göre dünyada ve değişik bilim dallarında farklı farklı insan anlayışları bulunmaktadır. Bu farklı insan anlayışları bütün çağ ve toplumlarda eğitimin amaç ve sistemlerinin farklılaşmasına vesile olmuştur. Her ülkenin farklı ideolojik özellik ve ihtiyaçlarının olduğu günümüz dünyasında kültürel, endüstriyel ve siyasi gelişmelere paralel olarak farklı amaçlar belirleyen bu ülkeler eğitim sistemlerini de bu amaçlara göre düzenlemişlerdir.

Geçmişten günümüze toplumların kendi yapılarına uygun insan tipi yetiştirmeleri, oluşturdukları eğitim sistemleriyle mümkün olmuştur. Bunun da yaşam boyu sürebilecek bir süreç olduğu göz önüne alındığında, eğitimde meyvenin geç olgunlaştığını söylemek yanlış olmaz. Geleceğin nitelikli bireylerini yetiştirebilmek için çalışmalara bugünden başlanmalıdır.

2. 2. Öğretim

Çoğu zaman eğitim yerine kullanılan, çoğu zamansa eğitimle birlikte kullanılan öğretim kelimesi, eğitimin planlı ve programlı olarak okullarda gerçekleştirilen kısmıdır. Buradan da anlaşılacağı gibi, eğitim, öğretimi kapsamaktadır. Eğitim, yaşam boyu devam edebilen, hatta yaşamın ta kendisi olabilen bir süreç iken, öğretim, bu geniş süreç içerisinde sadece planın ve programın yapıldığı alanlarda kendisine yer bulabilmektedir.

Balcı (2004) öğretimi, planlı ve örgütlenmiş bir şekilde okullarda yürütülen öğretme faaliyetleri ve genel anlamda öğretme öğrenmeyi sağlama faaliyeti olarak tanımlamıştır. Öğretimden beklenen nihai hedef öğrenmenin gerçekleşmesidir. Duman (2004) öğretimin amacını; bireyin yaşamını daha iyi sürdürebilmesi için yeni davranışları mutlaka daha iyi, kolay ve hızlı öğrenmesini kolaylaştırıcı nitelikte yöntem, strateji ve ilkeler üzerinde yoğunlaşma olarak ifade etmiştir.

Özçelik (1998), öğretimin başlıca öğelerini şöyle sıralamıştır.

- Öğrenme-öğretme süresi boyunca öğrenciye neyi, niçin ve nasıl yapacağını bildirme,
- Öğrenciyi öğrenme-öğretme sürecine katılmaya özendirme,
- Öğrencilerin gösterdikleri davranışlardan beklenene yakın olan veya duruma göre ona yaklaşanları pekiştirme,
- Denemelik davranışlardan beklenene yakın olmayan veya duruma göre ondan uzaklaşanları düzeltme.

Eğitimi bir *evrensel küme* olarak düşünürsek, öğretimi de bu evrensel kümenin içinde yer alan ve öğrenme ve öğretme kümelerini kapsayan başka bir küme olarak düşünebiliriz. Buradan hareketle eğitimin genel, öğretimin ise eğitime göre daha özel kavramlar olduğuna ulaşırız. Eğitime göre daha özel bir kavram olan öğretim, öğrenme ve öğretme kavramlarını içinde barındırır. Öğretim süreci; öğreten açısından bakıldığında öğretme, öğrenen açısından bakıldığında ise öğrenme olarak tarif edilebilir. Yani öğrenme ve öğretme aynı süreçte var olan iki farklı kavramdır. Bu yüzden de öğrenme ve öğretme kavramları çoğu zaman birlikte kullanılır. Büyükalan - Filiz (2006)'e göre eğitim kurumları, öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin belirlenmiş olan amaçlar doğrultusunda istendik davranışlar kazandırmak için hazırlandığı yerlerdir.

Bu bilgilerden hareket edersek; öğretim sadece okullarda yürütölen planlı ve programlı bir etkinlik değil, aynı zamanda süreç için hazırlık yapma, süreci gerçekleştirme ve süreç sonunda olması beklenen ürün özelliklerinin görülmesidir.

Eğitim ve öğretim kavramları özetle şu şekilde açıklanabilir:

Tablo 1. Eğitim ve Öğretim Kavramları

Eğitim	Öğretim
• Harcanan zaman sınırsız olabilir.	• Harcanan zaman sınırlıdır.
• Belirli bir mekanı olmayabilir.	• Belirli bir mekan vardır.
• Planlı ve programlı olmak zorunda değildir.	• Planlı ve programlı etkinliklerdir.
• Kişinin bütün yönleriyle gelişimini amaçlar.	• Öğrenmenin gerçekleşmesini amaçlar.
• Öğretimi kapsar.	• Öğrenme ve öğretmeyi kapsar.

Öğretim bireyin öğrenmesini sağlama eylemidir. Öğrenme eylemi ise kalıcı izli davranış değişikliği olduğuna göre öğretim de bireyde davranış değişikliği meydana getirme sürecidir. Buradan da anlaşılacağı üzere öğretimin temelinde öğretme vardır ve bir ön koşul olarak öğretim olmazsa öğrenme de olmaz.

2. 3. Tarih ve Tarih Öğretimi

Geçmiş bilinmeyen bir yerde başlamış, yaşanmış ve bitmiştir. Bu süreçte meydana gelen olaylar geçmişten etkilenirken, gelecekteki olayların meydana gelmesine de zemin hazırlamaktadır. Yani dün, bugün ve yarın birbirleriyle ilişkilidir ve "tarih" tam da burada

sahneye çıkmaktadır. Geçmiş hakkında bilgi sahibi olmamıza yarayan tarih, geleceğe bakarken de önümüzü aydınlatacaktır.

Koçak (1998)'a göre tarih, geçmiş zaman boyutunda yer alan olayların meydana gelişinden itibaren sonuçlanıncaya kadar geçen süre içerisindeki bilgileri toplama, düzenleme, değerlendirme ve yorumlama işlemleriyle ulaşılan verileri şimdiki zaman ve gelecek zamanda sunan, “geçmiş – bugün – yarın ile diyalog kuran” bir bilim olarak kabul edilmektedir.

İbn-i Haldun'a göre tarihin iki anlamı vardır. Bunlardan ilki tarihin görünen ya da açık anlamıdır. Buna göre tarih; insanların hal ve hareketlerini, nerelerde devletlerini kurup nasıl geliştiklerini, güçlerini nasıl arttırdıklarını ve devletlerinin nasıl yıkıldığını, ölünceye ya da devletleri yıkılınca kadar yeryüzünü nasıl inşa ettiklerini anlatır. İbn-i Haldun'a göre tarihin asıl anlamı ise incelemeyi, düşünmeyi ve araştırmayı, olayların ve varlığın sebep ve sonuçlarını incelemektir (Aksoy, 2000'den aktaran: Kumru, 2009:18). Demircioğlu (2005)'na göre ise tarih, bilimsel bir bakış açısıyla insanoğlunun serüveninin kanıtlara dayalı olarak ortaya konmasıdır. O halde tarih, bireylerin geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki bağı anlamayı, problem çözmeyi, analiz, sentez ve değerlendirme yapabilmeyi gerektiren bir disiplindir.

Memiş (2005)'e göre tarih, insanlığın geçmişte yaşadığı olayları yazılı belgelere dayanarak zaman ve mekan dahilinde anlatıp geleceğe ışık tutan bir bilimdir. Kılıçbay'a göre tarihe merak duymamızın ve bu alana kıt kaynaklarımızın bir bölümünü tahsis etmemizin asıl nedeni, bize ait olan bugünü daha iyi anlayabilmek, çözümleyebilmek ve geleceği daha güvenilir temeller üzerinde inşa edebilmektir (Kılıçbay, 1999'dan aktaran: Kaya, 2009:71). Ayaz (2009)'a göre geçmiş, bugün ve gelecek birbirine bağlıdır.

İnsana bir kimlik duygusu veren tarih, onlara kendilerini, ait oldukları toplumları ve köklerinin kültürlerini tanımalarında yardımcı olur (Aslan, 2006'dan aktaran: Turan ve Ulusoy, 2010:46). Pamuk (2009)'a göre tarih; temeli efsane olmuş kültürlerden bugüne “ben kimim” sorusunu cevaplayarak insanlığın kökeni hakkındaki sorunları çözüp, bu sorunları tarihten yapmış olduğu atıflarla ifade ederek tarih ile vatandaşlığı bağlantılı hale getirmektedir.

Zaman, nefes aldığımız her saniye akıp gitmektedir. Akıp giden zaman ise geçmişi derinleştirirken, bizi de geleceğe yakınlıştırmaktadır. Olayları önceden görme imkanı vermeyen tarih, çeşitli materyal ve medya araçları ile bu geçmişi bize geri getirirken, aynı zamanda gelecekte olabilecekler hakkında ipuçları vererek, olabilecekleri tahmin etmeye imkan verir. Tarih, bir anlamda, zamanın derinliklerinde yolculuk yapmak ve geçmişin deneyimiyle bugünü anlayıp, geleceği yorumlayabilmektir.

Tarih, yazının bulunması ile başlar. Yazının bulunmasının tarihin başlangıcı sayılması tarihin bir yazıya, yani bir belgeye ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Bütün bilimsel bilgilerin gerektirdiği gibi tarihin de belgelendirilmesi ve kanıtlara dayandırılması gerekmektedir. Belgelerin, kanıtların olmadığı yerde tarihten ve tarihi bilgiden söz edilemez.

Özbaran (1998)'a göre tarih pek çok yanlarıyla memnun edici olmayan bir bilim dalıdır; güvenilirmez, değişkenlik gösteren, uyuşmaz, parçacıklar halinde, çoğu zaman da inkar edici. Bu olumsuz durumlara karşı Kütükoğlu (1998) tarihin faydalarını sıralarken, insanların tarihle yalnızca kendi yaşadıkları deneyimlerden değil, aynı zamanda daha önce yaşamış olan insanların tecrübelerinden de faydalanılabileceğini, insanların ahlaki değerlerinin gelişmesine yardımcı olduğunu, tarihin diğer bilimlerdeki gelişmeleri takibi açısından yararlı olduğunu ve insanların doğru sonuçlara ulaşabilmelerine olanak sağlayan bir faydası olduğunu ifade etmiştir. Baltacıoğlu (1937) ise tarihin faydalarını beş başlık altında toplamıştır.

1. Tarih insanın zekasını geçmişte yaşamış bir medeniyet meydana getirmiş olan eski sosyetelerin sosyal şahsiyetleriyle temas kurmamızı sağlar.
2. Sosyal varlıkları bütün ve tam olarak idrak etmemizi tein eder. Tarih bize müşahhası zevkini uyandırır.
3. Tarih bize sosyal oluş ve gidiş hatsini kazandırır.
4. Tarih bize insanoğlunun birbirinin uzuvları olduğunu, insan tenasüdünün bir gerçek olduğunu, kaplumbağalar gibi kendi kabuğu altına kapanmış milletlerin sonunun hüsrana olduğunu gösterir.
5. Tarih bize insan sosyetelerinin canlı olduğunu, durmanın bu cana düşman olduğunu, din, ahlak, hukuk, ekonomi, felsefe ve eğitim gibi kurumların ilerlemeye tabi olduğunu, hakikatlerin, ideallerin devirlerle değiştiğini ve duraksayan kurumların günü birinde büyük sarsıntılarla yıkıldığını gösterir (Baltacıoğlu, 1937'den aktaran: Turan ve Ulusoy, 2010:48).

Peki neden tarih öğreniyor ve öğretiyoruz? Azak (1999)'a göre tarihi öğrenme, insanlık tarihinin binlerce yıllık tecrübelerine ve o tecrübelerin günümüze yansıttığı mesajlara ulaşmak demektir. Tarih öğretiminin en önemli nedenlerinden bir tanesi de insanların ve ait oldukları toplumların anlaşılmasında yardımcı olması, toplumların bugüne kadarki değişimini ve bugün içinde yaşadığımız toplumun nasıl oluştuğunu öğrenmemizi sağlamasıdır (Stearns, t.y.'den aktaran: Kaya, 2009:69-70).

Neden tarih öğreniyor ve öğretiyoruz sorusuna Tunçay şöyle açıklama getirmiştir: Birey; geçmiş ve geleceği anlar, diğer insanların faaliyetleri karşısında onlarla aynı duyguyu hissetmeyi öğrenir, kendisinin de var olan zamanın içinde olduğunu fark eder,

insanlığın bir üyesi olduğundan dolayı geçmişe neler borçlu olduğunu ve gelecek için hangi ödev ve görevleri olduğunu kavrar, olaylar arasındaki ilişkiden yola çıkarak olayların nedenlerini ve sonuçlarını beraber görüp gerçek nedeni fark edebilmeyi öğrenir, birey ve toplum arasındaki ilişkide nihai amacın gerçek anlamda özgür kişiler yaratmak olduğunu ve bu amaca da yalnızca iyi düzenlenmiş adil ortamlarda ulaşılabileceğini anlar ve nerede ve ne zaman olursa olsun kime bir haksızlık yapılmışsa karşısında durup, kim iyi bir iş yapmışsa gönülden desteklemeyi öğrenir (Tunçay, 2005'ten aktaran: Aslan, 2006:167).

Tarih eğitimi vatandaşlık eğitimi için bir araç olarak da düşünülmektedir. Çünkü insanları birbirine bağlayan bağlardan biridir tarih. İnsanların kültürel geçmişlerini öğrenmelerinde en temel araçtır. Vatandaşlık duygusu ve kültürel değerleri öğrenmek üzere bireylerin ihtiyaçlarını karşılama da tarih eğitiminin temel amaçlarından birisidir.

Demircioğlu (2005) öğrencilerde hoşgörü anlayışını geliştirerek, insan haklarına saygılı, bilimsel ve mantıksal düşünebilen bireyler yetiştirebilmek, çağımızın sorunlarının nedenlerini öğrenerek bugünü daha iyi yorumlamak, geçmiş olaylardan ders alarak geçmiş, bugünü ve geleceği ilişkilendirebilmek ve olaylar karşısında demokratik ve empatik bir bakış açısı geliştirerek iyi bir vatandaş yetiştirebilmek için tarih öğretiminin gerekli olduğunu düşünmektedir.

Bireyler, tarih öğretiminin bu amaçlarına yönelik hedeflere ulaştıkları zaman üst düzey düşünme yeteneğinin yanı sıra siyasal, sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde bilimsel ve mantıksal bir düşünme yeteneği kazanırlar. Olayları farklı bakış açılarıyla ele alarak demokratik tutum alışkanlıkları kazanırlar. Bunların yanında geçmişte yaşanan olayları geçmişin gözüyle değerlendirerek geniş bir bakış açısı kazanırlar.

Tarih öğretiminin bir amacı da diğer disiplinlerin sağlayamayacağı alanlarda bireylerin perspektiflerinin genişlemesini sağlamaktır. Bireyler, tarih öğretimi ile kendilerini tarihte karşılaştıkları kişilerin yerlerine koyabilirler ve bu sayede de tarihteki kişilerin, içinde buldukları durumu nasıl değerlendirdiklerini kavrayabilirler. İşte bu tarih öğretiminin bireye kazandırabileceği bir perspektiftir. Diğer disiplinlerin bu perspektife katkısı tarih öğretimi kadar iyi olamayacaktır. Bu bağlamda tarihin geleceği görme kabiliyeti yoktur ancak yarınların tahmini için bireylere bakış açısı kazandırır.

Tarih dersi öğretim programında tarih dersi genel amaçları şu şekilde düzenlenmiştir:

Bu programla öğrencilerin;

1. Geçmişten bugüne insanlığın birikimli mirasını kavramaları,
2. İnsanlık/dünya, Türk ve Türkiye (Anadolu) tarihinin farklı dönemlerini anlamak için gereken kavram, olay olgu, kişi ve kurum bilgilerini kazanmaları,

3. Türk, İslam ve Türkiye tarihinde rol oynamış önde gelen siyasi ve sosyal teşekküller ile önemli şahsiyetleri tanımaları,
4. Yaşadıkları toplum, ülke ve dünyanın bugünlere nasıl geldiğinin farkındalığını kazanarak, günümüzde olup bitenleri yorumlamayı ve geleceğe yönelik projeksiyonlar oluşturabilmeyi kapsayan bir tarih bilinci geliştirmeleri,
5. İnsanlık tarihi bağlamında Türk milletinin ve Türk kültürünün geçmişten bugüne serüvenini takip etmeleri ve anlamaları,
6. Medeniyetimizin dayandığı temel değerleri kavramaları, benimsemeleri ve bunları davranışlarına yansıtmaları,
7. Tarihi bir olay veya olgunun yerel, ulusal ve uluslararası boyut ve etkileşimleri olduğu konusunda farkındalık oluşturmaları,
8. Tarihi olayların, meydana geldiği dönemin siyasi, sosyali kültürel, ekonomik ve dini özelliklerini yansıttığını ve bu nedenle bir olayı değerlendirirken olayın meydana geldiği dönemin koşullarını dikkate almanın gerekliliğini kavramaları,
9. Birincil ve ikincil kaynaklarda yer alan kanıtları belirleme, analiz etme, yorumlama ve değerlendirmeyi içeren tarihe özgü yeterlilik ve becerileri geliştirmeleri, edindikleri bilgilerin doğruluğunu ve geçerliliğini sorgulayarak kanıtla desteklenen çıkarımlarda bulunmaları,
10. Milli kimlik ve aidiyet duygularını geliştirerek Türkiye'nin küreselleşen dünya içindeki yerini ve rolünü kavramaları,
11. Geçmişin tarihi bilgiye dönüştürülmesi sürecinde tarihçilerin esas aldıkları ilkeler ile yararlandıkları yöntemleri ve kullandıkları becerileri birer yaşam becerisi haline getirmeleri,
12. Belirli bir tarihi olay veya olgunun farklı bakış açıları veya tarih görüşleri doğrultusunda çeşitli biçimlerde değerlendirip yorumlanabileceği konusunda farkındalık oluşturmaları ve bu farklı anlayışlara saygı duymaları,
13. Toplumsal birlik e dayanışmanın sağlanması ve sürdürülmesinin yanı sıra milli kimliğin oluşmasında ortak tarihin rolünü kavrayarak kültürel ve tarihi mirasa sahip çıkan bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Amaçlarına yüklenen anlamlar bakımından tarih öğretiminde farklı yaklaşımlar vardır. Dilek'e göre tarih öğretiminin disiplin dışı ve disiplin içi amaçları olmak üzere iki farklı yaklaşımı vardır. İlk yaklaşım geleneksel anlayıştır. Bu anlayış öğrencilerin sosyalleşmesi ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirilebilmesi ihtiyacı üzerine iken diğer

yaklaşım ise öğrencilerin zihinsel gelişimine katkıda bulunacağı özel amaçların öğretimi üzerine kurulmuştur (Dilek, 2002'den aktaran: Pamuk, 2009:46).

Tarih öğretiminde konular, konuların işlendiği mekanlar ve işleniş süreci bir bütün halindedir. Konular bilimsel bir bakışla seçilmeli, konuların işleniş birey özelliklerine, okul ve çevrenin konumuna göre belirlenmeli, süreç ise problemlere göre esnek olup çeşitli yöntem ve teknikler içermelidir. Müze, tarihi bina, eski yerleşim yerleri gibi tarihi yerlere düzenlenecek gezilerle de bireylerin tarihe olan ilgisi artırılmalıdır.

Bireyler, geçmiş ile bugün arasında belirgin bir ilişki olmadıkça, o geçmişe bakarak bugünü anlayamazlar. Bu nedenle tarih öğretiminde içerik; somuttan soyuta, genelden özele, yakından uzağa ve benzerlik farklılık ilişkileri gözetilerek geliştirilmelidir. Konular, bireylerin yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlandığında ise bireyler, tarih öğretimiyle kapasitelerini artırabilecek, perspektiflerini genişletebileceklerdir.

2. 4. Harita

Tarihi yazının icadından da eski olan haritalar, insanların üzerinde yaşadığı coğrafyayı tanıma ve öğrenme merakı ile meydana gelmiştir. Harita, bir bölgenin kağıt üzerine aktarılmış olan benzer bir şeklidir. İçerisinde kullanacak şahıs için önemli olan özellikleri kapsadığı gibi, yolu olmayan bir arazide, kullanan kimsenin pusula yardımıyla hedefine ulaşmasını sağlar (Thöne, 1944'ten aktaran: Özgen ve Cenan, 1973:71).

Tatar (1984)'a göre; yeryüzünün tamamını veya bir kısmını bir takım çizgi, işaret, renk ve simgelerle kuş bakışı ve belli bir ölçeğe göre küçültülmüş olarak kağıt üzerinde gösteren iki boyutlu şekillere, harita denir. Yıldız (1999a)'a göre harita, yeryüzünün tümünün ya da bir kısmının, doğal ve yapay özelliklerinin, bir projeksiyon sistemine göre ve belirli bir ölçekte küçültülerek, bir düzlem üzerine izdüşümlendirilmiş, özel işaretler ve tamamlayıcı bilgilerle donatılmış benzeridir.

Harita, yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün belli bir ölçekte ve projeksiyon sistemi kullanılarak bir yüzey üzerine izdüşürülmesidir (Milli Savunma Bakanlığı, Harita Genel Komutanlığı [HGK], 2003). Harita, yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün bir düzlem, bir silindir veya bir koni yüzeyine belirli bir ölçek dahilinde küçültülerek aktarılmasıdır.

2. 4. 1. Haritalarda Bulunması Gereken Özellikler ve Unsurlar

Akkuş (1990)'a göre haritalar üzerinde, yeryüzünde bulunan her şeklin gösterilmesinin imkanı yoktur. Ancak haritalarda bazı şekillerin mutlaka gösterilmesi

gerektiği de bir gerçektir. Kısaca kıyılar, hudutlar, akarsular ve yerleşme noktaları gibi temel özellikteki bilgilerin haritada verilış tarzı oldukça önemli bir konudur.

Haritalarda bulunması gereken önemli özellikler şunlardır:

- Doğruluk
- Tamamlık (Noksansızlık)
- Gaye (Amaca) uygunluk
- Açıklık ve Anlaşılabilirlik
- Kolay okunabilirlik
- Nefaset / Güzellik (Estetik) (URL-2).

Doğruluk: Bir haritada doğruluktan bahsediliyorsa o harita çizilirken yapılan işlemlerdeki doğruluktan bahsedilmektedir. Bu doğruluklar da hesaplardaki, projeksiyon sistemindeki Jeodezik, Fotogrametrik, Topografik ve Kartografik doğruluklardır (URL-2).

Tamamlık (Noksansızlık): Küçük ölçekli haritalar üzerinde yeryüzünün ayrıntılarını göstermek mümkün değildir. Ölçek büyüdükçe haritaya geçirilecek ayrıntı çoğalır. Örneğin; yol, kanal, binalar ve orman gibi.

Bu ayrıntılar doğa koşulları ya da insan gücü ile zamanla değişebilir. Yani haritalarda görünenle, yerindeki durum birbirinden farklı bir duruma gelebilir. Farklılığın giderilmesi için haritanın revizyona tabi tutulması gerekir.

Bir harita düzeltilsin ya da düzeltilmesin, yapılaş amacına uygun bütün bilgi ve detayları üzerinde barındırabiliyorsa o harita tam bir haritadır (Aytekin, t.y.'den aktaran: Yıldız, 1999b:4-5).

Gaye (Amaca) Uygunluk: Bir haritanın amaca uygun olabilmesi için o harita yapılırken ona uygun projeksiyon sistemi ve ölçek seçilmelidir. Seçilmiş olan bu projeksiyon sistemi haritaların ebadını oluşturur. Teknik amaçlarla yapıyorsa harita büyük ölçekli, atlas haritaları ise karşılaştırmaya olanak verebilmesi açısından küçük ölçekli yapılır. Ayrıca, bir harita hangi başlığı taşıyorsa, esas olarak o konu ile ilgili bilgileri içermelidir (Eser - Ünal, 2012).

Açıklık ve Anlaşılabilirlik: Bir haritanın açık ve anlaşılır olabilmesi için o haritada özel işaretlerin aslına uygun, renklerin ise birbirine ve konuya uygun tonlarda seçilmesi ana kuraldır (URL-2).

Kolay Okunabilirlik: Bilindiği gibi arazinin doğal ve yapay özellikleri bir takım işaretlerle gösterilmekte ve anlatımı kolaylaştırmak için de bazı özelliklerin ismi harita üzerine yazılmaktadır. Haritadaki işaretler uygun boyutlarda çizilir, yazıları okunaklı olur ve harita üzerindeki bütün bilgiler kolayca görülüp anlaşılabiliriyorsa o harita kolay okunabilir bir haritadır (Aytekin, t.y.'den aktaran: Yıldız, 1999a:5).

Nefaset / Güzellik (Estetik): Bir haritada güzellikten bahsedebilmek için o haritaya bakıldığında bakan kişi üzerinde genel anlamda olumlu bir etki bırakmalıdır. Bu etkinin olumlu olabilmesi için haritadaki bütün unsurların birbirleriyle tam uyumlu olması, renklendirmelerin ve yazı puntolarının yeterli özelliklerde seçilmesi gerekmektedir (Eser - Ünalı, 2012).

Haritada bulunması gereken belli başlı unsurlar da vardır. Öztürk (2010), Eser - Ünalı (2012), URL-3, URL-4 ve URL-5'ten edinilen ortak bilgilere göre haritalarda bulunması gereken unsurlar (elamanlar) şöyledir:

- Harita başlığı
- Enlem / Boylam değerleri
- Yön
- Ölçek
- Lejant
- Çerçeve
- Tarih
- Veri kaynağı

Harita Başlığı: Harita Başlığı, bize haritanın yapılış amacı, işlevi ve genel ya da özel harita olduğu hakkında bilgi verir (Öztürk, 2010).

Enlem / Boylam Değerleri: Bir haritada ölçek, kullanılacak bölgenin genişliğine ve ne amaçla kullanılacağına göre belirleneceğinden haritası çizilecek olan bölgenin ilk önce enlemi ve boylamı belirlenmelidir (URL-3).

Yön: Her haritada bir kuzey oku vardır. Bu ok haritanın kuzeyini gösterdiğinden diğer yönleri kolayca bulabiliriz. Ancak genellikle haritalar kuzey-güney doğrultusunda yapıldıkları için haritanın üst kısmı kuzeyi ve dolayısıyla alt kısmı güneyi, sağ tarafı doğuyu, sol tarafı ise batıyı gösterir (Öztürk, 2010)

Ölçek: Haritada gösterilen alanın gerçekte ne kadar uzunluğu ifade ettiğini gösterir. Mesafe ölçeği, çizgisel ölçek olarak da tanımlanır (Alımlı, 2007).

Lejant: Harita üzerinde kullanılan sembollerin (özel işaretlerin), her birinin ne ifade ettiğini açıklar (Doğanay, 2002).

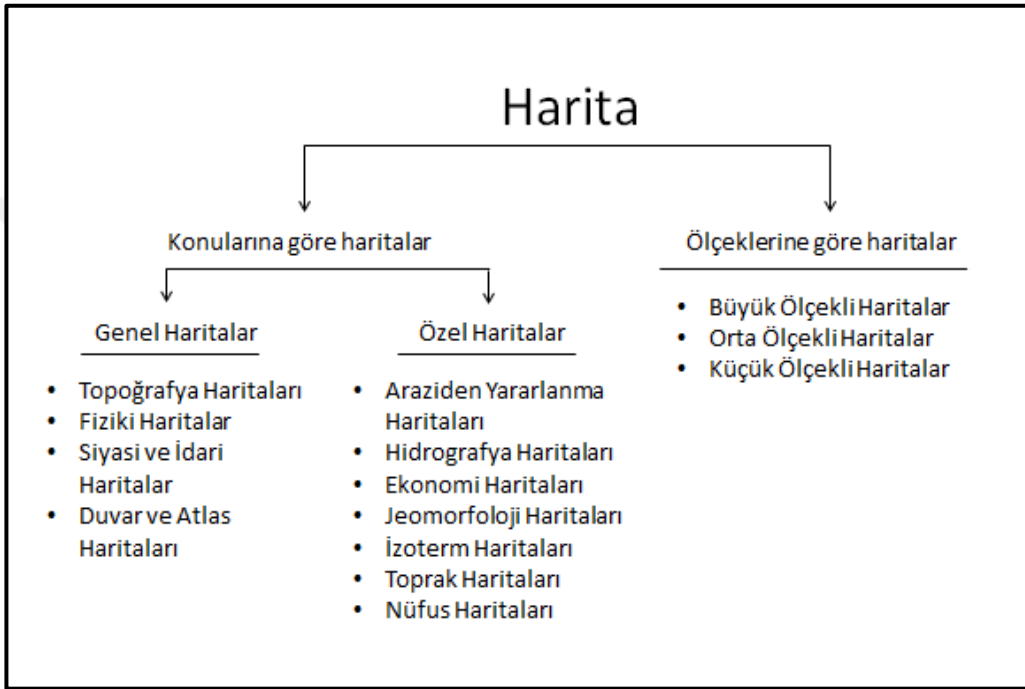
Çerçeve: Bütün haritaların haritalardaki bütün elemanları çevreleyen bir dış çerçevesi bir de haritası çizilen bölgeyi gösteren bir iç çerçevesi vardır (URL-3).

Tarih: Haritalarda geçici veya kısa süreli bilgiler de gösterilebilir. Bu nedenle haritayı kullanan kişilerin, haritadaki bilgilerin hangi zamana ait olduğunu bilmesi yorum ve karşılaştırma yapabilme açısından önemlidir (Eser - Ünalı, 2012).

Veri Kaynağı: Harita üzerinde veri kaynağını göstermek, haritaların güvenilirliğini arttırması açısından önemlidir. Bu nedenle, bir harita çizildiğinde alındığı kaynağın belirtilmesi gereklidir (Eser - Ünaldı, 2012).

2. 4. 2. Harita Çeşitleri

Haritalar konularına ve ölçeklerine göre ikiye ayrılır (URL-6 ve Eser - Ünaldı, 2012).

Şekil 1. Harita çeşitleri

2. 4. 2. 1. Konularına Göre Haritalar

Bu haritalar kullanım amaçlarına göre genel haritalar ve özel haritalar olarak ikiye ayrılır.

2. 4. 2. 1. 1. Genel Haritalar

Geniş halk kitleleri tarafından kullanılırlar. Çok geniş alanları gösteren küçük ölçekli haritalardır. Üzerindeki bilgiler o alanın genel özelliklerini yansıtır. Bu haritalar özel amaçlar için kullanılmadığı için, bunlardan yararlanırken özel bilgilere ihtiyaç yoktur. (Şahin, 2002'den aktaran: Duman, 2011:26-27).

2. 4. 2. 1. 1. 1. Topoğrafya Haritaları

İzohips (eş yükselti) eğrisi yöntemiyle yapılır. Belirtilen araziye ölçeği oranında ayrıntılarıyla gösterirler. Ölçekleri 1/20000 ile 1/500000 arasında değişir. Bu haritalar ölçek, uzunluk, alan ve eğim hesaplamalarında kullanılır (URL-6).

2. 4. 2. 1. 1. 2. Fiziki Haritalar

Topoğrafya haritalarından faydalanılarak çizilen haritalardır. Orta ve büyük ölçekle hazırlanan bu haritalar yer şekillerini gösterirler. Geniş aralıklarla çizilen yükseklik ve derinlikler çeşitli renklerle gösterilir. Yükseklikler yeşil, sarı ve kahverengi tonlarıyla gösterilirken derinlikler ise mavi ve tonlarıyla gösterilir (URL-7).

2. 4. 2. 1. 1. 3. Siyasi ve İdari Haritalar

Ülkeler ve sınırlarını gösteren haritalar siyasi harita, ülkelerin kendi sınırları içindeki illeri, eyaletleri gösteren haritalar da idari haritalar olarak isimlendirilir. Bu haritalarda çizgisel işaretler sınırları, noktasal işaretler konumu ya da şehirlerin büyüklüğünü ifade eder (Eser - Ünaldı, 2012).

2. 4. 2. 1. 1. 4. Duvar ve Atlas Haritaları

Ölçekleri 1/1000000'dan daha küçük olan haritalar olup eğitim öğretim hizmetlerine yönelik hazırlanan haritalardır. Dünyayı, kıtaları ve ülkeleri gösterebilirler (URL-6).

2. 4. 2. 1. 2. Özel Haritalar

Bu haritalar, belirli bir konu için hazırlanan haritalardır.

2. 4. 2. 1. 2. 1. Araziden Yararlanma Haritaları

Bir bölgede arazinin nasıl kullanıldığını gösteren haritalardır. Bu haritalar yardımıyla ekili-dikili, çayır ve mera, orman alanları, kayalık, bataklık alanlar hakkında bilgi edinilir (URL-6).

2. 4. 2. 1. 2. 2. Hidroğrafya Haritaları

Hidroğrafya ve fiziki coğrafyanın diğer konularıyla ilgili olarak hazırlanan muhtelif haritalar bu gruba girer. Drenaj şebekesi, su bölümleri ve yağış havzaları haritaları gibi özel haritalar ile deniz hidroğrafyasına ait haritalar, derinlik ve denizaltı rölyefi ile ilgili

batimetrik haritalar, deniz sularının kimyasal ve fiziksel özelliklerini açıklayan tuzluluğun dağılışı haritaları, su sıcaklığının dağılışı, deniz buzlarının dağılışı, deniz ve okyanuslarda görülen dinamik hareketlerle ilgili haritalar, akıntı haritaları, med-cezir etkilerine ait haritalar, deniz dibi depoları ile ilgili haritalar ve göllere ait aynı özellikteki haritalar bu sınıfa girmektedir (Bilgin, 1996'dan aktaran: Duman,2011:31).

2. 4. 2. 1. 2. 3. Ekonomi Haritaları

Yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün ekonomik özellikleri hakkında bilgi veren haritalardır. Bu haritalardan sanayi kuruluşları hakkında bilgi edinilebilir (URL-6).

2. 4. 2. 1. 2. 4. Jeomorfoloji Haritaları

İç ve dış kuvvetlerin etkisiyle oluşan yeryüzü şekillerinin gösterildiği haritalardır. Topografya şekillerinin muhtelif metotlar kullanılarak gösterildiği ve ayrıca denizlerin, göller ve akarsu şebekesinin ilave edildiği relief haritaları, büyük morfolojik ünitelerin belirtildiği haritalar, analitik metodun prensiplerine uygun bir şekilde ve muayyen itibari işaretler kullanılarak meydana getirilen büyük ölçekli jeomorfolojik haritalar bu gruba dahildir (Güngördü, 2008'den aktaran: Duman, 2011:30-31).

2. 4. 2. 1. 2. 5. İzoterm Haritaları

Eş sıcaklık eğrileri ile çizilen bu haritalar belirli bir bölgenin sıcaklığı hakkında bilgi verir. Sıcaklığın dağılışı hakkında daha detaylı bilgi verebilmesi için bu haritalar renklendirilir. Kırmızı ile sıcak yerler gösterilirken, mavi ve yeşil tonlarıyla soğuk yerler gösterilir (URL-6).

2. 4. 2. 1. 2. 6. Toprak Haritaları

Toprakların özellikleri ve bu toprakların dağılışı hakkında bilgi verirler. Bu haritalar aracılığıyla hangi ürünlerin yetiştirileceği, bununla ilgili olarak da o topraklardan en iyi verim alınacağı gibi konularda bilgi edinilir (URL-6).

2. 4. 2. 1. 2. 7. Nüfus Haritaları

Yeryüzünün iskan edilmiş alanlarında, kıtalarda, ülke ve bölgelerde nüfusun dağılışını çeşitli yöntemlerle gösteren haritalar, nüfus yoğunlukları, kır ve kent nüfusunun oran olarak dağılışı, cinsiyet ve yaş yapısıyla ilgili kadın-erkek oranları, yaş gruplarına göre dağılışı, dinlere ve dillere göre dağılışı, iş dağılışı, göçler, doğum oranları ve oturma

yerlerine göre dağılışı haritaları gibi haritalar bu grupta yer almaktadır. Bir bölgedeki nüfusun dağılışı ve özellikleri hakkında bilgi verirler. Bu haritalarda yoğunluklar renklendirme ile dağılışı ise noktalama ile gösterilir (Bilgin, 1996'dan aktaran: Duman, 2011:32).

2. 4. 2. 2. Ölçeklerine Göre Haritalar

Bu haritalar büyük ölçekli, orta ölçekli ve küçük ölçekli haritalar olmak üzere üçe ayrılır.

2. 4. 2. 2. 1. Büyük Ölçekli Haritalar

Ölçeği 1/200000'den büyük olan haritalardır. Bu haritaların küçültme oranı az olduğu için ayrıntıları fazladır, haritası çizilecek olan alan ise küçüktür. Aynı bölgeyi gösteren ölçeği küçük olan bir haritayla kıyaslandığında kağıt üzerinde daha büyük bir alan kaplar (URL-7).

2. 4. 2. 2. 2. Orta Ölçekli Haritalar

Ölçekleri 1/200000 ile 1/500000 arasındaki bir ölçekle çizilen haritalardır (URL-7).

2. 4. 2. 2. 3. Küçük Ölçekli Haritalar

1/500000'den daha küçük ölçeğe sahip haritalardır. Ayrıntı güçleri azdır. Ülke, kıta gibi geniş alanları göstermek için kullanılır. Küçültme ve bozulma oranları fazladır (Eser - Ünalı, 2012).

2. 4. 3. Harita Becerileri

Türk Dil Kurumuna göre beceri; kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet olarak tanımlanmıştır (URL-8). İnsanların üzerinde yaşadığı dünyayı keşfetme merakı haritaları meydana getirdiğine göre, harita becerileri de insanların yaşadığı dünyayı tanımasını ve öğrenmesini amaçlamaktadır.

Harita becerisi bir bölgenin haritasının taslağını oluşturma, bir konumu harita üzerinde belirleyebilme, harita yardımıyla hesaplamalar yapma, kullanacağı amaca uygun bir harita seçme, haritalardan faydalanarak olgu ve olayları yorumlama ve açıklama gibi faaliyetleri yeterli derecede yapabilme becerisidir (Atalay, 2004'ten aktaran: Tanrikulu, 2010:5).

Öğrenciler, harita kullanım amaçları ile çeşitlerini kavrayabilmek ve haritaları okul ve okul dışı hayatlarında etkin şekilde kullanabilmek için harita becerilerine sahip olmaları gerekir. Öğrencilere harita becerileri kazandırmanın en etkili yolu ise onlara mümkün olduğunca harita tabanlı etkinlikler yaptırmaktır (Öztürk, 2010).

Kızılcıaoğlu (2007)'na göre haritalarla ilgili yeterli bilgiye sahip bir bireyin aşağıda belirtilen beş maddelik harita becerilerine sahip olması gerekir.

- Haritalar üzerinde coğrafi sorular sorma
- Haritalardan coğrafi bilgi edinme
- Coğrafi bilgiyi organize etmede haritaları kullanma
- Coğrafi bilgiyi analiz etmede haritaları kullanma
- Coğrafi soruları cevaplandırmada haritaları kullanma.

Taş (2005)'a göre bir haritayı yapabilme ve okuyabilme becerisi çok önemlidir. Öğrenci mekan analizi becerisini kazanacak bu da diğer derslerinde daha başarılı olmasını sağlayacaktır.

McClure ise çalışmalarında harita becerilerini somutta soyuta doğru aşağıdaki gibi sıralamıştır (McClure, 1992'den aktaran: Sönmez, 2010:77).

1. Sembollerin Anlaşılması
2. Alansal Perspektifin Geliştirilmesi
3. Yönün Anlaşılması
4. Uzaklığın Anlaşılması
5. Yerin Belirlenmesi
6. Harita Ölçeği
7. Yeryüzü Şekillerinin Anlaşılması
8. Haritanın yorumlanması.

Tarih öğretiminde mekan algılayabilmenin temelini harita kullanma becerileri oluşturur. Haritaların, mekanın algılanması bakımından önemli görevleri vardır. Öztürk (2010)'e göre öğrenciler, harita kullanım amaçları ile çeşitlerini kavrayabilmek ve haritaları okul ve okul dışı hayatlarında etkin şekilde kullanabilmek için harita becerilerine sahip olmaları gerekir. Şengül - Bircan ve Safran (2013)'a göre bu beceriler coğrafya eğitimi için düşünülmüştür. Fakat buradaki amaç coğrafya dersinde bu becerileri kazanan bireyin bu becerilerden faydalanarak tarih dersini daha iyi anlayıp yorumlamasını sağlamaktır.

2. 4. 3. 1. Sembollerin Anlaşılması

Bu beceri iletişim için soyut bir anlam ifade eden sembollerin, renk ve şekillerin öğretilmesini gerektirir. Karmaşık durumlarda gerekli bilgiyi kullanmak, okumak, yazmak

ve öğrenmek gibi etkili bir görevi olan semboller var olan olaylar ile uyumlu yapıya sahiptir (Demiralp, 2006).

2. 4. 3. 2. Alansal Perspektifin Geliştirilmesi

Alansal perspektif becerisinin kazandırılması için öğrencilerden çalışılan bölgeye dair kroki haritası çizmeleri istenebilir. Buna göre öğrencilerden belli bir bölgenin kendi oluşturdukları kroki haritalarını, önce kendi arkadaşları tarafından yapılanlara ve daha sonra ise o bölgeye ait çeşitli haritalarla ya da fotoğraflarla karşılaştırmaları istenebilir. Krokilerde ya da haritalarda nelere önem verildiği, bu seçimlerin neler tarafından etkilendiği gibi hususlar öğrenciler tarafından kritik edilerek bir alana ait farklı perspektiflerin yorumlanması sağlanabilir (Öztürk, 2010).

2. 4. 3. 3. Yönün Anlaşılması

Yön ile kastedilen öğrencilerin kendi yönlerini bulabilme becerisidir. Öğrencinin olgunlaşmasıyla yön kavramı da gelişmektedir (McClure, 1992'den aktaran: Sönmez, 2010:88).

2. 4. 3. 4. Uzaklığın Anlaşılması

Gerçek uzunluk ile düzlem üzerinde santimetre veya milimetre ile gösterilen uzunluk arasındaki ilişkiyi kavrayabilmeyi sağlayan beceridir (Koç, 2013).

2. 4. 3. 5. Yerin Belirlenmesi

Konumu, bir bölgenin başka bir bölgeye göre konumlandırılmasını ve koordinat sistemi kullanarak mevcut konumu doğru bir şekilde hesaplamayı gerektirir. Eğitimin ilk yıllarında bireyin yaşadığı çevre de göz önünde bulundurularak konum hesaplama eğitimleri verilerek öğrencilere bu beceriler kazandırılmalıdır (Demiralp, 2006).

2. 4. 3. 6. Harita Ölçeği

Bir haritanın doğru olabilmesi için gereken en temel unsur ölçektir. Bir alanın düzlem üzerine aktarılması için kullanılan ölçek, kesirli ifade ile veya eşit aralıklara bölünmüş çizgi ile gösterilir. Öğrencinin ise bir haritanın hangi oranda küçültüldüğünü anlayabilmesi için ilk olarak temel matematik becerisine sahip olması gerekmektedir (MEB, 2005).

2. 4. 3. 7. Yeryüzü Şekillerinin Anlaşılması

Bir yerin haritası çizilirken o yerdeki arazi yapısının şeklini (engebeleri, deniz seviyesinden yükseklikleri) harita üzerinde belirtmek için değişik yöntemler kullanılabilir. Çok küçük ölçekli haritalarda (duvar ve atlas haritaları gibi) genellikle renklendirme yöntemi kullanılır. Bu arazideki her bir yükseklik farkı için bir renk kullanılarak yapılır. İkinci yöntem arazideki belli noktaların deniz seviyesine olan yüksekliklerini o noktanın hemen yanına yazmaktır. Üçüncü yöntem ise eş yükselti eğrilerini kullanmaktır. Eş yükselti eğrileri bir arazinin genel yapısını en ayrıntılı şekilde ortaya koyduğundan en sık kullanılan yöntemdir (Öztürk, 2010).

2. 4. 3. 8. Haritanın Yorumlanması

Balcı (2015)'ya göre coğrafyacı harita okuyamıyorsa yorum da yapamaz. Böylelikle hedeflerine de ulaşamaz. Bu nedenle birey haritaları okuyabilmeli ve yorum yapabilmelidir.

Savage ve Armstrong'a göre haritaları okuyabilme ve yorum yapabilme becerileri harita becerilerinin son basamağıdır. Harita okuma ve yorumlama becerileri haritayı kullanan kişide üst düzey düşünme becerileri gerektirdiğinden harita becerilerinin en üst seviyesini oluştururlar. Küre kullanma becerilerinin amacı da harita okuma ve yorumlama becerileri ile gerçekleştirildiğinden ortaokul sosyal bilgiler programında da harita okuma ve yorumlama becerileri en önemli becerilerdir (URL-9).

2. 4. 4. Harita Kullanımının Yararları ve Önemi

Haritacı matematikten fiziğe, coğrafyadan astronomiye kadar birçok alanda bilgisini kullanmaktadır. Bu bilgiler ışığında hayatın her alanında karşımıza çıkan haritanın yararlarını;

- Yurdun savunma ve güvenliğinin sağlanması,
- Sınırlarda yaşanan anlaşmazlıklarının çözülmesi,
- Taşınmaz mallara ile ilgili hakların ve bu haklarla ilgili işlemlerin devlet güvencesi altında olması,
- Barajlar için yer seçimi ve bu konu ile ilgili gerekli teknik konuların belirlenmesi,
- Arazilerin birleştirme, kamulaştırma, tapulaştırma veya ayrılma işlemlerinin yapılması,
- Toprak reformunun uygun, bir biçimde gerçekleştirilmesi,

- Sulama ve kurutma işlemlerinin en uygun şekilde gerçekleştirilmesi,
- Kara, hava ve demir yollarının yapımında en uygun seçimin gerçekleştirilmesi,
- Hava alanlarının seçiminde ve yapımında en teknik ve uygun durumun saptanması,
- Orman bölgelerinin, sahillerin, parkların ve fidanlık alanların yerlerinin belirlenmesi,
- İmar planları ile ilgili düzenlemeler ve uygulamalar yapılması,
- İçme suyu ve kanalizasyon şebekelerinin hazırlanması,
- Arazileri değerlendirme imkanlarının sağlanması,
- Turistik bölgelerin değerlendirilmesi,
- Çevre düzenlemesi vb. (Şerbetçi, 1999).
- Haritaların, dünyadaki birçok memleketleri, kıtaları toplu olarak bir arada göstermesi,
- Kaptanların sürücülerin veya pilotların da yollarını bulmak için haritalardan faydalanması,
- Okullarda sosyal bilgiler dersi haritasız yapılamaması (Çakıroğlu, 1970'den aktaran: Çelik, 2006:39-40) şeklinde sıralayabiliriz.

Eğitimde haritalardan yararlanmak bir zorunluluktur. Çünkü haritalar o konuyla ilgili bilgileri görsel duruma getirmeye yardımcı olurlar. Bilgi ne kadar çok duyu organına hitap ederse o kadar kalıcı olacağından, görsel bir araç olan haritaların öğretimde kullanılması eğitimin niteliği açısından çok önemlidir. Ayrıca, bir resmin bin kelimeye bedel olabileceği düşünülürse, tek bir harita sayfalarca sürebilecek anlatımların yerini de alabilir.

Haritaların öğretimde kullanımını coğrafya dersi ile sınırlandırmak büyük bir eksiklik. Şengül - Bircan ve Safran (2013)'a göre harita becerileri bireylerde bir anda var olamaz bu becerilerin temelleri ilk ve ortaokul sıralarında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri ile atılırken lisede tarih ve coğrafya dersleriyle becerilerin geliştirilmesi sağlanır. Öztürk (2010)'a göre diğer alanlarda olduğu gibi tarih derslerinde de harita kullanılması konuyu gerçek hayatla ilişkilendirerek öğrenme için görsel bir destek sağlamaktadır.

Tarih dersi işlenirken en önemli ve vazgeçilmez araçlardan biri haritadır. Verilen bir bölgede belli bir dönem boyunca neler olduğunu anlamak, insanların bir yerden bir diğerine göçlerinde nehrin ve okyanusların önemini altını çizmek, savaş konusunun ne olduğunu anlamak için savaş meydanlarının sınır çizgilerini göstermek, haritaların, tarihi öğrenmemiz ve elbette ki öğretmemiz konusunda bizlere nasıl yardımcı olduğunu gösteren açıklamalardan bazılarıdır (Demirtaş ve Doğanay, 1997'den aktaran: Işık, 2008:52-53).

Haritaların tarih öğretiminde öğrenci merkezli bir yaklaşımla kullanılmalarının bir diğer yolu öğrencilerin harita çizmelerini içeren eğitim etkinlikleridir. Bu tür etkinlikler öğrencilerin haritada yer alan bilgileri etkin bir biçimde öğrenmelerini sağladığı gibi, harita çizmeyle ilgili becerilerini de geliştirmektedir (Şimşek, 2012'den aktaran: Öztürk, 2012:105).

Tarih yorumlamalarında bireylere yardımcı olan tarih haritaları, bazı soyut olan kavramların anlaşılmasında da etkili olmaktadır. Bu nedenle sınıflarda Dünya Haritası veya Türkiye Haritası gibi belli başlı haritaların sürekli asılı olması öğrencilerin farkında olmadan bazı konuları öğrenmelerine de yardımcı olabilir (Köstüklü, 1998'den aktaran: Akar, 2008:40).

Yapılan harita etkinliklerinin verimli olabilmesi için; öğretmenin, kullanacağı haritaları seçip belirlerken belirli ölçütleri göz önünde bulundurması gerekir. Bu ölçütler şöyledir:

- Haritaların üzerindeki bilgiler sade ve konuya ilgili olmalı,
- Haritalardaki başlık harita bilgileriyle uyumlu olmalı,
- Haritalardaki bilgiler harita kullanıcısının düzeyine uygun olmalı,
- Haritalardaki renkler temiz, belirgin ve doğru olmalı,
- Haritalardaki semboller anlaşılır olmalı ve her sembolün anlamı açıkça belirtilmeli,
- Yazılar çok karmaşık olmamalı ve kolayca okunmalı,
- Haritaların büyüklüğü sınıfta kullanılmak için yeterli olmalı,
- Uzaklık çizgisi belirli ve örnekli olmalıdır (Karagözoğlu, 1966'dan aktaran: Duman, 2011:34).

Harita kullanmaksızın işlenen tarih dersleri, öğrencilerin konuları anlamakta zorluk çekmesine neden olmakta ve onları ezberciliğe yöneltmektedir. İşte bu aşamada haritaların etkililiği devreye girmektedir. Harita kullanılarak işlenen tarih derslerinde soyut olan bilgiler somut hale gelir ve bilginin kalıcılığı artar. Ayrıca haritaların varlığı öğrenilen bilgilerin kalıcılığına olumlu etki ederken dersi de ilgi çekici hale getirmektedir. Bu da öğrencilerin konuları anlamakta zorluk çekmemesine neden olmakta ve ezberciliğin de önüne geçmektedir.

Tarih konularının öğretilmesinde en önemli araçlardan biri olan haritalar öğrencilerin başta yaşadıkları çevreyi ve sonra da dünyayı daha iyi tanımalarını ve analiz etmelerini sağlar. Bununla birlikte incelenen haritalar öğrencilerin görsel ve uzamsal zekalarının gelişimine de katkılarda bulunur.

2. 5. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde araştırma konusuna ilişkin daha önce yapılmış olan saha çalışmaları incelenecektir. Bu bağlamda tarih, coğrafya ve sosyal bilgiler derslerinde harita kullanımının etkileri analiz edilecek, harita kullanımına yönelik öğrenci, öğretmen, vs. görüşleri ve uygulamaları incelenecek ve sonuçları ortaya konulacaktır. Sonuçların ortaya çıkaracağı bilgiler de birbirleriyle karşılaştırılacak ve değerlendirmeleri yapılacaktır.

İncelenen 27 saha çalışmasının 12'si ilköğretim düzeyinde, 13'ü ortaöğretim düzeyinde ve 2'si de yükseköğretim düzeyindedir.

İlköğretim düzeyinde yapılan çalışmaların birincisinde Başbüyük ve Çakıllı (2002), *“İlköğretim 6. ve 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Coğrafya Konularında Çalışma Yapağı ve Dilsiz Harita Kullanımının Öğrenci Motivasyon ve Başarısı Üzerine Etkisi”* adlı çalışmalarında harita ve çalışma kağıtlarının öğrencileri derse katmada olumlu yönde etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca harita ve çalışma kağıtlarının öğrencilerin başarısı üzerinde de olumlu yönde etkisi olduğu saptanmıştır.

Çelik (2006), *“İlköğretim Sosyal Bilgilerde Harita Kullanımının Psikomotor Hedefleri Gerçekleştirme ve Öğretime Katkısı”* adlı çalışmasında ilköğretim sosyal bilgiler dersinde harita kullanımının okullarda ne düzeyde olduğunu ortaya koymayı ve değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin harita ile ilgili bazı kavramları bilmedikleri, harita ve atlas kullanımının sosyal bilgiler derslerinde yeterince kullanılmadığı düşüncesinde oldukları ve okullardaki haritaların yeterli miktarda olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Balkan (2007), *“İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Harita Kullanımının Derse Karşı Tutuma, Başarıya ve Hatırdaki Tutma Düzeyine Etkisi”* adlı çalışmasında, haritaların etkili kullanıldığı sosyal bilgiler dersinin işlendiği sınıflarda öğrenim gören öğrenciler ile harita kullanılmadan sosyal bilgiler dersi öğretimi yapılan sınıflardaki öğrencilerin başarıları, akılda tutma seviyeleri ve derse karşı tutumları açısından ne gibi farkların bulunduğu amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda harita kullanılarak öğretim yapılan deney grubu lehine bulunan anlamlı fark, harita ile öğrenim gören öğrencilerin ünite konularını daha iyi öğrenmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca harita kullanılarak öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin başarılı olmalarından dolayı derse karşı tutumları olumlu yönde etkilenmiştir. Deney grubu lehine bulunan anlamlı fark, harita ile öğrenim gören öğrencilerin hatırdaki tutma düzeylerinin geleneksel öğrenim gören öğrencilere göre daha kalıcı olduğunu göstermektedir.

Göksel (2007), *“Sosyal Bilgiler Öğretiminde Harita ve Grafik Kullanımının Eğitimi Destekleme Düzeyi”* adlı çalışmasında harita ve grafiklerin kullanımı ve analizini ortaya

koyup ortaya çıkan problemleri tespit etmeye çalışıp çözüm önerileri sunmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda dilsiz haritalardan yararlanmayı bilmeyen öğrencilerin oranı %70 çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerden %80'i atlası olduğunu belirtmiş ancak bunların sadece %52'si atlaslardan yararlanmayı bildiğini söylemiştir. Bunun yanında öğrencilerin çoğu sosyal bilgiler ders kitaplarındaki haritaların yeteri derecede yer almadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %59'u, öğretmenlerin ise %55'i sosyal bilgilerin en önemli yardımcı aracının harita olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin %65'i ders kitabındaki haritaları yeterli bulmamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derste gereken haritaları okulda bulma oranı ise %60'tır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin çok büyük bir kısmının dilsiz haritalardan, yarıdan fazlasının ise genel olarak atlaslardan yararlanmayı bilmediği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada dikkati çeken bir konu da öğretmenlerin sadece yarısının sosyal bilgilerin en önemli yardımcı aracının haritalar olduğunu belirtmesi olmuştur.

Akar (2008), "*İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Harita Kullanma Düzeylerinin ve Harita Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*" adlı araştırmasında ilköğretim 6.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, öğrencilerin harita kullanma becerini kazanılmışlık düzeylerine ilişkin görüşleri ile bu öğrencilerin başarı testlerinden aldıkları puanlar doğrultusunda, harita kullanma becerilerini kazanılmışlık düzeylerini belirlemeyi ve sosyal bilgiler dersi başarısı ile harita kullanma becerileri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Araştırma sonucunda ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin bilgi başarı testinde beceri başarı testine göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin branşlarıyla, öğrencilerin harita kullanma becerileri kazanılmışlık düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmada öğretmenler, öğrencilerin orta düzeyde harita kullanma becerilerine sahip olduklarını belirtmişlerdir fakat ankete katılan 821 öğrenciden elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin harita kullanma becerileri kazanılmışlık düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmen görüşleri ile öğrenci beceri başarı test sonuçları da gelişmektedir.

Akar'ın yaptığı çalışmada ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin bilgi başarı testinde, beceri başarı testine göre daha başarılı olmaları ve yine öğrencilerin orta düzeyde harita kullanma becerilerine sahip olduklarını söyledikleri halde elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin harita kullanma becerileri kazanılmışlık düzeylerinin düşük olması bu öğrencilerin geleneksel eğitim anlayışıyla öğrenim gördüklerini düşündürmektedir. Çünkü Balkan'ın yaptığı çalışmaya göre geleneksel eğitim anlayışıyla yönetilen ortamların aksine haritaların kullanıldığı eğitim öğretim ortamlarında öğrencilerin derse karşı tutumları

olumlu yönde etkilenmiştir. Bunların sonucunda da harita ile öğrenim gören öğrencilerin harita kullanma becerileri kazanılmışlık düzeylerinin yüksek olacağı düşünülmektedir.

Kurtdede Fidan (2008), “*İlköğretimde Araç Gereç Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri*” adlı çalışmasında, araç-gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini incelemiş ve yapılan görüşme formuna göre öğretmenler, sosyal bilgiler derslerinde haritalardan faydalandıklarını ifade etmişlerdir.

Haritaların sayısal ve niteliksel olarak okullardaki varlığı hakkında öğretmenler tarafından farklı görüşler bildirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre bazı okullar bu konuda yeterli iken bazıları yetersizdir. Bir araştırmaya göre okul türü ile öğrencilerin harita beceri düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin çoğu sayıca haritaların varlığı hakkında olumlu görüş bildirirken, nitelik bakımından görüşler olumsuzdur. Bazı öğretmenlere göre konulara uygun ve coğrafi bilgileri doğru olan haritaları bulmak oldukça zordur.

Çelikkaya ve Kuş (2009), “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler*” adlı çalışmalarında, öğretmenlere göre en çok kullandıkları yöntem-tekniklerden ikinci sırada harita gibi görsel materyalleri kullanmak bulunmaktadır. Ayrıca gözlemci görüşlerine göre ise harita gibi görsel materyallerin kullanılması en çok kullanılan yöntem-tekniklerde beşinci sırada bulunmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin en çok kullandıklarını belirttiği yöntem ile gözlemcilerin belirttiği görüşler arasında farklılıklar tespit edilmiştir.

Ulusoy ve Gülüm (2009), “*Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Ve Coğrafya Konuları İşlenirken Öğretmenlerin Materyal Kullanma Durumları*” adlı çalışmalarında, 4. ve 5. sınıfları okutan sınıf öğretmenleri ile ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinden toplam 190 öğretmenin materyal kullanımı ile ilgili görüşlerini almayı hedeflemişlerdir.

Sorulara verilen cevaplara göre öğretmenler hem tarih hem de coğrafya derslerinde en çok kullandıkları materyallerin harita, fotoğraf ve resim olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada; erkek öğretmenlerin elektronik materyalleri, bayan öğretmenlerin ise harita gibi materyalleri kullanmaya istekli oldukları görülmektedir.

Bu çalışmada cinsiyetlere göre kadın ve erkek öğretmenlerin haritaları kullanma tercihlerinde farklılığın ortaya çıktığı görülmektedir. Kadın öğretmenlerin derslerinde kullanmak için ilk olarak tercih ettikleri materyal haritalar iken, erkek öğretmenlerin ilk tercihlerinin haritalar olmadığı anlaşılmıştır.

Duman (2011), “*Sosyal Bilgiler Eğitiminde Harita Kullanımı ve Harita Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşleri*” adlı araştırmasında bir ders araç-gereci olarak haritaların, sosyal bilgiler ve tarih derslerinde hangi oranda, hangi amaçlarla ve hangi yöntem ve tekniklerle kullanıldığını ve öğretmenlerin harita kullanımına yönelik olumsuz

tutumlarının nedenlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Tarama modelinde betimsel bir araştırma olan bu tezde, öğretmenlerin harita kullanımına yönelik tutumları arasındaki anlamlı farklılığa bakılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin tutumları branşlara göre karşılaştırılmış ve sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenleri arasında fark bulunamamıştır. Ayrıca kadın ve erkeklerin de harita kullanımına yönelik tutum ve davranışlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bunların yanında öğretmenler mezun oldukları fakültede harita kullanımına yönelik yeterli eğitim almadığını ve hizmet içi eğitim ve seminerlerin yararlı olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlere göre okullarda bulunan haritalar yeterli, güncel, öğrenci düzeyine, dersin genel ve özel hedeflerine uygundur, ders kitaplarındaki etkinlikler de yeterlidir. Öğrencilerin yeterli sayıda atlasa sahip olduğunu düşünen öğretmenler, öğrencilerin haritalardan faydalanmayı bildiklerini ve kendilerinin de fakültede eğitim almadıkları halde harita kullanma ve okuma konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olduklarını düşünmektedir. Araştırmada öğretmenler haritaları önemli bulup derslerinde harita kullanımına yeterince yer verdiklerini söyleseler de araştırmanın anket sorularına verdikleri yanıtlar bu durumla çelişmiştir.

Aktürk (2012), "*Sosyal Bilgiler Dersinde Animasyon ve Dijital Harita Kullanımının Öğrencilerin Mekanı Algılama Becerilerine Yönelik Etkileri*" adlı çalışmasında animasyon ve dijital haritalar kullanılarak konuların işlendiği deney grubundaki öğrencilerin akademik başarıları kontrol grubuna göre yüksek çıkmıştır. Öğrenciler, animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı bir derste konuyu daha iyi anladıklarını ve zor olarak gördükleri konuları çok kolay öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında öğrenciler animasyon ve dijital harita kullanımının sosyal bilgiler dersine uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Buğdaycı (2012), "*İlköğretimde Harita Kullanımı Üzerine Bir İnceleme*" adlı doktora tezi kapsamında 4-7. sınıf sosyal bilgiler ders müfredatı harita kullanımı açısından, ders kitaplarında ve atlaslarda yer alan haritalar da genel kartografik tasarım ve çocuk haritalarının kartografik tasarımı açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlardan en dikkat çeken, kartografların eğitim sisteminde yer almaları gerektiğidir. Kartograflarla birlikte oluşturulan haritaların doğru ve eksiksiz olacağı ve bu sayede de eksik ve yanlış öğrenmelerin önüne geçileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmada atlasların öğrenci seviyesi dikkate alınmadan kullanıldığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Darakçı (2014), "*Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Harita Kullanımı*" adlı çalışmasında; harita kullanımı ile ilgili hangi kazanımlara yer verildiğini, ders kitaplarına ve öğrenci çalışma kitaplarına bunların nasıl yansıtıldığını, hangi ünitelerde harita kullanımı ile ilgili konulara yer verildiğini, hangi konularda ve ne şekilde

haritaların kullanıldığını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya ve tarih konuları işlenirken sıklıkla harita kullanılmış ve konular mekana oturtularak görselleştirilmeye çalışılmıştır. Fakat öğrenci çalışma kitaplarında aynı yoğunlukta harita kullanımı görülmemiştir.

Ortaöğretim düzeyinde yapılan çalışmaların ilki olarak Şahin (2001) "*Ortaöğretim Coğrafya Öğretmenlerinin Mesleki Sorunları Hakkında Bir Araştırma*" adlı çalışmalarında anket ve görüşme ile öğretmenlerin mesleki sorunları araştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bir sonuca göre ankete katılan coğrafya öğretmenlerinin %40,3'ünün konuya uygun harita bulamadığı anlaşılmıştır. Bunun yanında coğrafi bilgileri doğru haritalar bulmak da önemli bir sorun haline gelmiştir.

Öztürk (2002), "*Liselerde Coğrafya Öğretiminde Araç, Gereç, Materyal Kullanımı ve Önemi*" adlı çalışmasında liselerde hangi araç ve gereçlerin kullanıldığını ve bu araç ve gereçlerin ne sıklıkta kullanıldığını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuca göre sadece fiziki haritaların gerekli olduğu derslerde % 50 oranla kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Benzer bir çalışma olarak; Alım ve Girgin (2004) "*Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre 9. Sınıf Coğrafya Derslerinde Yararlanılan Araç-Gereçler ile Materyal ve Öğretim Yöntemleri*" adlı çalışmalarında araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin tamamına yakını derslerinde haritalardan faydalandığını ortaya koymuşlardır. Öğretmenlerin ders kitapları hakkındaki görüşlerine göre ise ders kitaplarındaki şekil, harita ve grafikler öğrenci seviyesine uygun değildir. Bu benzer iki çalışmada ortaya çıkan sonuçlar birbirleriyle örtüşmemektedir. Öztürk'ün çalışmasında ortaya çıkan sonuca göre, derslerde ancak %50'lik bir oranda ve sadece fiziki haritalar kullanılırken; Alım ve Girgin'in çalışmalarında öğretmenlerin büyük çoğunluğu haritalardan yararlandıklarını ifade etmişlerdir.

Ulusoy (2009), "*Lise Öğrencilerinin Tarih Dersinin İşlenişi İle İlgili Düşünceleri (Ankara Örneği)*" adlı araştırmasında, öğrencilerin karşılaştıkları sıkıntıları, tarih dersine bakış açılarını ve tarih dersinden neler beklediklerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu araştırmaya göre öğrenciler derslerde harita gibi malzemelerin daha fazla kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öztürk (2010), "*Tarih Öğretiminde Harita Bilgisi ve Kullanımı*" adlı kitap bölümünde harita kullanımının, birçok alanda olduğu gibi tarih dersinde de mekan hakkında bilgi edinilmesi, işlenen konunun gerçek hayatla ilişkilendirilmesi ve öğrenmede görsel destek sağlaması açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Fakat birçok tarih öğretmenin derslerinde kullandığı en önemli materyal tarih atlasları ve duvar haritaları olmasına rağmen haritaların tarih derslerinde belli devletlerin sınırları ile göç yollarını göstermek dışında pek fazla kullanılmaması olumsuz durum olarak göze çarpmaktadır. Dolayısıyla

öğrencilerin harita kullanma becerilerini geliştirmek için önce öğretmenlerin haritaların pedagojik işlevlerini kavramaları ve harita becerilerine dayalı etkinlikleri dikkatlice planlamaları gerektiğini belirtmektedir.

Sonuç olarak tarihi anlayabilmek için mekana dair bilgilerin elzem olduğunu ve haritaların ise mekana dair bilgileri sunmanın en etkili ve pratik yolu olduğunu ifade etmektedir. Öztürk' göre haritalar aracılığı ile bir olayın gerçekleştiği yerin fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri ile konumu gibi birçok özelliğini görebiliriz. Bu sayede hiç gidip görmediğimiz yerlerde ya da yaşamadığımız zamanlarda meydana gelen olayları hangi coğrafi faktörlerin etkilediğini ve şekillendirdiğini anlayabiliriz. Buradan hareketle öğrencilere harita becerilerini kazandırmanın en etkili yolunun onlara mümkün olduğunca harita tabanlı etkinlikler yaptırmak olduğunu ve bunun için de öğrencileri harita kullanmaya ve haritalar hakkında öğrenmeye güdülemek gerektiğini belirtmiştir.

Zaman, Günal ve Zaman (2011), "*Tarih Öğretmenlerinin Harita Kullanımı İle İlgili Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma: Erzurum Örneği*" adlı araştırmalarında tarih öğretmenlerinin harita kullanımı ile ilgili görüşlerini ve kendilerini bu açıdan ne kadar yeterli gördüklerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Nitel bir yaklaşım belirlenen araştırmanın örnekleminde 20 tarih öğretmeni bulunmaktadır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Lisans eğitimlerinde coğrafya dersi alan tarih öğretmenleri bu eğitimin faydasını gördüklerini ifade etmişlerdir. Lisans eğitimlerinde bu dersi almayanlar almak istediklerini belirterek tarihi olayların yerlerini daha iyi öğrenmek istediklerini ifade etmişlerdir.
- Tarih öğretmenleri haritayı daha etkili kullanabilmek için coğrafya öğretmenleriyle işbirliği yapmak istemektedir. Çünkü tarih öğretmenlerine göre coğrafya öğretmenleri haritayı daha iyi kullanmaktadır.
- Tarih öğretmenleri lisans eğitimleri sırasında harita bilgi ve becerilerini geliştirebilecek ders almadıklarını belirttikleri için kendilerini harita bilgi ve becerisi açısından yeterli görmemektedirler. Tarih öğretmenleri ayrıca harita bilgi ve becerilerini kendi bireysel çabalarıyla geliştirdiklerini ve lisans eğitimi sırasında mutlaka bu derslerin alınması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Tarih öğretmenleri haritayı kapsamlı bir şekilde kullanacak kadar harita bilgi ve becerisine sahip olmayı öncelikli görüş olarak belirtmişlerdir.
- Tarih öğretmenlerine göre derslerde harita kullanımının en önemli yararı öğrenciler için derslerin kalıcı olmasını sağlamaktır. Harita kullanılan derslerde öğrencilerin daha iyi öğrendiğini ifade eden öğretmenler harita

kullanımının öğrencilerin görsel ve uzamsal zekalarını geliştirdiğini düşündüklerini de belirtmişlerdir.

- Okullardaki haritaların sayı açısından yetersiz oluşu, nitelik açısından da her konu ile ilgili haritanın bulunmayışı ve okullarda ayrı bir harita odasının bulunmayışı tarih öğretmenlerinin belirttiği eksikliklerdir.
- Tarih öğretmenleri başta siyasi konular olmak üzere bütün konularda haritaya ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Aksoy ve Ünlü (2012), “*Coğrafya Derslerinde Harita Becerisine Yönelik Uygulamaların Öğrenci Tutumlarına Etkisi*” adlı çalışmalarında elde edilen sonuçlara göre öğrenciler derslerde harita kullanılmasının önemli olduğunu ve kalıcı öğrenmede etkili olduğunu, harita bilgisinden de sık sık faydalanabileceklerini düşünmektedirler. Bununla birlikte harita kullanımı ile mekan algısının gelişmesi arasında anlamlı bir ilişki de tespit edilmiştir.

Harita kullanımı ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelendiği bütün çalışmalarda harita kullanımının akademik başarıyı arttırdığı tespit edilmiştir. Harita kullanılarak öğretim yapılan dersler öğrencilerin konuları hatırd tutma düzeylerini arttırmakta, bu da öğrencilerin başarılı olmalarını sağlamaktadır. Başarılı olan öğrencilerin derslere karşı olan tutumları olumlu yönde gelişmekte ve sonuçta öğrencilerin akademik başarıları istenilen yönde artmaktadır. Bazı araştırmalara göre ise harita kullanılarak işlenen derslerde öğrencilerin tarihsel düşünme becerileri de olumlu anlamda gelişmektedir. Ayrıca ilgili olan araştırmaların tamamında öğrenciler derslerde harita kullanımına ilişkin olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğrencilere göre, öğretmenler derslerinde daha çok harita, grafik, küre gibi materyaller kullanmalıdırlar.

Şahin (2012), “*Coğrafya Öğretmenlerinin Tematik Haritalara Yönelik Görüşleri*” adlı araştırmasında ankete katılan 163 coğrafya öğretmeni ile yeni coğrafya öğretim programına göre coğrafya öğretmenlerinin tematik haritalara yönelik görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Şahin’e göre coğrafya dersinin en önemli materyali haritalardır. Buna göre ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenlerinin harita hakkındaki görüşlerini tespit etmek için bu çalışma yapılmıştır. Bu araştırma ile elde edilen bulgularla ulaşıldığı sonuçların bazıları şöyledir.

İlk olarak coğrafya öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu ders kitapları, yardımcı kitaplar, atlaslar gibi çeşitli kaynaklarda yer alan tematik haritaların coğrafya öğretim programı açısından yeterli olduğuna katılmakla birlikte ders kitaplarının tematik haritalar açısından zenginleştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca, coğrafya öğretmenlerinin büyük bir kısmı kendisini tematik harita kullanma yeterliliğine sahip görmemektedir. Bu durumun en önemli nedeni ise coğrafya öğretmenlerinin ihtiyaçları olan tematik harita

üretme yeterliliğine sahip olmaması olarak görülmektedir. Bunların yanında, coğrafya öğretmenlerinin neredeyse tamamına yakını tematik harita kullanımına olumlu yaklaşmakta ve kazanımların gerçekleştirilme oranını büyük ölçüde arttırdığını düşünmektedir.

Güven ve Taşyürek (2013), "*Tarih Öğretmenlerinin Derslerde Kullanmış Oldukları Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşleri (Erzurum Örneği)*" adlı çalışmalarında, görüşlerini belirlemek için 30 tarih öğretmeni ile yarı yapılandırılmış mülakat yapmışlardır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, görüşme yapılan tarih öğretmenlerinin derslerinde en fazla zevk alarak kullandıkları araç-gereçler bilgisayar ve projeksiyondan sonra haritalardır. Ayrıca tarih öğretmenlerinin okullarında olmasını istedikleri araç-gereçler arasında bilgisayar ve projeksiyon ve tarih sınıfından sonra harita üçüncü sırada yer almaktadır.

Bu çalışmada öğretmenlerin materyalleri kullanma tercihlerindeki önem sırası dikkat çekmektedir. Çalışmalarda genel olarak sosyal bilgiler, tarih ve coğrafya öğretmenleri derslerinde ilk olarak haritaları kullanmayı tercih ettiklerini söylerken, bu çalışmadaki öğretmenler ilk olarak daha teknolojik olan bilgisayar, projeksiyon gibi materyalleri tercih ettiklerini söylemişlerdir. Bu öğretmenler ayrıca daha teknolojik olan materyallerin yokluğunda ancak ikinci veya daha sonraki tercihler olarak haritalara başvurduklarını da ifade etmişlerdir.

Koç (2013), "*Harita Beceri Düzeyleri İle Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi Üzerine Bir İnceleme*" adlı araştırmasında öğrenme stilleri ile öğrencilerin harita beceri düzeyleri arasındaki fark tespit edilememiştir. Ancak okul türü ile harita beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Okul türü ile harita beceri düzeyleri arasında bulunan anlamlı farkın okul imkanları doğrultusunda değişebileceği düşünülmektedir.

Şengül - Bircan (2013)'in "*Animasyon Destekli Haritalarla Tarih Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Mekan Algılarına Etkisi*" adlı doktora tezi, tarih öğretiminde harita kullanımının önemli ancak yetersiz olduğunu ortaya koyma yönüyle öneme sahiptir. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan birine göre, animasyon destekli haritalarla ders işleyen öğrenciler, dersi zevkli, kalıcı ve ilgi çekici, harita becerilerini kazanma/geliştirme ve mekan algısını geliştirme adına faydalı olarak değerlendirmişlerdir.

Şengül - Bircan ve Safran (2013), "*Tarih Öğretiminde Haritaların Önemi ve Kullanımı*" adlı çalışmalarına göre haritalar tarih derslerinde verimli bir şekilde kullanılırsa tarih derslerinde yaşanan bazı sıkıntılar da sonlanacaktır. Ayrıca tarih derslerinde tarih haritalarının kullanımıyla öğrencilerin analiz ve yorumlama becerilerinin de gelişeceği düşünülmektedir. Buradan hareketle haritaları yardımcı materyal olarak kullanmak yerine

dersin ana materyali haline getirmek tarih dersi için faydalı olacaktır. Ayrıca haritaların etkin kullanılmamasında kaynak eksikliğinin payı olduğu, konulara ilişkin haritaların ve haritalı kaynakların bulunmaması, internet ortamındaki haritalarda bilgi eksiklik ve yanlışlıklarının olması, yeni haritaların meydana getirilmemesi tarih derslerinde harita kullanımını sınırladığı düşünülmektedir. Bu olumsuz durum karşısında tarih öğretimi konusunda yapılacak yapıcı çalışmalarla teknolojinin tarih derslerinde aktif kullanımının sağlanması ve etkileşimli harita kullanımıyla derslerin çeşitlenmesi umulmaktadır. Bunun da ancak tarih eğitimi araştırmacılarının ve tarih öğretmenlerinin konuya ilgisi, yatkınlığı ve yeterliliğiyle mümkün olacağı fikrine varılmıştır. Buradan hareketle tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde planlamaları gereken etkinlik örnekleri şöyle sıralanmıştır:

- Atlas kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
- Der kitaplarında haritalı etkinliklere yer verilmelidir.
- Tahtaya çizilen haritalar üzerinden çalışmalar yapılmalıdır.
- Öğrenciler harita çizmeli ve dersler harita kullanılarak işlenmelidir.
- Projeksiyon ile gösterilen haritalar ile dilsiz haritalar kullanılmalıdır.
- Harita kullanımına yönelik performans görevi verilmelidir.
- Öğrenciler harita konularında yap-boz kullanarak çalışmalıdır.
- Konuya uygun olan gazete veya dergilerdeki güncel haritalar kullanılmalıdır.
- Animasyonlu haritalar kullanılmalıdır.
- Harita içeren oyunlar hazırlanmalı ve uygulanmalıdır (Şengül - Bircan ve Safran, 2013).

Sonuç olarak; tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasıyla öğrencilerin harita konularını somutlaştırması, olayların değerlendirilmesinin sağlanması bakımından yararlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmalarda öğretmenler harita kullanma ve okuma becerilerine ilişkin sorulara farklı yanıtlar vermişlerdir. Kimi tarih öğretmenleri üniversitede harita kullanma becerilerine dair herhangi bir eğitim almamışken kendisini bu beceriler konusunda yeterli görürken, kimi tarih öğretmenleri ise kendilerini yetersiz görmektedir. Kimi tarih öğretmenleri de üniversite eğitimleri sırasında harita kullanma becerilerine dair eğitim aldıklarını belirterek kendilerini yeterli gördüklerini ve bu eğitimlerin mutlaka üniversite eğitimi sırasında alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında üniversite eğitimi sırasında harita kullanma becerisi ile ilgili eğitim almayıp kendisini yetersiz gören öğretmenlerin seminer ve hizmet içi eğitimlerle bu eğitimi mutlaka almaları gerektiği de düşünülmektedir. Ayrıca harita kullanma becerileri konusunda kendilerini yeterli görmeyen bazı tarih öğretmenleri, coğrafya öğretmenlerinin haritaları daha iyi kullandıklarını ve derslerinde coğrafya öğretmenlerinden yardım aldıklarını ifade etmişlerdir.

Yükseköğretim düzeyinde yapılan Duman ve Girgin (2007)'in "*Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Harita Okuryazarlığı Hakkındaki Görüşleri*" adlı çalışmalarında harita okuryazarlığının üniversite öğrencilerinin zihinsel şemalarını, kavram haritalarını, kültürel değerleri ve göstergeleri yorumlamaları ve mekânsal algılama becerisi üzerlerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %44,9'u haritanın sağladığı ipuçlarıyla geleceği tasarlamaya yardımcı olduğuna katıldıklarını belirtmiştir. Ayrıca öğrenciler harita okuryazarlığını bilmenin bütüncül algılamaya yardımcı olduğunu ve harita okuryazarlığının soyut kavramları somutlaştırmayı sağladığını ifade etmişlerdir.

Diğer yükseköğretim düzeyinde yapılan çalışma olan İncekara ve Kantürk (2010)'ün "*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Haritalarla İlgili Temel Görüşleri ve Harita Kullanımına Yönelik Yaklaşımları*" adlı çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin harita tanımı, faydaları, günlük hayatta kullanımı ile ilgili görüşleri ve harita ile ilgili yeterliliklerinin tespit edilmesini ve değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Çalışma sonucuna göre öğrencilere haritaların ne kadar önemli ve gerekli olduğu hakkında yeterince bilgi verilirken, haritaların kullanılması ve bu haritalardan faydalanma konularında eksikliklerin olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin derslerde harita kullanılmasına ilişkin görüşlerinin tamamı olumlu yöndedir. Öğrenciler haritaların kullanıldığı derslerde konuları daha iyi anladıklarını belirtmiş, çok zor gibi görünen konuları bile kolayca öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler ve öğretmenler haritaların dersi zevkli ve eğlenceli hale getirdiği konusunda hemfikirdirler. Bazı araştırmalarda ise öğrenciler derslerde harita kullanılmasının soyut kavramları somutlaştırdığını dolayısıyla öğrenmenin daha kolay hale geldiğini ifade etmişlerdir. Bunların yanında bazı araştırmalarda öğrencileri sınıf içi etkinliklere katmada haritaların olumlu katkısı olduğu da saptanmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN DESENİ

3. 1. Bilim ve Bilimsel Araştırma

Bilim adamları tarafından fikir birliğine varılarak yapılmış kesin bir tanımı olmayan bilimi Türk Dil Kurumu şöyle tanımlamıştır:

- Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim.
- Genel geçerlik ve kesinlik nitelikleri gösteren yöntemli ve dizgesel bilgi.
- Belli bir konuyu bilme isteğinden yola çıkan, belli bir amaca yönelen bir bilgi edinme ve yöntemli araştırma süreci (URL-10).

Bilimsel bilginin temel nitelikleri; olgusal, sistemli, akılcı, genelleyci, evrensel, birikimli, kayıtlı, sağlam fakat görelî bilgi olması şeklinde sıralanabilir (Karasar, 2008'den aktaran: Ermiş, 2012:68). Bilim, matematiksel bir kavram değil karmaşık bir yöntemdir, durağan değil sürekli gelişmektedir ve anlamında belirsizlikler vardır (Çepni, 2010).

Eğitim gibi araştırma kavramının da bilim insanları tarafından farklı tanımlamaları yapılmıştır. Kerling'e göre araştırma, doğal olaylar arasındaki ilişkilerin hipoteze dayalı önermelerle sistemli, kontrollü, deneysel ve eleştirel bir incelemesi şeklinde tanımlanırken; Arıkan'a göre ise bir problemi çözmek amacıyla belirli aşamalarla ve bir düzene göre yapılan bilimsel araştırmalar şeklinde tanımlanmıştır (Kerling, 1986 ve Arıkan, 1995'ten aktaran: Çepni, 2010:25).

3. 2. Araştırma Yöntemleri ve Sınıflandırılmaları

Araştırma yöntemlerinin sınıflandırılmaları farklı kaynaklarda farklı şekillerde yapılmıştır. Çepni (2010)'ye göre temelde bilimsel araştırmalar, araştırmacının bilgiye bakışına, ortaya konulan problemin hangi amaca hizmet ettiğine, araştırmacının kullandığı verilerin türüne ve bu verilerin özelliklerine göre sınıflandırılabilir.

Araştırmalarda kullanılabilen yöntemler dört madde halinde sınıflandırılabilir:

- Betimsel Araştırmalar (Descriptive Research)
- Yorumlayıcı Araştırmalar (Interpretive Research)
- Analitik Araştırmalar (Analytical Research)
- Deneysel Araştırmalar (Experimental Studies) (URL-11).

MEB (2006)'e göre araştırmada kullanılan yöntemler şöyle sıralanmıştır:

- Deneysel Araştırma Yöntemleri
- Alan Araştırmaları
- Tanıtıcı Araştırmalar
- İstatistik Araştırmaları

3. 3. Araştırmada Nicel ve Nitel Yaklaşımlar

Arslan'a göre nicel araştırma, olay ve olguların nesnelleştirilmesiyle gözlemlenebilen ve sayısal ifadelerle ifade edilebilen bir çeşit araştırmadır. Nitel araştırma ise; gözlemleyerek, görüşmeler yaparak ve dokümanların analiz edilmesiyle verilerin toplandığı, olay ve olguların gerçek ortamında izlendiği bir araştırma çeşididir (URL-12).

Araştırmalar genel anlamda nitel ve nicel araştırmalar olarak ele alınabilir. Bu ayırım varsayım, amaç, yaklaşım ve araştırmacının rolündeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Nicel araştırmalarda gerçeklik nesnelken asıl olan yöntemdir. Değişkenlerin kesin bir şekilde saptanması ve bu değişkenlerin ilişkisinin ölçülmesi mümkündür. Olgu ve olaylara dışarıdan bakan araştırmacı nesnel bir tavır geliştirmektedir. Nicel araştırmalarda amaç genelleme, tahmin ve nedensellik ilişkisini açıklamadır. Yaklaşımda kuram ve denence ile başlangıç yapılır. Deney, manipölasyon ve kontrol mekanizmalarının ardından standartlaştırılmış veri toplama araçlarının kullanımı gündeme gelir. Parçaların analizi yapıldıktan sonra, uzlaşma ve norm arayışı devreye girer ve veri sayısal göstergelere indirgenir. Tüm süreçte araştırmacı, olay ve olguların dışında olup yansız ve neseldir. Nitel araştırmalara bakıldığında gerçeklik oluşturulduğu görülür. Asıl olan çalışma durumu olup değişkenler karmaşık ve iç içe geçmiş olduğundan bunlar arasındaki ilişkileri ölçmek zordur. Nitel araştırmada amaç, derinlemesine betimleme, yorumlama ve aktörlerin bakış açılarını anlamaya yöneliktir. Yaklaşım ise kuram ve denence ile son bulmakla birlikte, nitel araştırma kendi bütünlüğu içinde ve doğaldır. Burada araştırmacı da veri toplamada bir araç olmaktadır. Olayların ortaya çıkarılmasında elde edilen verilerin çokluğu önem arz etmektedir (Yıldırım ve şimşek, 2008'den aktaran: Ermiş, 2012:68-69).

3. 4. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni, 2016 – 2017 eğitim öğretim yılında Adana ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında görev yapan tarih öğretmenlerinden oluşmaktadır.

3. 5. Araştırmanın Örneklemi

Nitel araştırmalar konuları tüm ayrıntı ve özellikleriyle ortaya koyabilen araştırmalardır. Bu çalışmanın örneklemi belirlenirken evreni en genel şekliyle temsil edebilecek yerin saptanmasında nitel araştırmaların bu özelliğinden yola çıkılmıştır. Bu nedenle çalışmaya en uygun yaklaşım olarak tipik durum örnekleme yaklaşımı belirlenmiştir. Tipik durum örneklemesinin amacı ortalama durumları çalışarak belirli bir konu hakkında fikir sahibi olmak veya o konu hakkında yeterli bilgi sahibi olmayanları bilgilendirmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2008'den aktaran: Dönmez, Yazıcı ve Uslu, 2015:259). Seyhan ilçesi, Adana'nın en merkezi ilçelerinden biri olup Adana'yı en iyi ve en genel şekilde temsil edeceği düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın örneklemi, Adana ili Seyhan ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan tüm tarih öğretmenleri olarak belirlenmiştir.

3. 6. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Çepni (2010)'ye göre; hangi görüş savunulursa savunulsun, doğru ve güvenilir bilgi üretmenin yolu araştırma ile başlar. Bu bilgileri elde etme sürecinde çeşitli araştırma yöntemlerinden faydalanılır. Araştırmanın doğasına uygun yöntemler ne kadar doğru seçilir ve etkili kullanılırsa elde edilen veriler o derece bilimsel olur.

3. 6. 1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada betimsel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Betimsel araştırma çalışmaları bir durumu açıklığa kavuşturmak, olaylar arasındaki ilişkileri açıklamak ve durum hakkında değerlendirmeler yapmak nedeniyle yapılır. Bu çalışmada da çalışmanın amacına, problemine ve alt problemlerine uygun olması nedeniyle betimsel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmada, tarih öğretmenlerinin tarih haritalarına yönelik bilgi ve tutumları değerlendirildiğinden, problem ile ilgili durumun ne olduğu ve neler yapılabileceği açıklanacaktır. Bu bilgiler ışığında, araştırmanın amacını, problem ve alt problemlerini göz önünde bulundurarak, çalışmanın doğasına en uygun yaklaşımın betimsel araştırma olduğuna karar verilmiştir.

Nitel bir yaklaşımla çalışılmasının sebebi ise iç içe geçmiş olan değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenecek olmasıdır. Bu yaklaşımla problem ve alt problemlere uygun derinlemesine bir betimleme yapılacak, ölçme araçlarına katılanların olaylara bakış açıları ortaya çıkarılacak ve ortaya çıkan sonuçlar yorumlanacaktır. Ölçme araçları olarak ise araştırmaya uygun olan metotların belirlenmesi nitel bir çalışmayı gerektirmiştir. Aynı zamanda elde edilecek verilerin derinliğinin ve zenginliğinin yanında araştırmacının da

öznel bir yaklaşımla olay ve olgulara dahil olacak olması çalışmanın nitel bir yaklaşımla yürütülmesini gerekli kılmıştır.

3. 6. 2. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, çalışmanın doğasına uygun olduğuna karar verilen yaklaşım olan betimsel araştırmanın önemli veri toplama araçları olan açık uçlu anket ve mülakat kullanılmıştır.

3. 6. 2. 1. Açık Uçlu Anket

Araştırılacak olan konu hakkında insanların düşüncelerini öğrenebilmek adına önceden hazırlanmış formlarla veri toplamak için kullanılan bir araçtır. İnsanların tutumlarını, davranışlarını, duygularını, düşüncelerini, tercihlerini vb. gibi birçok konudaki durumlarını anket verileri ile ortaya çıkarabiliriz (Çepni, 2010).

Açık uçlu anketlerde sorulardan sonra katılımcıların cevap verebilmesi için boşluklar bulunur. Böylece katılımcılar bu boşluklara kendi cevaplarını yazabilirler. Ancak bu şekilde hazırlanan anket sorularına katılımcılar çok farklı cevaplar verebilirler ve bu cevapların analiz edilmesi zor olabilir (Oğur ve Tekbaş, 2003).

3. 6. 2. 2. Mülakat

Veri toplanacak insanlarla karşılıklı konuşarak verileri elde etme yöntemidir. Bu şekilde veri toplamak; bilginin asıl kaynağından elde edilmesine, araştırmacının da daha fazla bilgiye ulaşabilmesine olanak sağlamaktadır (MEB, 2006).

3. 6. 3. Araştırmanın Pilot Çalışması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları olan anket ve mülakatın geçerlilik ve güvenilirliğini arttırmak için çalışmalar yapılmıştır. İlk olarak anket ve mülakat formları hazırlandıktan sonra akademisyen görüşü alınmış, daha sonra yeniden düzenlenen açık uçlu anket ve mülakat formları evren içinde rastgele belirlenen 3 lisede 2016-2017 eğitim yılının birinci döneminin başında 7 tarih öğretmenine uygulanmıştır. Öğretmenlerden alınan dönütler neticesinde ise açık uçlu anket ve mülakat formları son şekillerini almışlardır.

3. 6. 4. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Daha önce belirtildiği üzere, bu çalışmada açık uçlu anket ve mülakat tipi ölçme araçları kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları için araştırmının problem ve alt problemlerine göre sorular hazırlanmıştır.

Hazırlanan anket ve mülakat formlarını araştırma yapılacak okullarda uygulayabilmek için Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne başvurulmuştur. Gerekli işlemler tamamlandıktan sonra Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğünden okullarda uygulama yapabilmek için gerekli onay alınmıştır (Ek-1). Anket ve mülakat formları çalışma yapılacağı belirtilen okullarda 2016-2017 eğitim öğretim yılında uygulanmıştır.

3. 6. 4. 1. Araştırmada Kullanılan Açık Uçlu Anketin Geliştirilmesi

Araştırmada kullanılan açık uçlu anket formu beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgiler bölümüdür. Bu bölümden öğretmenlerin cinsiyetleri, öğretmenlik mesleğindeki çalışma süreleri, mezuniyet durumları ve çalıştığı okulların türü hakkında bilgiler edinilmektedir. Anketin ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümleri araştırmının problem ve alt problemlerine uygun olarak hazırlanan toplamda 18 sorudan oluşmaktadır. 5 sorudan oluşan ikinci bölümde tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin bilgi düzeylerini tespiti yönelik sorular bulunmaktadır. 5 sorudan oluşan üçüncü bölümde tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin harita becerileri hakkında bilgi düzeylerini tespiti yönelik sorular bulunmaktadır. 3 sorudan oluşan dördüncü bölümde tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin tutumlarını tespiti yönelik sorular bulunmaktadır. 5 sorudan oluşan beşinci bölümde ise tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanma düzeylerini tespiti yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci bölüm sorularının tamamı açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anketler uygulama yapılacak okullardaki öğretmenlere elden teslim edilmiş, birlikte karar verilen bir tarihte tekrar elden teslim alınmıştır. Bu yöntemle anket formları toplamda 93 tarih öğretmenine uygulanmıştır.

3. 6. 4. 2. Araştırmada Kullanılan Mülakatın Geliştirilmesi

Araştırmada kullanılan mülakat formu dört bölümden oluşmaktadır. Mülakata başlamadan önce öğretmenlere kişisel bilgilerini öğrenebilmek için öğretmenlik mesleğinin kaçınıcı yılında oldukları, mezuniyet durumları ve çalıştıkları okulun türü sorulmuştur. Mülakat formunun birinci bölümünde tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin bilgi düzeylerini tespiti yönelik sorular sorulmuştur. İkinci bölümde tarih

haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin harita beceri hakkında bilgi düzeylerini tespitiye yönelik sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin tutumlarını tespitiye yönelik sorular sorulmuştur. Dördüncü bölümde ise tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanma düzeylerini tespitiye yönelik sorular sorulmuştur. Mülakat formu uygulanmadan önce öğretmenlerden randevu talep edilmiş, belirlenen tarih ve saatte de uygulama yapılmıştır. Uygulama sırasında ise ses kaydedici bir cihaz kullanılmış ve mülakat formu toplamda 17 tarih öğretmenine uygulanmıştır.

3. 6. 5. Verilerin Analizi

Anket ve mülakat formlarıyla elde edilen bilgiler soruların sırasına göre analiz edilmiş, bir soruya verilen bütün cevaplar incelendikten sonra bilgiler sentezlenmiş ve sonuçlar bölümünde rapor haline getirilmiştir.

3. 6. 5. 1. Açık Uçlu Anketin Analizi

Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanımlarına yönelik bilgi ve tutumları hakkında deneyimlerini ve görüşlerini öğrenmek için Adana ili Seyhan ilçesinde 93 tarih öğretmenine uygulanan anketin birinci bölümündeki kişisel bilgiler formu hariç tamamı açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bütün bu açık uçlu sorularda, sorular ile verilen cevaplar arasındaki ilişki incelenmiş, sorular ile verilen cevapların birbirleriyle uyumlu olup olmadığına bakılmış ve bunların sonucunda cevapların anlamlılığına bakılmıştır. Sorular ile uyumlu olan cevaplar anlamlı kabul edilmiş ve değerlendirmeye alınmıştır. Sorularla uyumsuz olan, farklı konularda ifadeler içeren cevaplar ise anlamsız kabul edilmiş ve değerlendirmeye de alınmamıştır. Bir soruya verilen cevap içerisinde hem anlamlı hem de anlamsız kabul edilebilecek açıklamalar bulunmuşsa, anlamlı olanlar ayrıştırılıp değerlendirmeye alınmışken, anlamsız olanlar değerlendirmeye alınmamıştır.

Anlamlı kabul edilerek değerlendirmeye alınan cevaplar, kendi aralarında benzerlik ve sıklık gibi farklı kategorilere ayrıştırılmışlardır. Bunların yanında yanıtız bırakılan sorular da kategorilerde belirtilmiş ve tablolar halinde gösterilmiştir. Cevapların benzerlik ve sıklıklarını gösteren tablolar aracılığıyla yüzde ve frekans hesaplamaları da yapılmıştır.

Beş bölümden oluşup 93 tarih öğretmenine uygulanan anket formlarındaki her bölüm ve her bölümdeki sorular ayrı ayrı ve sırasıyla analiz edilmiş, analizlerde öğretmenlerin verdikleri cevaplardan da birebir alıntılar yapılmıştır.

3. 6. 5. 2. Mülakatın Analizi

Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımına yönelik bilgi ve tutumları hakkında deneyimlerini ve görüşlerini öğrenmek için hazırlanarak Adana ili Seyhan ilçesinde 17 tarih öğretmeni ile yapılan mülakatı analiz ederken, anketin analizinde uygulanan yöntemle benzer bir yöntem uygulanmıştır. Sorular ile verilen cevapların birbirleriyle uyumlu olup olmadığına bakılmış, bunun sonucunda da cevaplar anlamlı ya da anlamsız olarak ayrıştırılmıştır. Anlamlı kabul edilen cevaplar değerlendirmeye alınırken, anlamsız olarak kabul edilenler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Anlamlı kabul edilerek değerlendirmeye alınan cevaplar, kendi aralarında benzerlik ve sıklık gibi farklı kategorilere ayrıştırılmışlardır. Bunların yanında yanıtız bırakılan sorular da kategorilerde belirtilmiş ve tablolar halinde gösterilmiştir. Cevapların benzerlik ve sıklıklarını gösteren tablolar aracılığıyla yüzde ve frekans hesaplamaları da yapılmıştır.

Dört bölümden oluşup 17 tarih öğretmenine uygulanan mülakatın her bölümü ve her bölümdeki soruları ayrı ayrı ve sırasıyla analiz edilmiş, analizlerde öğretmenlerin verdikleri cevaplardan da birebir alıntılar yapılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde anket ve mülakatlardan elde edilen veriler derinlemesine incelenerek analiz edilmiştir. Anket ve mülakatlardaki her bölüm ve bölümlerdeki her soru ayrı ayrı ve sırasıyla incelenmiş, yer yer öğretmenlerin verdikleri cevaplardan alıntılar yapılmıştır.

4. 1. Anketten Elde Edilen Bulgular

Anket sorularından elde edilen veriler bölüm ve soru sayısına göre ayrı ayrı incelenmiş, her soru için verilen cevaplar ayrı ayrı tablo haline getirilmiş, tablolarda yüzde ve frekans hesaplamaları gösterilmiştir.

4. 1. 1. Kişisel Bilgiler Formundan Elde Edilen Bulgular

Anket formunun birinci bölümü olan kişisel bilgiler bölümünde öğretmenlerin cinsiyetleri, öğretmenlik mesleğindeki çalışma süreleri, mezuniyet durumları ve çalıştıkları okulların türünü belirtebilecekleri sorular yer almaktadır. Bu sorular hakkında detaylı bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Ankete Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerini Gösteren Tablo

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	41	44,09
Erkek	52	55,91
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan 93 tarih öğretmenin 41'i kadın, 52'si erkeklerden oluşmaktadır. Erkek tarih öğretmenleri araştırmanın % 55,91'ini kadın tarih öğretmenleri ise % 44,09'unu oluşturmaktadır.

Tablo 3. Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğinde Çalışma Sürelerini Gösteren Tablo

Çalışma Süresi	Frekans (f)	Yüzde (%)
0-5 yıl	2	2,15
6-10 yıl	11	11,82
11-15 yıl	7	7,52
16-20 yıl	30	32,25
21 yıl ve üzeri	43	46,23
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çalışma sürelerinde en büyük oran % 46,23 ile 21 yıl ve üzeri çalışma süresi olan öğretmenlerin, en küçük oran ise % 2,15 ile 0-5 yıl tecrübeye sahip öğretmenlerin olmuştur. Bunlarla birlikte 6-10 yıl çalışma süresi olan öğretmenlerin oranı % 11,82, 11-15 yıl çalışma süresi olan öğretmenlerin oranı % 7,52 ve 16-20 yıl çalışma süresi olan öğretmenlerin oranı ise % 32,25 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Öğretmenlerin Mezuniyet Durumlarını Gösteren Tablo

Mezuniyet Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eğitim Enstitüsü	1	1,07
Eğitim Fakültesi	37	39,78
Fen-Edebiyat Fakültesi	38	40,86
Tezsiz Yüksek Lisans	16	17,20
Tezli Yüksek Lisans	1	1,07
Doktora	0	0
Diğer	0	0
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezuniyet durumlarını gösteren tabloda en büyük oran % 40,86 ile Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında doktora mezunu ve başka bir fakülte veya bölümden mezun olan öğretmen bulunmamaktadır. Bununla birlikte birer mezunu bulunan Tezli Yüksek Lisans ve Eğitim Enstitüsü mezunlarının oranı % 1,07'dir. Eğitim fakültesi mezunu oranı % 39,78, Tezsiz Yüksek Lisans mezunu oranı ise %17,20 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 5. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulların Türünü Gösteren Tablo

Okulun Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	49	52,68
Anadolu İmam Hatip Lisesi	13	13,97
Anadolu Öğretmen Lisesi	0	0
Fen Lisesi	4	4,30
Güzel Sanatlar Lisesi	0	0
Özel Lise	0	0
Diğer	27	29,03
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okulları gösteren tabloda en büyük oran % 52,68 ile Anadolu Liselerinde çalışan öğretmenlerin, en küçük oran ise % 4,30 ile Fen liselerinde çalışan öğretmenlerin olmuştur. Bununla birlikte araştırmaya katılan öğretmenler arasında Özel, Güzel Sanatlar ve Anadolu Öğretmen Liselerinde çalışan öğretmen bulunmamaktadır. Anadolu İmam Hatip Liselerinde çalışan öğretmenlerin oranı % 13,97, diğer ifadeyle belirtip Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde çalışan öğretmenlerin oranı ise % 29,03 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin kişisel bilgilerinin analiz edildiği tablolardan yola çıkacak olursak; % 2,15 ile 0-5 yıl tecrübeye sahip, % 4,30 ile Fen Liselerinde çalışan, % 1,07 ile Eğitim Enstitüsü ya da Tezli Yüksek Lisans mezunu, % 44,09 ile kadın öğretmenler en küçük yüzdelerle dilime sahipken; % 46,23 ile 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip, % 52,68 ile Anadolu Liselerinde çalışan % 40,86 ile Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, % 55,21 ile erkek öğretmenler en büyük yüzdelerle dilime sahip olmuştur. Sonuç olarak 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip Anadolu Liselerinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu erkek öğretmenler, araştırmaya katılan tarih öğretmenleri arasında sayıca baskın bir görüntüye sahiptir.

4. 1. 2. Anketin İkinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin ikinci bölümü araştırmanın birinci alt problemini çözmek için hazırlanmış bölümdür. Araştırmanın birinci alt problemi ise *“Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin bilgi düzeyi nedir?”* şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin anketin ikinci bölümünde öğretmenlere beş soru sorulmuştur ve sorulara verilen cevapların analizi aşağıdaki gibidir:

Öğretmenlerin harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadığı, aldılar bu eğitimin nerede ve ne zaman alındığı ile ilgili bilgi edinmek için hazırlanan soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo 6. Öğretmenlerin Harita Kullanımı İle İlgili Eğitim Alma Durumlarını Gösteren Tablo

Cevap	Frekans (f)	Yüzde (%)
Aldım	8	8,60
Almadım	85	91,40
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin harita kullanımı ile ilgili eğitim alma durumlarını gösteren tabloya göre öğretmenlerin çok büyük bir kısmının harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim almadığı ortaya çıkmıştır. Bu oran ise % 91,40'tır. Harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim alanların oranı ise % 8,60 olarak hesaplanmıştır. Harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim aldığını söyleyen 8 öğretmenden 5'i, yani eğitim alanların % 62,50'si bu eğitimi üniversite yıllarında aldıklarını belirtmişlerdir. AKÖ-40 bu konuyla ilgili "*Tarihle birlikte coğrafya dersi almanın faydalarını meslek hayatıma başladığımda daha iyi anladım. Bence her tarihçi coğrafya, coğrafyacının da tarih eğitimi alması gerekir.*" ifadelerini kullanmıştır. Harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim aldığını söyleyen öğretmenlerin 5'i Eğitim Fakültesi, 2'si Fen-Edebiyat Fakültesi 1'i de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu olduğunu ifade etmiştir.

Anketin bu bölümünün ikinci sorusunda öğretmenlerden haritanın tanımını yapmaları istenmiştir. Haritanın tanımında yer alan yeryüzünün bir bölümü, yeryüzünün tamamı, projeksiyon kullanılması, bir ölçek dahilinde olması, bir düzlem üzerine aktarılması gibi ifadelerin kullanım sıklığına göre öğretmenlerin verdikleri cevaplar sınıflandırılmış; bu ifadelerin tamamının bulunduğu cevaplar doğru, bir veya birkaç tanesinin bulunduğu cevaplar kısmen doğru, hiçbirinin bulunmadığı cevaplar ise yanlış olarak kabul edilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Haritanın Tanımına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevapların Niteliği	Frekans (f)	Yüzde (%)
Doğru	41	44,08
Kısmen doğru	39	41,93
Yanlış	12	12,90
Cevapsız	1	1,07
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin haritanın tanımına yönelik verdikleri cevapları gösteren tabloda verilen cevaplar *doğru*, *kısmen doğru*, *yanlış* ve *cevapsız* olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma literatür taramasında haritanın yapılmış olan tanımlarından yola çıkarak hazırlanmıştır.

Bu soruya araştırmaya katılan öğretmenlerin % 40,08'i doğru cevap vermiştir ve bu oran tablonun en büyük oranı olmuştur. Kısmen doğru cevaplandıranların oranı ise % 41,93 olmuştur. Bu durumda soruya kısmen doğru ve doğru cevap verenlerin oranı toplamda % 86,01 olarak hesaplanmıştır. Yanlış cevap verenlerin oranı ise % 12,90'dır. Bu soruya bir öğretmen de hiç cevap vermemiştir.

Soruya doğru cevap veren 41 öğretmenden 21'i kadın, 20'si erkektir. Öğretmenlik mesleğindeki çalışma sürelerine bakılacak olursa tamamen doğru cevap verenlerin 6'sı 6-10 yıl, 4'ü 11-15 yıl, 13'ü 16-20 yıl ve 18'i 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. 0-5 yıl tecrübeye sahip olan öğretmenlerden hiçbiri bu soruya tamamen doğru cevap verememiştir. Öğretmenlerin mezuniyet durumlarına bakılacak olursa 8 öğretmen Tezsiz Yüksek Lisans, 15 öğretmen Eğitim Fakültesi ve 18 öğretmen de Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu olduğu görülmektedir. Çalıştıkları okul türüne bakıldığında ise 1 öğretmenin Fen Lisesinde, 8 öğretmenin diğer şekilde belirtilen Meslek Liselerinde, 4 öğretmenin Anadolu İmam Hatip Lisesinde ve 28 öğretmenin de Anadolu Lisesinde çalıştığı görülmektedir. Sonuç olarak; haritanın tanımına doğru cevap veren öğretmenler genel itibariyle Anadolu Liselerinde çalışan, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. Haritanın tanımına Meslek Liselerinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu, 6-10 yıl tecrübesi olan erkek öğretmen AKÖ-1 şu ifadeyi kullanmıştır: *"Yeryüzünün tamamının veya bir kısmının belli bir ölçüye küçültülerek kuşbakışı görünüşüyle düzlem üzerine çizilmesidir."* Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-40 ise haritayı *"Coğrafi bir alanın tümünün ya da bir bölümünün kuşbakışı görünümünün belli bir oranda küçültülerek kağıt(düzlem) üzerine aktarılmasıdır."* şeklinde

tanımlamıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu, 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-85 haritayı, *“Yeryüzünün ya da bir parçasının coğrafya, tarih, dil nüfus vb. olgularının dağılımını, durumunu vb. göstermek üzere belli bir orana, ölçüğe göre küçültülerek kuşbakışı görünüşüyle düzlem üzerine çizilmiş biçimine denir.”* şeklinde tanımlamıştır.

Soruya kısmen doğru cevap veren 39 öğretmenden 17’si kadın, 22’si erkektir. Öğretmenlerin 2’si 0-5 yıl, 1’i 6-10 yıl, 2’si 11-15 yıl, 10’u 16-20 yıl ve 24’ü de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Bu öğretmenlerin 17’si Eğitim Fakültesi, 15’i Fen-Edebiyat Fakültesi ve 6’sı da Tezsiz Yüksek Lisans mezunu ve mezunudur. Öğretmenlerin 18’i Anadolu Liselerinde, 7’si Anadolu İmam Hatip Liselerinde, 2’si Fen Liselerinde ve 12’si Meslek Liselerinde çalışmaktadır. Bu sonuçlara göre haritanın tanımına kısmen doğru cevap verenler genel itibariyle Anadolu Liselerinde çalışan, Eğitim Fakültesi mezunu, 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-92 haritayı, *“Yeryüzündeki herhangi bir parçanın küçültülmüş görüntüsü.”* olarak tanımlamıştır. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 0-5 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-32 ise *“Yeryüzünün tamamının ölçek dahilinde küçültülerek kullanılır duruma getirilmesidir.”* şeklinde tanımlamıştır. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-33, *“Bir coğrafi bölgenin küçültülerek kağıt üzerinde gösterilmesidir.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-47, *“Bir coğrafi bölgenin küçültülerek gösterilmesidir.”* şeklinde tanımlamıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-81, *“Yeryüzünde herhangi bir yerin farklı özelliklerini belli ölçü ve semboller kullanarak yansıtılmaya yarayan gereçlerdir.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-78 ise *“Siyasi, fiziki, nüfus dağılımı gibi önemli bilgilerin görsel olarak daha kalıcı bilgiler içeren lejant gibi anahtar bölümü bulunan bilgi hazinesidir.”* şeklinde tanımlamıştır.

Soruya yanlış cevap veren 12 öğretmenden 3’ü kadın, 9’u erkektir. Öğretmenlerin 2’si 6-10 yıl, 6’sı 16-20 yıl ve 4’ü de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Bu öğretmenlerin 5’i Eğitim Fakültesi, 2’si Tezsiz Yüksek Lisans mezunu ve 5’i de Fen-Edebiyat Fakültesi mezunudur. Öğretmenlerin 1’i Fen Lisesinde 4’ü Anadolu Liselerinde, 1’i Anadolu İmam Hatip Liselerinde, 6’sı da Meslek Liselerinde çalışmaktadır. Bu sonuçlara göre haritanın tanımına yanlış cevap verenler genel itibariyle Meslek Liselerinde çalışan, Fen-Edebiyat

Fakültesi ve Eğitim Fakülteleri mezunu, 16-20 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan, Tezsiz Yüksek Lisans mezunu, 11-15 yıl tecrübeye sahip bir erkek öğretmen bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Haritayı, araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakın bir kısmı (% 44,08) doğru tanımlamıştır. Bunların dışında yapılan tanımlamalarda eksiklikler ve yanlışlıklar olduğunu söylemek mümkündür.

Anketin bu bölümünün üçüncü sorusunda öğretmenlere tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının amacı ne olduğu sorulmuştur. Tarih haritalarının kullanım amaçlarına göre öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğru ya da kısmen doğru olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 8. Öğretmenlerin Tarih Haritalarının Kullanılmasının Amacına Yönelik Verdikleri Cevapları Gösteren Tablo

Cevapların Niteliği	Frekans (f)	Yüzde (%)
Doğru	7	7,52
Kısmen doğru	63	67,75
Yanlış	23	24,73
Toplam	93	100

Bu soruya araştırmaya katılan öğretmenlerin % 7,52'si doğru cevap vermiştir ve bu oran tablonun en düşük oranıdır. Kısmen doğru cevap verenlerin oranı ise tablonun en yüksek oranı olup % 67,75'tir. Yanlış cevap verenlerinki ise % 24,73 olarak hesaplanmıştır.

Soruya doğru cevap veren 7 öğretmenin 4'ü kadın, 3'ü erkektir. Öğretmenlerin 2'si 6-10 yıl, 2'si 11-15 yıl, 1'i 16-20 yıl ve 2'si de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Bu öğretmenlerin 2'si Eğitim Fakültesi, 4'ü Fen-Edebiyat Fakültesi ve 1'i Tezsiz Yüksek Lisans mezunu olup 4'ü Anadolu Liselerinde, 1'i Anadolu İmam Hatip Liselerinde, 2'si de Meslek Liselerinde çalışmaktadır. Bu sonuçlara tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının amacına doğru cevap verenler genel itibariyle Anadolu Liselerinde çalışan, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 6-10 yıl, 11-15 yıl ya da 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenlerdir.

Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-38 "*Öğrencilerin harita okuma becerilerini geliştirerek, yer-mekan-olay ilişkisi kurmalarını sağlamaktır. Konular anlatılırken soyut bilgilerin somutlaştırılmasını sağlamaktır. Öğrencilere olayın geçtiği coğrafyayı kavrayabilmektir.*"

Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-49 *“Öğrencilerde mekan algılama becerisi geliştirmek, tarih konularını somutlaştırmak, tarihte geçen yerin bilinmesi, öğrencilerin zihninde bölgenin canlanması için.”* Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-44 *“Öğrenim sırasında daha fazla duyuya hitap ederek öğrenimin kalıcılığının sağlanmasında fayda sağlar.”*

Soruya kısmen doğru cevap veren 63 öğretmenin 27’si kadın, 36’sı erkektir. Öğretmenlerin 2’si 0-5 yıl, 7’si 6-10 yıl, 4’ü 11-15 yıl, 20’si 16-20 yıl ve 30’u da 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Bu öğretmenlerin 1’i Eğitim Enstitüsü, 25’i Eğitim Fakültesi, 25’i Fen-Edebiyat Fakültesi ve 11’i Tezsiz Yüksek Lisans ve 1’i Tezli Yüksek Lisans mezunu olup 33’ü Anadolu Liselerinde, 8’i Anadolu İmam Hatip Liselerinde, 3’ü Fen Lisesinde ve 19’u da Meslek Liselerinde çalışmaktadır. Bu sonuçlara tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının amacına kısmen doğru cevap verenler genel itibariyle Anadolu Liselerinde çalışan, Fen-Edebiyat ya da Eğitim Fakültesi mezunu, 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Tezli Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-28 *“Tarihi dersleri görsel materyallerle daha kalıcı olmaktadır. Öğrenci konuyu özümseyebilmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-8 ise *“Tarihi olayların geçtiği mekan bilgisini görsel algılayıcıları uyararak vermek, bu yolla tarihi bilgilerin kalıcılığını sağlamak.”* olduğunu ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-61 harita kullanmanın amacını *“Öğrencinin konuyu pekiştirmesini sağlamak, ezber yerine konuyu anlamasını sağlamak.”* şeklinde açıklarken, Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-62 *“Öğrencilerin olayları daha kalıcı ve görsel olarak öğrenmelerini sağlar. Görsel açıdan görmeleri, olayların yerini kavramaları öğrenmelerinde kalıcı olur.”* açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-54 *“Olayların geçtiği mekanın kavranması, soyut olarak değerlendirilen tarihi olayların somutlaştırılması, mekan algılama becerisini öğrencilere verebilmektir.”* şeklinde açıklamaktadır. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-56 *“Ders anlatımını ve öğrencinin anlamasını görsel olarak desteklemek tarihi olay ve olguların özellikle yer bilgisi konusunda kavranmasını sağlamak.”* şeklinde açıklamaktadır. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-66 bu konuda *“Dersin anlaşılmasını kolaylaştırmak ve dersin içeriğinden dolayı insanların*

yaşadıkları yer, iklim, onların sosyal boyutlarını inançlarını ekonomik durumlarını belirlemektir.” açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-5 ise *“Tarihi olayların geçtiği mekan hakkında bilgi vermek, tarihsel sırayı (kronolojiyi) kavratmakta yardım almak.”* açıklamasını yapmıştır.

Soruya yanlış cevap veren 23 öğretmenin 10’u kadın, 13’ü erkektir. Bu öğretmenlerin 1’i 6-10 yıl, 1’i 11-15 yıl, 10’u 16-20 yıl ve 11’i de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Bu öğretmenlerin 10’u Eğitim Fakültesi, 9’u Fen-Edebiyat Fakültesi ve 4’ü Tezsiz Yüksek Lisans mezunu olup 13’ü Anadolu Liselerinde, 4’ü Anadolu İmam Hatip Liselerinde, 1’i Fen Lisesinde ve 5’i de Meslek Liselerinde çalışmaktadır. Bu sonuçlara tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının amacına tamamen yanlış cevap verenler genel itibariyle Anadolu Liselerinde çalışan, Eğitim Fakültesi mezunu, 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının amacını doğru cevaplandıran öğretmenlerin oranı % 7,52’de kalmıştır. Bunların dışındaki bütün cevaplarda eksiklikler ve yanlışlıklar olduğunu söylemek mümkündür.

Anketin bu bölümünün dördüncü sorusu olarak öğretmenlere tarih haritalarını kullanmalarının tarih öğretimine nasıl bir katkısı olduğu sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar olumlu ya da olumsuz olmalarına göre sınıflandırılmış olup tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 9. Tarih Haritalarının Tarih Öğretimine Katkıları Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Cevapları Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Olumlu katkı	90	96,78
Olumsuz katkı	1	1,07
Cevapsız	2	2,15
Toplam	93	100

Araştıramaya katılan 93 öğretmenin 90’ı (% 96,78) tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasını tarih öğretimi açısından olumlu bulmaktadır. Yalnızca bir öğretmen pek bir katkısı olduğunu düşünmeyerek farklı bir görüş bildirmiştir. Bunun dışında katılımcıların % 2,15’i soruya cevap vermemiştir.

Tablo 10. Tarih Haritalarının Tarih Öğretimine Olumlu Katkılarını Gösteren Tablo

Tarih Haritalarının Tarih Öğretimine Katkıları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğrenmede kalıcılığı arttırması	28	19,44
Öğrenmeyi kolaylaştırması	25	17,36
Soyut bilgileri somutlaştırması	16	11,11
Konu anlatımını kolaylaştırması	11	7,63
Görsel okuma sağlaması	8	5,55
Dikkat çekmesi / Güdülemesi	7	4,86
Devletlerin bulunduğu coğrafya hakkında bilgi vermesi	7	4,86
Yer-zaman ilişkisini kavratması	6	4,16
Yer-yön bilgisini kazandırması	6	4,16
Dersi sıkıcı olmaktan kurtarması	5	3,47
Coğrafya-Tarih ilişkisini kavratması	4	2,77
Ezberciliğin önüne geçmesi	4	2,77
Sebe-sonuç ilişkisini kurdurabilmesi	4	2,77
Derse olan ilgiyi arttırması	3	2,08
Mekanı algılama becerisini geliştirmesi	3	2,08
Geçmişle bugünü ilişkilendirmesi	2	1,38
Görsel-uzamsal zekayı geliştirmesi	2	1,38
Derse katılımı arttırması	1	0,69
Harita yorumlama becerisi kazandırması	1	0,69
Anlam karmaşasını önlemesi	1	0,69
Toplam	144	100

Tarih öğretmenlerinin, derslerinde kullandıkları tarih haritalarının tarih öğretimine katkıları hakkındaki görüşlerinin ortaya koyulduğu yukarıdaki tabloda en yaygın katkı 28 öğretmenin % 19,44 oranla belirttiği “Öğrenmede kalıcılığı arttırması” olmuştur. İkinci en yaygın katkı 25 öğretmenin % 17,36 oranla belirttiği “Öğrenmeyi kolaylaştırması” olmuştur. Bunları 16 öğretmenin % 11,11 oranla belirttiği “Soyut bilgileri somutlaştırması”, 11 öğretmenin % 7,63 oranla “Konu anlatımını kolaylaştırması”, 8 öğretmenin % 5,55 oranla “Görsel okuma sağlaması”, 7’şer öğretmenin % 4,86 oranla “Devletlerin bulunduğu coğrafya hakkında bilgi vermesi” ve “Dikkat çekmesi / Güdülemesi”, 6’şar öğretmenin % 4,16 oranla “Yer-zaman ilişkisini kavratması” ve “Yer-yön bilgisini kazandırması”, 5 öğretmenin % 3,47 oranla “Dersi sıkıcı olmaktan kurtarması”, 4’er öğretmenin % 2,77 oranla “Ezberciliğin önüne geçmesi” ve “Sebe-sonuç ilişkisini kurdurabilmesi”, 3’er öğretmenin % 2,08 oranla “Derse olan ilgiyi arttırması” ve “Mekanı algılama becerisini geliştirmesi”, 2’şer öğretmenin % 1,38 oranla “Geçmişle bugünü ilişkilendirmesi” ve

“Görsel-uzamsal zekayı geliştirmesi”, 1’er öğretmenin % 0,69 oranla “Derse katılımı arttırması”, “Harita yorumlama becerisi kazanması” ve “Anlam karmaşasını önlemesi” takip etmiştir.

Bu konuyla ilgili Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-16 ise *“Tarihi olayların anlatılması esnasında olayların hangi mekanda geçtiğinin bilinmesi tarih öğrenimini kolaylaştırır ve belleklerde daha kalıcı olmasını sağlar.”* demiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-36 *“Harita kullanımı öğrenciye daha kalıcı bilgi aktarmak açısından önemlidir.”* açıklamasında bulunmuştur. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-87 *“Görsel zekayı desteklemek, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak.”* şeklinde açıklama yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ- 5 ise *“Öğrencilerin tarihi olayları kavramasında büyük katkı sağlamaktadır. Tarih dersinin somutlaştırılmasına yardımcı olmaktadır.”* şeklinde ifade etmektedir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-1 ise *“Dersler daha anlaşılır olacağından etkili öğrenme gerçekleşebilir. Bugünkü sosyal yapılanmalarla geçmiş arasında bağlantı kurup düşünmeye yardımcı olur.”* değerlendirmesini yapmıştır. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-33 konuyu *“Görerek öğrenme gerçekleşmekte, olayın gerçekleştiği bölgeyi haritada gördüklerinde bir sonraki konuyla da bağlantı kurabilmekte, bilgi daha kalıcı olmakta, kafalarında tarihi olayları anlamlandırabilmeleri daha kolay olmaktadır.”* şeklinde açıklamaktadır. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AK-14 ise *“Görsel olarak zenginlik kattığı gibi öğrencilerin olayları somutlaştırmasına katkı sağlıyor.”* şeklinde belirtmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-4 *“Dersi inanılmaz zevkli ve kolay anlaşılır hale getiriyor.”* olarak ifade etmektedir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-31 ise *“Mekani algılama becerisi geliştirir. Bilgilerin kalıcı olmasını sağlar. Konunun somutlaştırılmasını sağlamış olur.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-80 ise *“Öğrencilerin, tarihi olayların geçtiği yeri hayallerinde canlandırabilme, harta sembollerini, konumu ve yönü anlayabilme, tarih haritalarını çizebilme ve yorumlayabilme, tarihsel mekanı algılama becerisi öğrenciye kazandırabilme gibi katkıları vardır.”* açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-85 *“Tarih*

öğretmeni işlediği konuyu harita üzerinde daha etkileyici bir biçimde anlatır.” şeklinde düşünmektedir. Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-91 “Kalıcı öğrenmeyi sağlar, tarih dersi ezber dersi yargısını ortadan kaldırır.” olarak ifade etmektedir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere tarih haritalarının tarih öğretimine en önemli katkıları öğrenmede kalıcılığı artırması (% 19,44), öğrenmeyi kolaylaştırması (% 17,36) soyut bilgileri somutlaştırması (%11,11) ve konu anlatımını kolaylaştırması (% 7,63) olarak ifade edildiğini söylemek mümkündür.

Ankette öğretmenlere tarih derslerinde tarih haritası kullanmanın sınırlılıkları sorulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar ise aşağıdaki şekilde tablolar haline getirilmiştir.

Tablo 11. Tarih Derslerinde Tarih Haritası Kullanmanın Sınırlılıklarına Yönelik Cevapları Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sınırlılık belirtenler	49	52,69
Sınırlılık belirtmeyenler	17	18,27
Anlamsız	21	22,58
Cevapsız	6	6,45
Toplam	93	100

Tabloya göre tarih derslerinde tarih haritası kullananın sınırlılıkları olduğunu düşünenlerin oranı % 52,69 olmuştur. Bunun yanında araştırmaya katılan öğretmenlerin % 18,27’si de tarih derslerinde tarih haritaları kullanmanın sınırlılığı olmadığını düşünmektedir. Soruya, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 22,58’i soruyla ilgisi olmayan anlamsız cevaplar vermiş, % 6,45’i de hiç cevap vermemiştir.

Tablo 12. Tarih Derslerinde Tarih Haritası Kullanmanın Sınırlılıklarını Gösteren Tablo

Sınırlılıklar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yeterli harita olmaması	15	22,72
Konuya uygun haritanın olmaması	10	15,15
Haritaların güncel olmaması	6	9,09
Harita kullanmaya yeterli zaman olmaması	5	7,57
Haritaların ve yazılarının küçük olması	5	7,57
Kalabalık sınıflarda kullanım güçlüğü	4	6,06
Öğrencinin harita kullanma bilgisinin olmaması	4	6,06
Dikkat çekememe / Motivasyon kaybı	2	3,03
Haritaların kısıtlı bir alanı göstermesi	2	3,03
Akıllı tahtaların bozulması	2	3,03
Haritaların yıpranmış / eski / soluk olması	2	3,03
Her öğrenci seviyesine uygun harita olmaması	2	3,03
Okulun fiziki şartlarının elverişsizliği	1	1,51
Sadece görme duyusuna hitap etmesi	1	1,51
Konunun devamı için haritanın yetersiz olması	1	1,51
Görme engelli bir öğrenciye uygulama güçlüğü	1	1,51
Öğretmenin harita bilgisi olmaması	1	151
Toplam	66	100

Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanımına ilişkin araştırmaya katılan öğretmenlerin ifade ettikleri sınırlılıklarda en çok % 22,72 oranla “yeterli harita olmaması” konusundan bahsedilmiştir. Ardından % 15,15 ile “konuya uygun harita olmaması” konusu gelmektedir. Bu maddeleri % 9,09 ile “haritalar güncel değil”, % 7,57 ile “haritaların ve yazılarının küçük olması” ve “harita kullanmaya yeterli zaman olmaması”, % 6,06 ile “kalabalık sınıflarda kullanım güçlüğü” ve “Öğrencilerin harita kullanma bilgisinin olmaması”, % 3,03 ile “Akıllı tahtaların bozulması”, “Haritaların yıpranmış eski ve soluk olması”, “Her öğrenci seviyesine uygun harita olmaması”, “Dikkat çekememe ve motivasyon kaybı” ve “Haritaların kısıtlı bir alanı göstermesi”, % 1,51 ile “Öğretmenin harita bilgisi olmaması”, “Görme engelli bir öğrencinin bulunduğu sınıfta uygulama güçlüğü”, “Konunun devamı için haritanın yetersiz olması” “Sadece görme duyusuna hitap etmesi” ve “Okulun fiziki şartlarının elverişsizliği” takip etmektedir.

Bu konu ile ilgili Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-76 “*Yeterli harita bulamıyoruz.*” açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 0-5 yıl tecrübeye

sahip kadın öğretmen AKÖ-48 *“Her okulda her dönemi anlatan tarih haritası bulabilmek zor.”* şeklinde ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-5 ise *“Konuya uygun olmayan haritaların kullanılması en büyük sınırlayıcı unsur. Tarih öğretim programlarına uygun güncel haritaların hazırlanmaması da bir diğer önemli sorundur.”* diye düşünmektedir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-31 ise *“Fazla harita kullanımı konuya ayrılan süreyi zora sokabilir.”* açıklamasında bulunmuştur. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-80 *“Okulumuzda haritalar mevcut olmakla beraber sayısının az olmasından dolayı gerektiği kadar kullanamamaktayız.”* açıklamasında bulunmuştur. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-63 ise *“Yön kavramı gelişmemiş öğrencilerde algılama sorunu, harita bilgisi çok sınırlı olan öğrencilerde öğrenme güçlüğü.”* şeklinde belirtmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Teli Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-29 ise *“Öğrencilerde geçmişten gelen bir harita bilgisinin olmaması biraz işimi zorlaştırıyor.”* şeklinde düşünmektedir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretene AKÖ-47 *“Görme engelli öğrenciler için dezavantajlı durum. Sınıf kalabalık ise arka sırada oturan öğrenciler göremeyebilir. Haritanın boyutu küçük olabilir, renkleri solmuş olabilir.”* şeklinde düşünmektedir. Fen Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu erkek öğretmen AKÖ-92 de *“Haritalar yenilenmiyor, çağa hitap eder hale getirilmeli.”* diye düşünmektedir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6 -10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-3 de *“Sesli olmadığı için akılda kalmayabilir, harita sadece görsel olduğu için tüm amaca hizmet etmez.”* olarak ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-18 *“Büyük sınıflarda harita küçük kalıyor.”* şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-76 *“Harita kullanım alışkanlığı öğrencilerde gelişmediği için ilgilerini çekmeyebiliyor.”* demiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere tarih derslerinde tarih haritası kullanmanın en yaygın sınırlılıklarının yeterli harita olmaması (% 22,72), konuya uygun harita olmaması (% 15,75), haritaların güncel olmaması (% 9,09) ve haritaların ve yazılarının küçük olması (% 7,57) olarak öne çıktığı söylenebilir.

4. 1. 3. Anketin Üçüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin üçüncü bölümü araştırmanın ikinci alt problemini çözmek için hazırlanmış bölümdür. Araştırmanın ikinci alt problemi ise *“Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih*

öğretmenlerinin sahip oldukları becerilere ait bilgi düzeyi nedir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin anketin üçüncü bölümünde öğretmenlere 5 soru sorulmuş olup sorulara verilen cevapların analizi aşağıdaki gibidir:

Anketin üçüncü bölümünün ilk sorusunda öğretmenlere haritaları kullanırken ihtiyaç duyulan beceriler neler olduğu sorulmuştur. Cevaplardaki beceri sayısına göre de sınıflandırma yapılmıştır.

Tablo 13. Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerin Bulunduğu Cevapları Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bütün becerilerin bulunduğu cevaplar	1	1,07
Becerilerden en az birinin bulunduğu cevaplar	37	39,79
Anlamsız	53	56,99
Cevapsız	2	2,15
Toplam	93	100

Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin bulunduğu cevapları gösteren tabloya göre yalnızca bir öğretmen ihtiyaç duyulan becerilerin tamamını söyleyebilmişken, öğretmenlerin % 39,79'u da ihtiyaç duyulan becerilerden en az birini söyleyebilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 56,99 oranla büyük çoğunluğu soruya anlamsız olarak nitelendirilebilecek cevaplar vermiştir. 2 öğretmen ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-54, Kızılcıoğlu (2007)'nin haritalar konusunda bilgili bir bireyin sahip olması gereken harita becerilerinin tamamını saydığı şu cevabı vermiştir: *“Coğrafi sorular sorma, haritadan coğrafi bilgi edinme, coğrafi bilgiyi organize ve analiz edebilme ve coğrafi soruları cevaplandırabilme.”*

Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerden en az birinin bulunduğu cevapların analizini gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 14. Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerden En Az Birini Belirtenlerin Cevaplarını Gösteren Tablo

Beceriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yönün anlaşılması	19	38
Yerin belirlenmesi	11	22
Sembollerin anlaşılması	9	18
Harita ölçeği	4	8
Haritanın yorumlanması	3	6
Yeryüzü şekillerinin anlaşılması	2	4
Uzaklığın anlaşılması	1	2
Alansal perspektif	1	2
Toplam	50	100

Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerden en az birini belirtenlerin cevaplarını gösteren tabloya göre en sık verilen cevap % 38 ile yönün anlaşılması olmuştur. Bunu % 22 ile yerin belirlenmesi, % 18 ile de sembollerin anlaşılması takip etmiştir. Ardından sırasıyla % 8 ile harita ölçeği, % 6 ile haritanın yorumlanması, % 4 ile yeryüzü şekillerinin anlaşılması ve % 2'şer ile alansal perspektif ve uzaklığın anlaşılması takip etmiştir.

Bu konu ile ilgili Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-78 "*Yön bilgisi, siyasi sınırlar(devletlerin), konuya tam hakim olma, alan bilgisi.*" sıralamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-77 ise "*Harita okuma bilgisinin yön lejant ve ölçek bilgilerinin yeterli olması gereklidir.*" şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip AKÖ-53 "*Haritanın yönleri harita üzerindeki sembollerin anlamları bilinmelidir.*" olarak ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-25 "*Yorumlama becerisi.*" şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-44 ise "*Haritada yer alan işaretlerin ne anlama geldiğine dikkat edilmeli, yön bilgisine dikkat edilmeli.*" olarak açıklamıştır. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-5 "*Coğrafi konum (yer) bilgisi alan hakimiyeti.*" açıklamasında bulunmuştur. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-26 ise "*Yön bulma becerileri, yorumlama becerileri.*" şeklinde sıralamıştır. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-21 "*Haritada renklerin, işaretlerin anlamını bilmeli, ölçek bilgisi olmalı.*" diye belirtmiştir. Anadolu

Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-59 “*Yer bilgisi, yön bilgisi.*” olarak sıralamıştır. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-39 ise “*Yer, yön renk.*” şeklinde belirtmiştir.

Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere soruya tam doğru cevap veren bir öğretmen hariç tamamının harita kullanırken ihtiyaç duyulan beceriler hakkında ya eksik bilgileri olduğunu (% 39,79), ya da bu bilgileri hiç bilmediklerini (% 59,14) söylemek mümkündür. Harita kullanırken ihtiyaç duyulan beceriler hakkında hiçbir soruya doğru cevap veremeyen öğretmenlerin oranı toplamda % 59,14 olarak hesaplanmıştır.

Bu bölümün ikinci sorusunda öğretmenlere, tarih haritalarını kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olup olmadıklarını belirlemeye yönelik soru sorulmuş, *Hayır* cevabı verenlerin ise bu beceriye sahip olmak için hangi adımları atmaları gerektiğinin cevabı aranmıştır.

Tablo 15. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma Konusunda Yeterli Beceriye Sahip Olmalarına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	76	81,72
Kısmen	4	4,30
Hayır	9	9,69
Anlamsız	3	3,22
Cevapsız	1	1,07
Toplam	93	100

Tarih haritalarını kullanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin çok büyük bir kısmı (% 81,72) yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmektedir. Sadece % 4,30'luk bir öğretmen grubu kısmen yeterli beceriye sahip olduğunu, % 9,69'luk bir öğretmen grubu da yeterli beceriye sahip olmadığını düşünmektedir. Bunların yanında araştırmaya katılan öğretmenlerden 3'ü anlamsız cevap vermiş, 1'i ise bu soruya hiç cevap vermemiştir.

Haritaları kullanırken ihtiyaç duyulan becerilere verilen cevaplarla harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olup olunmadığının sorgulandığı cevaplar karşılaştırılmış olup becerilerden en az birinin bulunduğu cevaplar bir kategoride, cevapsız ve anlamsız cevaplar başka bir kategoride değerlendirilmiştir. Böylece haritaları kullanırken ihtiyaç duyulan becerileri bilenler ile bilmeyenlerin, bu becerilere sahip olduklarını düşünüp düşünmemeleriyle ilgili daha net bir sonuca varılmıştır. Konu ile ilgili tablolar aşağıdaki gibidir:

Tablo 16. Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerden En Az Birini Belirten Öğretmenlerin Harita Kullanma Konusunda Yeterli Beceriye Sahip Olmalarına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Harita Kullanma Konusunda İhtiyaç Duyulan Becerilerden En Az Bir Tane Belirtenlerin Cevapları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	32	86,48
Hayır	3	8,11
Anlamsız	2	5,41
Toplam	37	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 39,79 oranla 37'si harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerden en az birini belirtmiştir. Bu 37 öğretmenin % 86,48'lik oranla 32'si harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmekteyken, % 8,11 ile 3'ü yeterli beceriye sahip olmadığını düşünmektedir.

Sonuç olarak, harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin tamamını sayamayan öğretmenlerin çok büyük çoğunluğu harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmektedir.

Tablo 17. Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerileri Belirtemeyen Öğretmenlerin Harita Kullanma Konusunda Yeterli Beceriye Sahip Olmalarına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Harita Kullanma Konusunda İhtiyaç Duyulan Becerileri Belirtemeyenlerin Cevapları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	43	78,19
Kısmen	4	7,28
Hayır	6	10,91
Anlamsız	1	1,81
Cevapsız	1	1,81
Toplam	55	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilere % 55,99 oranla 53'ü anlamsız cevap vermiş, % 2,15 ile 2'si hiç cevap vermemiştir. Bu 55 öğretmenin % 78,19 oranla 43'ü harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmekteyken, % 10,91 ile 6'sı yeterli beceriye sahip olmadığını düşünmektedir. Ayrıca % 7,28 oranla 4'ü de kısmen yeterli olduğunu belirtmiştir. % 1,81 oranla da 2 öğretmenin 1'i anlamsız cevap vermiş 1'i de hiç cevap vermemiştir.

Sonuç olarak harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin hiçbirini belirtemeyen öğretmenlerin çok büyük çoğunluğu harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmektedir.

Öğretmenlerin harita becerilerinin faydaları hakkındaki görüşlerini belirttikleri soruya çok farklı cevaplar vermişlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin cevapları anlamlı veya anlamsız olarak gruplandırıldıktan sonra bu görüşleriyle ilgili açıklamalarına yer verilmiştir.

Tablo 18. Öğretmenlerin Harita Becerilerinin Faydaları Hakkında Verdikleri Cevaplara Yönelik Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Anlamlı	19	20,43
Anlamsız	69	74,20
Cevapsız	5	5,37
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin harita becerilerinin faydaları hakkındaki görüşlerine dayanarak hazırlanan tabloya göre % 74,20 oranla büyük çoğunluğu bu soruya anlamsız sayılacak nitelikte cevaplar vermişken, % 20,43 oranla 19 öğretmen ise soruya anlamlı kabul edilecek nitelikte cevaplar vermiştir. 5 öğretmen de bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Harita becerilerinin faydaları hakkında anlamlı cevap veren 19 öğretmenin 11'i kadın, 8'i erkektir. Bu öğretmenlerin 1'i 0-5 yıl, 3'ü 6-10 yıl, 3'ü 11-15 yıl, 6'sı 16-20 yıl ve 6'sı da 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 7'si Eğitim Fakültesi mezunu, 6'sı Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 6'sı da Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 14'ü Anadolu Lisesinde, 3'ü Anadolu İmam Hatip Lisesinde ve 2'si de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak; harita becerilerinin faydaları hakkında anlamlı cevap verenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye veya 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenlerden oluşmaktadır.

Bu konuyla ilgili Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-54 "*Gerek öğretmen gerek öğrenci haritayı ne kadar iyi kavarsa yaşadığı yakın çevreyi ve mekânsal bilgileri daha iyi okuyup analiz eder.*" şeklinde açıklama yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-47 ise "*Öğrencinin haritadaki sembolleri öğrenmesi, daha sonraki yaşamında haritaları nasıl kullanacağı becerisini kazandırır. Öğrenci harita sayesinde tarihi bir olayı somutlaştırarak aklında*

bilgileri daha kolay tutar.” şeklinde belirtmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-38 de *“Yer-olay-zaman-mekan dahilinde anlatılan konuları haritadan gösterdiğimizde kalıcı öğrenme gerçekleşiyor.”* olarak ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-71 *“Öğrenci açısından da yorum gücünü geliştirerek harita yorumlamaya katkı sağlıyor.”* demiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-73 ise *“Öğrenci yeryüzü şekillerinin tarihsel olaylar üzerindeki etkisinin kavrar.”* şeklinde belirtmiştir.

Harita becerilerinin faydaları hakkında anlamsız cevap veren 69 öğretmenin 26’sı kadın, 43’ü erkektir. Bu öğretmenlerin 1’i 0-5 yıl, 7’si 6-10 yıl, 3’ü 11-15 yıl, 24’ü 16-20 yıl ve 34’ü de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 1’i Eğitim Enstitüsü, 29’u Eğitim Fakültesi mezunu, 30’u Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 9’u da Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 34’ü Anadolu Lisesinde, 8’i Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 4’ü Fen Lisesinde ve 23’ü de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak; harita becerilerinin faydaları hakkında anlamsız cevap verenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

Öğretmenlere kullanacakları tarih haritalarını seçerken hangi ölçütleri göz önünde bulundurdıkları sorulmuş, cevaplar öğretmenlerin bu konuda bir ölçütü olup olmadığına göre sınıflandırılmıştır. Ardından bu öğretmenlerin göz önünde bulundurdıkları ölçütlere ilişkin tablo hazırlanmıştır.

Tablo 19. Öğretmenlerin Kullanacakları Tarih Haritalarını Seçerken Ölçüt Bulundurmalarına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ölçüt bulunduruyorum	79	84,95
Ölçüt bulundurmuyorum	4	4,30
Anlamsız	8	8,60
Cevapsız	2	2,15
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, kullanacakları tarih haritalarını seçerken ölçüt bulundurmalarına yönelik cevaplarının incelendiği tabloya göre 79 öğretmenin % 84,95 oranla göz önünde bulundurduğu ölçütler vardır. 4 öğretmen ise hiçbir ölçütünün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin 8’i bu soruya anlamsız kabul edilecek cevaplar vermiş, 2’si de hiç cevap vermemiştir.

Tablo 20. Öğretmenlerin Kullanacakları Tarih Haritalarını Seçerken Göz Önünde Buldukları Ölçütleri Gösteren Tablo

Ölçütler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Konulara / Müfredata uygunluğu	56	47,05
Boyutları	13	10,92
Üzerindeki bilgilerin sade açık, anlaşılır olması	11	9,24
Öğrencilerin düzeyine göre olması	7	5,88
Renklerin temiz ve belirgin olması	6	5,04
Güncelliği	6	5,04
Ayrıntılı olması	5	4,20
Dikkat çekici olması	4	3,36
Sembollerin iyi anlaşılması	3	2,52
Üzerinde çizim yapılabilmesi	3	2,52
Bilgilerinin doğru olması	2	1,68
Çözünürlüğünün yüksek olması	2	1,68
Ait olduğu firma	1	0,84
Toplam	119	100

Tarih haritalarını seçerken hangi ölçütleri göz önünde bulunduruyorsunuz sorusuna ölçüt bulundurduğunu belirten 79 öğretmenin 56'sının (% 70,88) göz önünde buldukları en belirgin ölçüt % 47,05 ile *haritaların konulara, müfredata uygunluğu* olmuştur. Ardından 13 öğretmenin % 10,92 oranla belirttiği *tarih haritalarının boyutları* ve 11 öğretmenin % 9,24 oranla belirttiği *harita üzerindeki bilgilerin sade, açık ve anlaşılır olması* gelmektedir. % 5,88 oranla 7 öğretmen *öğrencilerin düzeyine göre olması*, % 5,04 oranla 6'şar öğretmen *renklerin temiz ve belirgin olması* ve *güncelliği*, % 4,20 oranla 5 öğretmen *ayrıntılı olması*, % 3,36 oranla 4 öğretmen *dikkat çekici olması*, % 2,52 oranla 3'er öğretmen *üzerinde çizim yapılabilmesi* ve *sembollerin iyi anlaşılması*, % 1,68 oranla 2'şer öğretmen *bilgilerin doğru olması* ve *çözünürlüğünün yüksek olması* ve % 0,84 oranla 1 öğretmen *ait olduğu firma* olarak belirtmiştir.

Bu konuyla ilgili Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-16 "*Anlatacak olduğum konuya uygun bir harita olması ve büyük ölçütlerde olmasını isterim. Dikkat çekmek için.*" açıklamasında bulunmuştur. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-38 ise "*Müfredatta yer alan konular dahilinde harita seçiminde bulunuyorum.*" açıklamasında bulunmuştur. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-69 da "*Konuyla direkt alakalı ve büyük ölçekli çocuklar oturduğu yerden de görebileceği haritalar*

seçiyoruz.” şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-47 *“Konuya ve amaca uygun olması, haritadaki bilgilerin ve sınırların net ve anlaşılır olması.”* açıklamalarında bulunmuştur. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-36 ise *“Ayrıntısız, dikkat çekici, anlaşılır olması.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-71 de *“Özellikle olayların geçtiği yerleri net olarak göstermeli, soluk silinmiş görüntülerin derslerde katkısı olmuyor.”* olarak belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-53 *“Kolay kullanımı, konuya uygunluğu, yeterli düzeyde olup olmadığı, anlaşılır olup olmadığı, güncelliği.”* olarak açıklamıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-50 *“Öncelikle güncel olmasına dikkat ediyorum.”* diye belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-77 *“Anlatılacak konuya ve çağa uygun haritalar olmalı. Kolay anlaşılabilir, açık haritalar olmalı.”* şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-65 *“Konuyla ilgili olan istediğim bağlantıları görebileceğim büyük ve dikkat çekici haritaları tercih ediyorum.”* açıklamasında bulunmuştur. Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-91 de *“Akıllı tahta için çözünürlüğü yüksek olması önemli. Haritada siyasi ve coğrafi yer adlarına aşırı derecede yer verilmemesi önemli. Harita sade olmalı. Renkler orta yoğunlukta olmalı.”* açıklamalarında bulunmuştur. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-4 ise *“Çok da fazla ölçütlerimiz olmuyor. Mevcutlar içerisinde konuya en uygun olanı seçiyoruz.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin tarih haritalarını seçerken göz önünde bulundurdıkları en önemli ölçütlerin konulara ve müfredata uygunluğu, harita üzerindeki bilgilerin sade, açık ve anlaşılır olması ve boyutları olduğunu söylemek mümkündür.

Bu bölümün son sorusunda öğretmenlere tarih haritalarını kullanırken hangi güçlüklerle karşılaştıkları sorulmuştur. Karşılaşılan güçlüklerle ilişkin verilen cevaplar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

Tablo 21. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Karşılaştıkları Güçlüklere Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Güçlük belirtenler	39	41,94
Güçlükle karşılaşmayanlar	26	27,96
Anlamsız	22	23,65
Cevapsız	6	6,45
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 41,94'ü tarih haritalarını kullanırken güçlüklerle karşılaştığını belirtirken, % 27,96'sı güçlükle karşılaşmadığını belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin % 23,65'i anlamsız cevaplar vermiş, % 6,45'i de bu soruya hiç cevap vermemiştir.

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanırken karşılaştığı güçlükleri belirten 39 öğretmenden 20'si kadın, 19'u erkektir. Bu öğretmenlerin 2'si 0-5 yıl, 5'i 6-10 yıl, 4'ü 11-15 yıl, 12'si 16-20 yıl ve 16'sı da 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 15'i Eğitim Fakültesi mezunu, 17'si Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 7'si de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 17'si Anadolu Lisesinde, 8'i Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 2'si Fen Lisesinde ve 12'si de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak; tarih haritalarını kullanırken güçlüklerle karşılaştıklarını belirtenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenlerden oluşmaktadır.

Tablo 22. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Karşılaştıkları Güçlükleri Gösteren Tablo

Güçlükler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğrencilerin harita bilgisi konusundaki yetersizlikleri	10	20
Haritaların güncel olmaması	7	14
Haritaların eski, yırtık ve renksiz olması	6	12
Haritaların konu ile ilgili eksiklikleri	6	12
Haritalardaki karmaşıklık	4	8
Haritaların arka sıralarda oturan öğrencilere hitap etmemesi	3	6
Öğrencilerin ilgisizliği	3	6
Bazı haritaların detaylara yer vermemesi	3	6
Haritalardaki sınırların net olmaması	2	4
Eski ve yeni yer isimlerinin birlikte belirtilmemesi	2	4

Harita üzerinde işaretleme yapılamaması	1	2
Gölgelendirme ve kabartma tekniklerinin olmaması	1	2
Bazı haritaların boyutlarının büyük olması	1	2
Haritaların yanlış çizilmesi	1	2
Toplam	50	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tarih haritalarını kullanırken karşılaştıkları güçlükleri gösteren tabloya göre en sık karşılaşılan güçlüğün % 20 ile öğrencilerin harita bilgisi konusunda yetersizlikleri olduğu anlaşılmıştır. Bunu % 14 ile haritaların güncel olmaması ve % 12'ser ile haritaların konu ile ilgili eksiklikleri ile haritaların eski, yırtık ve renksiz olması takip etmiştir. Ardından % 8 ile *haritalardaki karmaşıklık*, % 6'sar ile *öğrencilerin ilgisizliği*, *haritaların arka sıralardaki öğrencilere hitap etmemesi* ve *bazı haritaların detaylara yer vermemesi*, % 4'er ile *haritadaki sınırların net olmaması* ve *eski ve yeni yer isimlerinin birlikte belirtilmemesi*, % 2'ser ile *harita üzerinde işaretleme yapılamaması* *gölgelendirme ve kabartma tekniklerinin olmaması*, *bazı haritaların boyutlarının büyük olması* ve *haritaların yanlış çizilmesi* araştırmaya katılan öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Bu konu ile ilgili Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-21 "*Öğrencilerin haritalar konusunda bilgili ve ilgili olmaması, bazı haritaların bilerek veya bilmeyerek yanlış çizilmiş olması.*" şeklinde açıklama yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-78 ise "*Kalabalık sınıflarda öndeki öğrenciler faydalanırken arkadaki öğrenciler için çok verimli olamayabiliyor.*" şeklinde belirtmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-40 da "*Devletlerin etrafındaki o döneme ait devletler hakkında görsel yazınsal verilerin az olması.*" olarak ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-11 "*Harita üzerinde birçok medeniyetin bulunmaması ve eski isimlerle yeni isimlerin belirtilmemesidir.*" şeklinde açıklamıştır. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 11-5 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ- 33 "*Anlatacağım tarihi olayın yaşandığı bölgeyi tam anlamıyla gösteremeyebiliyor.*" olarak ifade etmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-36 ise "*Güncellenmeyen haritalarda sıkıntılar yaşanıyor.*" şeklinde açıklama yapmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden tarih haritalarını kullanırken güçlükle karşılaşmayan 26 öğretmenden 10'u kadın, 16'sı erkektir. Bu öğretmenlerin 3'ü 6-10 yıl,

1'i 11-15 yıl, 11'i 16-20 yıl ve 11'i de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 9'u Eğitim Fakültesi mezunu, 12'si Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 5'i de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 15'i Anadolu Lisesinde, 3'ü Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 1'i Fen Lisesinde ve 7'si de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak; tarih haritalarını kullanırken güçlükle karşılaşmayanlar genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl veya 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden tarih haritalarını kullanırken karşılaştığınız güçlükler nelerdir sorusuna anlamsız cevap veren 22 öğretmenden 8'i kadın, 14'ü erkektir. Bu öğretmenlerin 2'si 6-10 yıl, 2'si 11-15 yıl, 6'sı 16-20 yıl ve 12'si de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 1'i Eğitim Enstitüsü, 11'i Eğitim Fakültesi mezunu, 7'si Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 3'ü de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 14'ü Anadolu Lisesinde, 2'si Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 1'i Fen Lisesinde ve 5'i de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak; tarih haritalarını kullanırken karşılaştığınız güçlükler nelerdir sorusuna anlamsız cevap verenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

Sonuç olarak bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin cevaplarına göre en sık karşılaşılan güçlüklerin öğrencilerin harita bilgisi konusundaki yetersizlikleri, haritaların eski, yırtık ve renksiz olması ve haritaların konu ile ilgili eksiklikleri olduğunu söylemek mümkündür.

4. 1. 4. Anketin Dördüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin dördüncü bölümü araştırmanın üçüncü alt problemini çözmek için hazırlanmış bölümdür. Araştırmanın üçüncü alt problemi ise "*Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin tutumları nelerdir?*" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin anketin dördüncü bölümünde öğretmenlere 3 soru sorulmuştur ve verilen cevapların analizi aşağıdaki gibidir:

Anketin bu bölümünün ilk sorusunda öğretmenlerin derslerinde tarih haritalarını kullanma konusundaki istekleri öğrenilmek istenmiştir. Ayrıca bu isteklerin nedenleri de sorularak cevaplar tablolar haline getirilmiştir.

Tablo 23. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma Konusundaki İsteklerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	80	86,02
Zaman zaman	4	4,30
Hayır	7	7,53
Cevapsız	2	2,15
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 86,02'lik oranla çok büyük kısmı derslerinde tarih haritalarını kullanma konusunda istek duyduklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin % 4,30'u zaman zaman istek duyduğunu belirtirken, % 7,53'ü ise derslerinde harita kullanma konusunda istek duymadığını belirtmiştir. Ayrıca 2 öğretmen de bu soruyu cevaplandırmamıştır.

Tablo 24. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma Konusundaki İsteklerinin Nedenlerini Gösteren Tablo

Nedenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğrencilerin daha iyi öğrenmesi ve öğrenilenlerin daha kalıcı olması	29	40,84
Ders anlatımını desteklemesi	10	14,08
Soyut bilgiyi somutlaştırması	8	11,27
Konunun geçtiği coğrafyanın öğrenilmesi	8	11,27
Dikkat çekici olması ve motivasyonu artırması	7	9,86
Haritasız tarih dersinin işlenemeyecek olması	6	8,45
Öğrencilerin harita bilgisini geliştirmesi	3	4,23
Toplam	71	100

Araştırmaya katılan öğretmenler, tarih haritalarını kullanma konusundaki isteklerinin nedenleri arasında en yaygın nedeni % 40,84 oranla öğrencilerin daha iyi öğrenmesi ve öğrenilenlerin daha kalıcı olması olarak ifade etmişlerdir. Bunu % 14,08 oranla haritaların ders anlatımını desteklemesi takip etmiştir. Ardından sırasıyla soyut bilgiyi somutlaştırması, konunun geçtiği coğrafyanın öğrenilmesi, dikkat çekici olması ve motivasyonu artırması, haritasız tarih dersinin işlenemeyecek olması ve öğrencilerin harita bilgisini geliştirmesi takip etmiştir.

Bu konu ile ilgili Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-31 ise "Evet. Konunun geçtiği coğrafyayı öğrencilerimizin görmesi daha kalıcı bilgi edinmesini sağlıyor. Konu adeta

somutlaşıyor.” şeklinde belirtmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-5 de *“Evet. Harita olmadan işlenen tarih dersi soyut kalır. Öğrenciler sadece mekan isimlerini ezberlerler. Dersin öğrenci tarafından anlaşılması için mutlaka harita kullanırım.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-39 da *“Evet. Çünkü anlamayı, anlatmayı kolaylaştırıyor.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-33 *“Evet. Çünkü haritasız anlattığım olaylar çok soyut kalıyor. Öğrenciler tarihi olayı canlandıramıyorlar ve çabuk unutuyorlar.”* demiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-50 ise *“Harita daha dikkat çekiyor, motivasyon sağlıyor.”* olarak ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-1 *“Evet. Harita tarih dersinin vazgeçilemeyecek bir parçasıdır.”* şeklinde ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-19 *“Evet. Tarihte kurulmuş olan devletlerin hangi bölgede kurulduğunu, o bölgenin özelliklerini öğrenciye tam olarak göstermek.”* şeklinde açıklama yapmıştır.

Derslerinde harita kullanmaya istek duymayan öğretmenler; harita kullanmanın zaman kaybettirdiğini, öğrencilerden dönüt alınamadığını, öğrencilerin duyarsız olduğunu, var olan haritaların çok eski olduğunu, etkileşimli olmadıklarını ve haritaların içinde bulunduğumuz çağa uygun olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak, tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanma konusundaki isteklerinin nedenlerini gösteren tabloya göre, % 40,84 oranla öğrencilerin daha iyi öğrenmesi ve öğrenilenlerin daha kalıcı olması, öğretmenlerin açık ara en yaygın nedeni olduğunu söylemek mümkündür.

Öğretmenlere bu bölümün ikinci sorusunda tarih haritalarının tarih derslerinde kullanılması konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Verilen cevaplar benzerliklerine göre sınıflandırılmış ve aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir.

Tablo 25. Öğretmenlerin Derslerinde Tarih Haritalarını Kullanma Konusundaki Düşüncelerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Düşünceler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kullanılmalı / Faydalı / Olumlu düşünceler	84	90,32
Kullanılmamalı / Olumsuz düşünceler	3	3,23
Anlamsız	5	5,38
Cevapsız	1	1,07
Toplam	93	100

Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılması konusunda araştırmaya katılan 93 öğretmenin 84'ü %90,32 oranla olumlu görüş bildirmişken, sadece 3 öğretmen % 3,23 oranla olumsuz görüş bildirmiştir. Bu soruya verilen cevapların % 5,38'i anlamsız olup 1 öğretmen soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Araştırmanın bu bölümünün birinci sorusu olan "Derslerinizde tarih haritalarını kullanma konusunda istek duyuyor musunuz?" sorusuna istek duymadığını belirten 7 öğretmenin 6'sı derslerde tarih haritalarının kullanılmasına olumlu görüş bildirmiştir. Yalnız 1 öğretmenin her iki soru için de görüşü olumsuz olmuştur. Özetle; tarih haritası kullanmaya istekli olmayan 7 öğretmenin 6'sı derslerde tarih haritalarının kullanılmasını olumlu bulmaktadır. Ayrıca bu birinci soruya anlamsız olarak nitelendirilen cevapları veren 5 öğretmenin tamamı derslerde tarih haritalarının kullanılmasına olumlu görüş bildirmiştir.

Sonuç olarak; tarih öğretmenlerinin çok büyük bir kısmı, derslerde tarih haritalarının kullanılması gerektiğini düşünmektedir.

Öğretmenlere tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasını diğer öğretmenlere tavsiye edip etmeyecekleri sorulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir.

Tablo 26. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanmayı Tavsiye Etmelerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Görüşler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	92	98,92
Hayır	1	1,07
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin, tarih haritalarını kullanmayı tavsiye etmesi hakkındaki görüşlerine göre, 1'i hariç öğretmenlerin tamamı tarih öğretmenlerine harita kullanmayı tavsiye etmektedir. Derslerinde tarih haritalarını kullanmaya istek duymayan ve

derslerde tarih haritalarının kullanılması konusunda olumsuz düşünce belirten 1 öğretmen, derslerde tarih haritasının kullanılmasını da tavsiye etmemektedir.

Bu konu ile ilgili Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-65 *“Evet. Kalıcılık sağlamak ve öğrenci dikkati çekmek için kullanılmasını tavsiye ederim.”* demiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-55 ise *“Evet. Derslerin daha verimli geçmesi açısından tavsiye ederim.”* şeklinde belirtmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-7 *“Evet. Çünkü lisede bile öğrencilerden somut zeka döneminde kalanlar var. Yani öğrenci görmeden öğrenemiyor. Özellikle bu durumdaki öğrenciler için somut, görsel bir nesneden ders işlemek faydalı oluyor.”* açıklamasında bulunmuştur. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-56 *“Evet, tabi ki tavsiye ederim. Haritasız, görsel materyali eksik bir tarih ders işleme metodu eksiktir. Tarih haritaları gerekli ve önemlidir.”* olarak ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-87 ise *“Evet. Haritasız ders anlatılamaz.”* demiştir. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-21 *“Evet ederim. Çünkü öğrencilerin derse ilgisi artıyor. Tarihe ilgileri ve verdikleri önem artıyor.”* olarak ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-74 de *“Evet. İşlenen konu daha kalıcı olur.”* şeklinde açıklama yapmıştır.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamı, diğer tarih öğretmenlerine derslerinde tarih haritalarını kullanmayı tavsiye etmekte ve bunu gerekli görmektedir.

4. 1. 5. Anketin Beşinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin beşinci bölümü araştırmanın dördüncü alt problemini çözmek için hazırlanmış bölümdür. Araştırmanın dördüncü alt problemi ise *“Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanma düzeyi nedir?”* şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin anketin beşinci bölümünde öğretmenlere 5 soru sorulmuş, verilen cevapların analizleri aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir.

Bu bölümün ilk sorusu olarak öğretmenlere derslerinde tarih haritalarını kullanırken nelere dikkat ettikleri sorulmuştur. Dikkat ettikleri özellikleri belirten öğretmenler ve belirttikleri özellikler tablolar haline getirilmiştir.

Tablo 27. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Dikkat Ettikleri Özellikleri Belirtmelerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Özellik belirtenler	18	19,36
Kullanmayanlar	2	2,15
Anlamsız	71	76,34
Cevapsız	2	2,15
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, derslerinde tarih haritalarını kullanırken dikkat ettikleri özellikleri belirtmelerine yönelik tabloya bakıldığında anlamsız olarak nitelendirilen cevapların oranının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni; soruya cevap veren öğretmenlerin büyük bir kısmının haritaları kullanırken değil, seçerken dikkat ettikleri özellikleri belirtmesidir. Bu nedenle haritaları kullanırken dikkat ettiği özellikleri belirtemeyen öğretmenlerin cevapları anlamsız olarak kabul edilmiştir. Soruyu ancak 18 öğretmen % 19,36 oranla dikkat ettiği özelliği belirterek cevaplandırabilmiştir. 2 tarih öğretmeni tekrar harita kullanmadığını belirtirken, 2 tarih öğretmeni de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 28. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Dikkat Ettikleri Özellikleri Gösteren Tablo

Belirtilen Özellikler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Olay ve mekanı ilişkilendirerek anlatırım.	6	33,33
Her öğrencinin göreceği şekilde kullanırım.	3	16,66
Konu dışına çıkmadan anlatırım.	3	16,66
Üzerindeki bütün bilgileri öğrencilere anlatırım.	3	16,66
Öğrenci seviyesine uygun olarak anlatırım.	2	11,11
Dersten önce öğrencilere harta hakkında kısa bir bilgi veririm.	1	5,55
Toplam	18	100

Bu konu ile ilgili Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-66 ise *“Konunun geçtiği yeri gösteriyorum ve günümüzde bu coğrafyanın şimdiki halini göstererek geçmişten bugüne değişen durumu anlamalarını sağlamaya çalışıyorum.”* şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-54 ise *“Tarih haritalarını kullanarak tarihi olayları mekanlarla ilişkilendirerek ezber ve hikaye olmaktan*

uzak tutmaya dikkat ediyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-60 *“Dersin amacını aşmadan, öğrencilerin kafasını karıştıracak bilgilerden kaçınarak kullanıyorum.”* açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-24 ise *“Harita üzerinde dağ, ova ve nehir adları öğrencilere gösteriliyor.”* demiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-41 de *“Öğrencilere öncelikli olarak haritalar hakkında kısa bilgi veriyorum. Sonra anlatılacak konuyu anlatıyorum.”* şeklinde açıklamıştır. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-19 *“konular anlatılırken geçen yer isimlerinin haritada olması.”* şeklinde belirtmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-11 *“Harita kullanırken öğrencinin anlayacağı ve dikkatini çekeceği şekilde göstermeye dikkat ederim.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-44 ise *“Öğrencilerin görebileceği mesafede olması.”* olarak ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-65 *“Öğrencilerin harita ilgisini çekmeye, belirgin merkezleri öğretmek diğer yerleri tahmini bulmaya yöneltmeye dikkat ediyorum.”* şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-89 *“Konuda geçen yerlerin gösterilmesine dikkat ediyorum.”* demiştir. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-8 *“Öğrencilere harita üzerinde sorular sorarak mekan ve yön bilgilerinin gelişmesini sağladım.”* şeklinde ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-5 de *“konuya uygun bir harita seçerek olayın geçtiği yerin özellikleri hakkında bilgi veriyorum.”* demiştir. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-10 *“Öğrencinin harita bilgisinin yeterli olup olmadığına.”* şeklinde belirtirken; Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Fen Lisesi 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-36 *“Öncelikle bulunduğumuz yerin belirlenmesi ve ona göre yönlerin tayin edilmesi.”* şeklinde ifade etmiştir.

Anketin bu bölümünün ikinci sorusunda öğretmenlere derslerinde tarih haritalarını ne sıklıkta kullandıkları sorulmuştur. Verilen cevaplar ise aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.

Tablo 29. Öğretmenlerin Harita Kullanma Sıklıklarını Gösteren Tablo

Kullanma Sıklığı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Gerekli konularda her zaman	35	37,63
Her ders / Sürekli	22	23,65
Sık sık / Çoğunlukla / Genellikle	16	17,21
Seyrek / Ara sıra / Bazen / Çok az	16	17,21
Kullanmıyorum	1	1,07
Anlamsız	3	3,23
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin derslerinde tarih haritalarını kullanma sıklıklarını gösteren tabloya göre “her ders” tarih haritası kullanan öğretmenlerin oranı % 23,65 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin % 37,63 ‘ü ise “gerekli konularda her zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda “sık sık” derslerinde tarih haritalarını kullandıklarını belirten öğretmenlerin oranı ise % 17,21’dir. Yine 17,21 ile aynı oranda öğretmen de tarih haritalarını “bazen / ara sıra” kullandığını belirtmiştir. 1 öğretmen harita kullanmadığını belirtmişken, 3 öğretmenin cevabı anlamsız olarak kabul edilmiştir.

Derslerinde tarih haritalarını “her ders” kullandığını belirten 11 öğretmenin 9’u kadın, 13’ü erkektir. Bu öğretmenlerin 0-5 yıl tecrübeye sahip olanların hiçbiri tarih haritalarını kullanmayıp; 4’ü 6-10 yıl, 2’si 11-15 yıl, 6’sı 16-20 yıl ve 10’u da 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 10’u Eğitim Fakültesi mezunu, 5’i Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 6’sı Tezsiz Yüksek Lisans ve 1’i Tezli Yüksek Lisans mezunu iken 13’ü Anadolu Lisesinde, 2’si Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 1’i Fen Lisesinde ve 6’sı da Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak; tarih haritalarını her ders kullandığını belirten öğretmenlerin genel itibarıyla Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Derslerinde tarih haritalarını “sık sık” kullandığını belirten 16 öğretmenin 9’u kadın, 13’ü erkektir. Bu öğretmenlerden 0-5 yıl tecrübeye sahip olanların hiçbiri tarih haritalarını sık sık kullanmayıp, 2’si 6-10 yıl, 2’si 11-15 yıl, 7’si 16-20 yıl ve 5’i de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 4’ü Eğitim Fakültesi mezunu, 9’u Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 3’ü de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 10’u Anadolu Lisesinde, 52i Anadolu İmam Hatip Lisesinde 1’i de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak; tarih haritalarını sık sık kullandığını belirtenler genel itibarıyla Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmenlerden oluşmaktadır.

Derslerde tarih haritalarını “gerekli konularda her zaman” kullandığını belirten 35 öğretmenin 14’ü kadın, 21’i erkektir. Bu öğretmenlerden 1’i 0-5 yıl, 2’si 6-10 yıl, 1’i 11-15 yıl, 11’i 16-20 yıl ve 20’si 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 17’si Eğitim Fakültesi mezunu, 15’i Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu ve 3’ü de Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur. Bu öğretmenlerin 8’i Anadolu Lisesinde, 6’sı Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 3’ü Fen Lisesinde ve 8’i Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak tarih haritalarını gerekli konularda her zaman kullandığını belirtenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Derslerinde tarih haritalarını “bazen / ara sıra” kullandığını belirten 16 öğretmenin 7’si kadın 9’u erkektir. Bu öğretmenlerden 1’i 0-5 yıl, 2’si 6-10 yıl, 2’si 11-15 yıl, 5’i 16-20 yıl ve 6’sı 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 1’i Eğitim Enstitüsü, 5’i Eğitim Fakültesi mezunu, 8’i Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu ve 2’si de Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur. Bu öğretmenlerin 9’u Anadolu Lisesinde, 7’si de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak tarih haritalarını bazen / ara sıra kullandığını belirtenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Öğretmenlere derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlerin neler olduğu sorulmuş, verilen cevaplar kendi içinde ilişkilendirildikten sonra bu faktörler tablo haline getirilmiştir.

Tablo 30. Öğretmenlerin Derslerinde Tarih Haritası Kullanmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirtilmesine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Anlamlı	81	87,09
Anlamsız	7	7,53
Kullanmıyor	1	1,07
Cevapsız	4	4,31
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 81’i % 87,09 oranla derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermede etkili olan faktörleri belirtirken; 1 öğretmen harita kullanmadığını belirtmiş, 4 öğretmen de soruyu cevapsız bırakmıştır. Ayrıca 7 öğretmenin cevabı da anlamsız kabul edilmiştir.

Tablo 31. Öğretmenlerin Derslerinde Tarih Haritası Kullanmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Faktörleri Gösteren Tablo

Faktörler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kalıcı bilgi sağlaması için	20	20
Öğrenmeyi kolaylaştırdığı için	11	11
Ders anlatımına olumlu katkı sağlaması için	10	10
Öğrencinin derse daha ilgili olması için	10	10
Bilgiyi somutlaştırabilmek için	7	7
Öğrencilerin harita kullanmayı bilmediği için	7	7
Görsel öğrenmenin önemi için / Daha çok duyu organına hitap etmek için	7	7
Öğrencilik yıllarındaki yaşantılarından dolayı	5	5
Haritanın faydalarından dolayı	5	5
Öğrencilerin coğrafi bilgilerini arttırabilmek için	4	4
Tarih dersini ezber olmaktan çıkarmak için	4	4
İşlenen konu / Kazanım	4	4
Eksik öğrenmeleri tamamlamak için	3	3
Öğretmenlerin mesleğe duydukları ilgiden dolayı	2	2
Geçmişle bugünü ilişkilendirebilmek için	1	1
Toplam	100	100

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlerin başında % 20 oranla kalıcı bilgi sağlaması ve % 11 oranla öğrenmeyi kolaylaştırması gelmektedir. Bunu % 10'ar oranla ders anlatımına yapacağı olumlu katkı ve öğrencinin derse olan ilgisinin ve dikkatinin artması takip etmektedir. Ardından % 7'şer oranla bilgiyi somutlaştırması, öğrencilerin harita kullanmayı bilmemesi ve daha çok duyu organına hitap ederek görsel öğrenmenin sağlanması gelmektedir. % 5'er ile öğretmenlerin öğrencilik yıllarındaki yaşantıları ve haritaların faydaları, % 4'er oranla öğrencilerin coğrafi bilgilerini arttırma, tarih derslerini ezber olmaktan çıkarma ve işlenen konu ile devam eden sıralamada % 3 ile eksik öğrenmeleri tamamlama, % 2 oranla öğretmenlerin mesleğe duydukları ilgi ve % 1 oranla geçmişle bugünü ilişkilendirebilmek şeklinde ifade edilmiştir.

Konu ile ilgili Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-44 "Ne kadar duyuya hitap edersek öğrenme o kadar kalıcı olur düşüncesi." şeklinde ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-5 "Kendi öğrencilik yıllarındaki yaşantım oldukça etkili olmuştur. Harita çizdiğim ya da harita üzerinde çalıştığım konuların bende kalıcı olması harita konusunda hassas olmama neden

olmuştur.” şeklinde belirtmiştir. Fen Lisesi Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-91 *“Kalıcı öğrenmeyi sağladığı düşüncesi.”* olarak belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-57 *“Harita kullanmasını bilmeyen, herhangi bir yerin dünya üzerinde nerede olduğunu bilmeyen veya gösteremeyen öğrencinin öğrenmesi.”* şeklinde açıklama yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-77 ise *“Tarihi olayların hepsi bir coğrafyada geçtiğine göre olaylar anlatılırken o coğrafya hakkında bilgi sahibi olunması gereklidir.”* şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-86 da *“Mesleğime duyduğum ilgi e önem, öğrencilerime daha çok yararlı olabilme isteği.”* şeklinde belirtmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-55 konuyla ilgili *“Tarih dersini ezber olmaktan çıkarmak amacıyla kullanılmalıdır.”* olarak ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-41 *“Öğrencilik yıllarımdan beri harita ile anlatılan dersi daha çok beğendiğim için öğretmenlik hayatımda da kullanmayı tercih ediyorum”.* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen AKÖ-43 de *“Öğrencilere ne kadar faydalı olabilirim? Konuyu nasıl somutlaştırabilirim? En basit şekilde konuyu nasıl somutlaştırabilirim? soruları etkili oldu.”* şeklinde belirtmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Enstitüsü 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen AKÖ-27 ise *“Öğrencilerdeki eksik anlamaları tamamlamak.”* olarak ifade etmiştir.

Sonuç olarak tarih öğretmenlerinin derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermede en etkili faktörlerin başında öğrenmeyi kolaylaştırması, kalıcı bilgi sağlaması, ders anlatımına yapacağı olumlu katkı, öğrencilerin derse olan ilgilerinin artması, dikkat çekebilme özelliği, bilgiyi somutlaştırabilmesi, daha ok duyu organına hitap edebilmesi ve öğrencilerin coğrafi bilgilerinin eksikliği geldiğini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak tarih öğretmenlerinin derslerinde tarih haritalarını kullanmaya kadar vermede en etkili faktörlerin başında öğrenmeyi kolaylaştırması, kalıcı bilgi sayması, ders anlatımına yapacağı olumlu katkı, öğrencilerin derse olan ilgisinin artması, dikkat çekebilme özelliği, bilgiyi somutlaştırabilmesi, daha çok duyu organına hitap edebilmesi ve öğrencilerin coğrafi bilgilerinin eksikliğini geldiğini söylemek mümkündür.

Öğretmenlerin tarih haritalarını kullanma ile ilgili kendi yeterlilik düzeylerini değerlendirdikleri soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde tablo haline getirilmiştir.

Tablo 32. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma İle İlgili Yeterlilik Düzeylerini Gösteren Tablo

Düzyey	Frekans (f)	Yüzde (%)
İyi / Yeterli	46	49,46
Orta düzey	24	25,81
Çok iyi	11	11,83
Yeterli değil	4	4,30
Anlamsız	7	7,53
Cevapsız	1	1,07
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tarih haritalarını kullanma ile ilgili yeterlilik düzeylerini gösteren tabloya göre en yüksek oran % 49,46 ile kendisini “iyi / yeterli” düzeyde gören öğretmenlere aittir. İkinci en yüksek oran ise % 25,81 ile kendisinin “orta düzey” yeterlilikte olduğunu düşünen öğretmenlere aittir. Kendisini “çok iyi” olarak nitelendiren öğretmenlerin oranı % 11,83, “yeterli değil” olarak nitelendirenlerin oranı ise % 4,30 olarak hesaplanmıştır. Bu soruya 1 öğretmen hiç cevap vermemişken, 7 öğretmenin cevabı ise anlamsız olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kendisini tarih haritaları kullanma konusunda çok iyi olarak nitelendiren 11 öğretmenin 6’sı kadın, 5’i erkektir. Bu öğretmenlerden hiçbiri 0-5 yıl veya 11-15 yıl tecrübeye sahip değilken, 1’i 6-10 yıl, 5’i 16-20 yıl ve 5’i de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 4’ü Eğitim Fakültesi mezunu, 4’ü Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu ve 3’ü de Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur. Bu öğretmenlerin 7’si Anadolu Lisesinde, 4’ü de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak kendisini tarih haritalarını kullanma konusunda çok iyi olarak nitelendirenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl veya 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kendisini tarih haritaları kullanma konusunda iyi / yeterli olarak nitelendiren 46 öğretmenin 21’i kadın, 25’i erkektir. Bu öğretmenlerden hiçbiri 0-5 yıl tecrübeye sahip değilken, 5’i 6-10 yıl, 3’ü 11-15 yıl, 17’si 16-20 yıl ve 21’i 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 18’i Eğitim Fakültesi mezunu, 22’si Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu ve 6’sı da Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur. Bu öğretmenlerin 27’si Anadolu Lisesinde, 7’si Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 1’i Fen Lisesinde ve 11’i de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak kendisini tarih haritalarını kullanma konusunda iyi / yeterli olarak nitelendirenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kendisini tarih haritaları kullanma konusunda orta düzey olarak nitelendiren 24 öğretmenin 9'u kadın, 15'i erkektir. Bu öğretmenlerden 1'i 0-5 yıl, 3'ü 6-10 yıl, 4'ü 11-15 yıl, 4'ü 16-20 yıl ve 12'si 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 1'i Eğitim Enstitüsü, 10'u Eğitim Fakültesi mezunu, 8'i Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, 4'ü Tezsiz Yüksek Lisans ve 1'i de Tezli Yüksek Lisans mezunudur. Bu öğretmenlerin 9'u Anadolu Lisesinde, 6'sı Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 2'si Fen Lisesinde ve 7'si de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak tarih haritalarını kullanma konusunda kendisini orta düzey olarak nitelendirenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kendisini tarih haritaları kullanma konusunda yetersiz olarak nitelendiren 4 öğretmenin 3'ü kadın, 1'i erkektir. Bu öğretmenlerden 1'i 0-5 yıl, 2'si 6-10 yıl ve 1'i de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 1'i Eğitim Fakültesi mezunu, 1'i Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu ve 2'si Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur. Bu öğretmenlerin 1'i Anadolu Lisesinde, 3'ü de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak tarih haritalarını kullanma konusunda kendisini yetersiz olarak nitelendirenler genel itibariyle Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmenlerdir.

Bunların dışında kendisini tarih haritaların kullanma konusunda iyi / yeterli gören 4 öğretmen eğitim, kurs veya seminerlerle bu becerilerini daha da arttırabileceklerini düşünmekte, böyle bir eğitim, kurs veya seminer olursa katılmaya da istekli olacaklarını belirtmektedirler.

Bütün sonuçlardan yola çıkarak öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısı kendisini tarih haritaları kullanma konusunda yeterli görürken, kendisini çok iyi görenlerle birlikte bu oran % 61,29'a çıkmaktadır. Bu nedenle, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun kendisini tarih haritaları kullanma konusunda yeterli olarak gördüğünü söylemek mümkündür.

Çok iyi ve iyi / yeterli olarak nitelendirilen cevaplar birlikte değerlendirildiğinde Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenler kendilerini bu konuda yeterli gören öğretmenlerdir.

Son olarak öğretmenlerin konuyla ilgili olarak eklemek istedikleri görüşlere yer verilmiştir. Frekansı yüksek olan görüşler tabloda belirtilmiş olup sadece tek bir öğretmen tarafından ifade edilen görüşlere tabloda yer verilmemiştir. Bu görüşler ayrıca tablo sonunda açıklanmıştır.

Araştırmanın konusuyla ilgili 30 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu görüşler ortak özelliklerine göre sınıflandırılmış ve aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir.

Tablo 33. Öğretmenlerin Eklemek İstedikleri Görüşlerini Gösteren Tablo

Görüşler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili gerekli hizmet içi eğitimler verilmelidir.	10	22,71
Okullara harita temin edilmesi gerekmektedir.	9	20,45
Tarih haritaları güncellenmelidir.	6	13,62
3D ve animasyon haritaları olmalıdır.	3	6,81
Materyaller geliştirilmeli, çeşitlilik artırılmalıdır.	2	4,53
Diğerleri	10	2,27
Toplam	44	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eklemek istedikleri görüşlere bakıldığında en yüksek oran olan % 22,7 ile belirtilen görüş “öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili gerekli hizmet içi eğitimler verilmelidir” olmuştur. Bunu % 20,45 ile “okullara harita temin edilmelidir” izlemiştir. % 13,62 ile “tarih haritaları güncellenmelidir”, % 6,81 ile “3D ve animasyon haritaları olmalıdır” ve % 4,53 ile “materyaller geliştirilmeli ve çeşitlilik artırılmalıdır” ifadeleri belirtilen görüşler arasındadır. Tabloda diğer kategorisinde olup öğretmenler tarafından % 2,27 oranla belirtilen görüşler ise aşağıdaki gibidir:

- Sınavlarda harita konularına daha çok yer verilmelidir.
- Sadece tarih haritaları değil, dünya haritaları da bilinmelidir.
- Tarihi olayları gösteren kabartma haritalar olmalıdır.
- Ders konuları azaltılarak harita kullanımı için zaman ayrılmalıdır.
- Ders saati artırılmalıdır.
- Ders kitaplarının yanında harita ile ilgili materyaller verilmelidir.
- Haritaların ölçekleri doğru olmalıdır.
- Tarih öğretmenleri ile coğrafya öğretmenleri işbirliği içinde olmalıdır.
- Öğrencilere haritalarla ilgili performans görevi verilmelidir.
- Ders kitaplarında daha fazla harita olmalıdır.
- Tarih öğretmenliği bölümünde harita bilgisi ve kullanımı ile ilgili ders olmalıdır.
- MEB tarafından öğrencilere atlaslar dağıtılmalıdır.
- Derslerde film, dizi ve belgeseller izlenmelidir.
- Etkileşimli haritalar kullanılmalıdır.

Bu sonuçlardan yola çıkıldığında öğretmenler arasında en yaygın görüşler olarak öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili gerekli hizmet içi eğitimlerin verilmesinin, okullara harita temin edilmesinin ve tarih haritalarının güncellenmesinin öne çıktığını söylemek mümkündür.

4. 1. 6. Anketin Tüm Bölümlerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmada kullanılan anket formu 5 bölüm ve 18 sorudan oluşmuş olup Adana ili Seyhan ilçesindeki 93 tarih öğretmenine uygulanmıştır.

Kişisel bilgilerden elde edilenlere göre ankete katılan 93 tarih öğretmenin % 44,09'u kadın, % 55,91'i erkektir. Bu öğretmenlerin öğretmenlik mesleğinde çalışma sürelerine bakıldığında 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenler % 46,23 ile en büyük orana sahipken, 0-5 yıl tecrübeye sahip öğretmenler % 2,15 ile en küçük orana sahiptir. Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin mezuniyet durumlarına bakıldığında % 40,86 ile en çok Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmen bulunmakta iken çalıştıkları okul türüne bakıldığında % 52,68 oranla en çok Anadolu Lisesinde çalıştıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin % 91,40'ı harita kullanımı ile ilgili eğitim almamıştır. Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin % 44,08'i haritayı doğru tanımlarken diğer oranlara kıyasla en yüksek oran olarak öne çıkmaktadır. Öğretmenlerin % 41,93'ü ise kısmen doğru bir tanımlama yapmıştır. Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının amacını, araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece % 7,52'si doğru cevaplandırabilmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin % 67,75'i kısmen doğru cevap verse de geriye kalan bütün cevaplarda eksiklikler ve yanlışlıklar olduğunu söylemek mümkündür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 96,78'i derslerde tarih haritalarının kullanılmasının tarih öğretimine olumlu katkı yaptığı düşüncesindedir. En önemli katkıları ise % 19,44 ile öğrenmede kalıcılığı artırması, % 17,36 ile öğrenmeyi kolaylaştırması, % 11,11 ile soyut bilgileri somutlaştırması ve % 7,63 ile konu anlatımını kolaylaştırması olarak ifade edilmiştir. Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasında araştırmaya katılan öğretmenlerin % 52,69'u sınırlılık belirtmişken, %18,27'si sınırlılık olmadığı görüşündedir. Sınırlılık belirtenler % 22,72 ile yeterli harita olmadığını, % 15,75 ile konuya uygun harita olmadığını, % 9,09 ile haritaların güncel olmadığını ve % 7,57 ile haritaların ve yazılarının çok küçük olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece 1'i harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerileri sayabilmişken, % 39,79'u da bu becerilerden en az birini sayabilmiştir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin % 98,93'ü bu becerileri ya eksik saymış ya da hiç sayamamıştır. Becerilerin en az birinin söylendiği cevaplara göre en sık verilen cevap % 38 ile yönün anlaşılması olmuştur. Ardından % 22 ile yerin belirlenmesi, % 18 ile sembollerin anlaşılması, % 8 ile harita ölçeği, % 6 ile haritanın yorumlanması, % 4 ile yeryüzü şekillerinin anlaşılması ve % 2'ser ile alansal perspektif ve uzaklığın anlaşılması ifade edilmiştir. Tarih haritalarını kullanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin % 81,72'si kendisini yeterli beceriye sahip görürken, % 9,69'u bu becerilere sahip olmadığını düşünmektedir. Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin en az birini

belirtenlerle harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olanların ve olmayanların karşılaştırıldığı tabloya göre harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin tamamını sayamayan öğretmenlerin çok büyük çoğunluğu harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte; bu becerilerden hiçbirini belirtemeyen öğretmenler de harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmektedir. Harita becerilerinin faydaları hakkında araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin ancak % 20,43'ü bu becerilerin faydaları hakkında anlamlı kabul edilecek cevaplar vermiştir. Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinden % 84,95'i kullanacağı tarih haritasını seçerken bazı ölçütleri göz önünde bulundurduğunu belirtmiştir. En sık belirtilen ölçütler % 47,05 ile konulara / müfredata uygunluğu, % 10,92 ile boyutları ve % 9,24 ile üzerindeki bilgilerin açık, sade ve anlaşılır olması şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 41,94'ü tarih haritalarını kullanırken bazı güçlüklerle karşılaştığını, % 27,96'sı ise hiçbir güçlükle karşılaşmadığını belirtmiştir. Güçlükler arasında en çok karşılaşılanlar ise % 20 ile öğrencilerin harita bilgisi konusunda yetersizlikleri, % 14 ile haritaların güncel olmaması ve % 12'şer ile haritaların konuyla ilgili eksiklikleri ile haritaların eski, yırtık ve renksiz olması olarak ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 86,02'si derslerinde tarih haritalarını kullanma konusunda istek duymaktadır. Bunun nedenleri arasında en yaygın olarak %40,84 ile öğrencilerin daha iyi öğrenmesi ve öğrenilenlerin daha kalıcı olması % 14,08 ile ders anlatımını desteklemesi ve % 11,27'şer ile soyut bilgileri somutlaştırması ve konunun geçtiği coğrafyanın öğrenilmesi yer almaktadır. Tarih haritalarının tarih derslerinde kullanılması konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin % 90,32'si olumlu görüş bildirmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 98,92'si diğer tarih öğretmenlerine derslerinde tarih haritalarını kullanmalarını tavsiye etmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece % 19,36'sı derslerinde tarih haritalarını kullanırken hangi özelliklere dikkat ettiğini belirtmiştir. % 76,34'ü ise tarih haritalarını kullanırken değil seçerken dikkat ettiği özellikleri belirttiğinden bu şekildeki cevaplar anlamsız kabul edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 23,65'i tarih haritalarını her ders kullandığını % 37,63'ü de gerekli konularda her zaman kullandığını belirtmiştir. Öğretmenlerin % 17,21'i tarih haritalarını sık sık ve yine % 17,21'i ise bazen ya da ara sıra kullandığını belirtmiştir. Derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermede etkili olan faktörlere araştırmaya katılan öğretmenlerin % 87,09'u anlamlı cevap vermiştir. Bu faktörler arasında % 31 ile öğrenmeyi kolaylaştırması ve kalıcı bilgi sağlaması en yaygın görüş olarak öne çıkmıştır. % 10'ar ile ders anlatımına olumlu katkısı ile öğrencilerin derse olan ilgisinin artması,, % 7'şer ile bilgiyi somutlaştırması, öğrencilerin harita kullanmayı

bilmemesi ve daha çok duyu organına hitap etmesi diğer yaygın görüşlerdir. Tarih haritalarını kullanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin % 11,83'ü yeterlilik düzeyini çok iyi, % 49,46'sı yeterli, % 25,81'i orta düzey, % 4,30'u yetersiz olarak değerlendirmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin belirtmek istedikleri görüşlerine göre % 22,71 ile en çok belirtilen görüş öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili gerekli eğitimlerin verilmesi olmuştur. Ardından % 20,45 ile okullara harita temin edilmesinin gerektiği ve % 13,62 ile tarih haritalarının güncellenmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. 2. Mülakattan Elde Edilen Bulgular

Mülakat sorularından elde edilen veriler bölüm ve soru sayısına göre ayrı ayrı incelenmiş, her soru için verilen cevaplar ayrı ayrı tablo haline getirilmiş, tablolarda frekans hesaplamaları gösterilmiştir.

4. 2. 1. Kişisel Bilgiler

Mülakat sorularına başlamadan önce öğretmenlere kişisel bilgileri hakkında sorular sorulmuş, bu sorulara verilen cevaplar aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir.

Tablo 34. Mülakata Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerini Gösteren Tablo

Cinsiyet	Frekans (f)
Kadın	9
Erkek	8
Toplam	17

Tablo 35. Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğinde Çalışma Sürelerini Gösteren Tablo

Çalışma Süresi	Frekans (f)
0-5 yıl	2
6-10yıl	3
11-15 yıl	1
16-20 yıl	5
21 yıl ve üzeri	6
Toplam	17

Mülakat katılan öğretmenlerin çalışma sürelerine bakıldığında 0-5 yıl tecrübeye sahip 2 öğretmen, 6-10 yıl tecrübeye sahip 3 öğretmen, 11-15 yıl tecrübeye sahip 1

öğretmen, 16-20 yıl tecrübeye sahip 5 öğretmen ve 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip 6 öğretmen bulunmaktadır.

Tablo 36. Öğretmenlerin Mezuniyet Durumlarını Gösteren Tablo

Mezuniyet Durumu	Frekans (f)
Eğitim Fakültesi	9
Fen-Edebiyat	3
Tezsiz Yüksek Lisans	5
Toplam	17

Mülakata katılan öğretmenlerin mezuniyet durumlarını gösteren tabloya göre 9 öğretmen Eğitim Fakültesi mezunu, 3 öğretmen Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu ve 5 öğretmen de Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur.

Tablo 37. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulların Türünü Gösteren Tablo

Okulun Türü	Frekans (f)
Anadolu Lisesi	10
Anadolu İmam Hatip Lisesi	2
Fen Lisesi	1
Meslek Lisesi	4
Toplam	17

Mülakata katılan öğretmenlerin çalıştıkları okulların türünü gösteren tabloya bakıldığında öğretmenlerin 10'u Anadolu Lisesinde, 2'si Anadolu İmam Hatip Lisesinde 1'i Fen Lisesinde ve 4'ü de Meslek Lisesinde çalışmaktadır.

Mülakata katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerinin analiz edildiği tablolardan yola çıkacak olursak, % 5,88 ile Fen Lisesinde çalışan, % 17,65 ile Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, % 5,88 ile 11-15 yıl tecrübeye sahip, % 47,06 ile erkek öğretmenler en küçük yüzdellik dilime sahipken; % 58,82 ile Anadolu Lisesinde çalışan, % 52,94 ile Eğitim Fakültesi mezunu, % 35,29 ile 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip, % 52,94 ile kadın öğretmenler en büyük yüzdellik dilime sahip olmuştur. Sonu olarak, Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenler mülakata katılan öğretmenler arasında sayıca baskın bir görüntüye sahiptir.

4. 2. 2. Mülakatın Birinci Bölümünde Elde Edilen Bulgular

Mülakatın birinci bölümü araştırmanın birinci alt problemini çözmek hazırlanmış olan bölümdür. Araştırmanın birinci alt problemi ise *“Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin bilgi düzeyi nedir?”* şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin mülakatın birinci bölümünde öğretmenlere beş soru sorulmuştur ve verilen cevapların analizi aşağıdaki gibidir:

Öğretmenlerin harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadığı, aldysalar bu eğitimin nerede ve ne zaman alındığı ile ilgili bilgi edinmek için hazırlanan soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo 38. Öğretmenlerin Harita Kullanımı İle İlgili Eğitim Alma Durumlarını Gösteren Tablo

Cevap	Frekans (f)
Aldım	3
Almadım	14
Toplam	17

Mülakata katılan öğretmenlerin harita kullanımı ile ilgili eğitim alma durumlarını gösteren tabloya göre öğretmenlerin büyük bir kısmının harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim almadığı ortaya çıkmıştır. Harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim alan sadece 3 öğretmen bulunmaktadır. Harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim aldığını söyleyen öğretmenler bu eğitimi üniversite yıllarında aldıklarını belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-1 *“Fakültede okurken gördüğümüz derslerin % 30’u coğrafya dersleriydi. Coğrafya dersinin birinde harita çeşitleri, haritalarda ölçek kavramı üzerinde bilgi sahibi olmuştuk ama ileri derecede özel bir ders görmedik, bir de bir dersin ünitesinde haritalar vardı.”* açıklamasını yapmıştır. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-2 ise *“Fakültede 4 yıl boyunca coğrafya dersi gördüğümüz için haliyle coğrafya bilgisi alanında harita bilgisi konuları da işliyorduk.”* açıklamasını yapmıştır.

Öğretmenlerin harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadığı, aldysalar bu eğitimin nerede ve ne zaman alındığı ile ilgili bilgi edinmek için hazırlanan soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo 39. Öğretmenlerin Haritanın Tanımına Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevapların Niteliği	Frekans (f)
Doğru	13
Kısmen doğru	2
Yanlış	2
Toplam	17

Mülakata katılan öğretmenlerin haritanın tanımına yönelik cevaplarını gösteren tabloda, öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğru, kısmen doğru ve yanlış olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma literatür taramasında yapılmış olan tanımlardan yola çıkarak hazırlanmıştır.

Bu soruya mülakata katılan öğretmenlerin 13'ü doğru cevap vermiştir. Ve bu oran tablonun en büyük oranı olmuştur. Kısmen doğru ve yanlış cevaplandıran 2'şer öğretmen bulunmaktadır.

Soruya doğru cevap veren 13 öğretmenin 7'si kadın 6'sı erkektir. Öğretmenlik mesleğinde çalışma sürelerine bakılacak olursa 2'si 0-5 yıl, 2'si 6-10 yıl, 3'ü 16-20 yıl ve 6'sı 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. 11-15 yıl tecrübeye sahip olan öğretmen bu soruya doğru cevap verememiştir. 0-5yıl ve 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip olan öğretmenlerin tamamı soruya doğru cevap vermiştir. Öğretmenlerin mezuniyet durumlarına bakıldığında 8'i Eğitim Fakültesi mezunu, 2'si Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu ve 3'ü de Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur. Çalıştıkları okulların türüne göre ise 9'u Anadolu Lisesinde 2'si Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 1'i Fen Lisesinde ve 1'i de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonu olarak; haritanın tanımına doğru cevap verenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenlerdir.

Haritanın tanımına Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-1 "*Herhangi bir bölgenin ya da devletin hakim olduğu toprağın kuşbakışı olarak siyasi, coğrafi, beşeri özelliklerinin resmedilmesi, bir zemine aktarılması olayıdır.*" şeklinde tanımlamıştır. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-2 ise "*Belli bir coğrafi alanın, dünyanın kuşbakışı görüntüsünün belli bir alan dahilinde küçültülerek bir düzlem üzerine aktarılmasıdır.*" şeklinde tanımlamıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-5 de "*Yeryüzü şekillerinin bir düzlem üzerine belli bir ölçek dahilinde küçültülerek yansıtılması*" olarak ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl

tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-7 “Bir bölgenin küçültülerek kağıt üzerine çizilmesi.” şeklinde ifade etmiştir.

Soruya kısmen doğru cevap veren 2 öğretmenin 2’si de erkektir. Bu öğretmenlerin 1’i 11-15 yıl diğeri ise 16-20 yıl tecrübeye sahip öğretmendir. Öğretmenlerin 1’i Eğitim Fakültesi mezunu iken diğeri Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur. Öğretmenlerin ikisi de Meslek Lisesinde çalışmaktadır.

Soruya yanlış cevap veren 2 öğretmenin 2’si de kadındır. Bu öğretmenlerin 1’i 6-10 yıl diğeri 16-20 yıl tecrübeye sahip öğretmendir. Öğretmenlerin 1’i Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu iken diğeri Tezsiz Yüksek Lisans mezunudur. 1’i Anadolu Lisesinde çalışırken 1’i de Meslek Lisesinde çalışmaktadır.

Sonuç olarak haritayı, mülakata katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı doğru cevaplamıştır. Bunların dışında yapılan tanımlamalarda eksiklikler ve yanlışlıklar olduğunu söylemek mümkündür.

Öğretmenlerin tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasını tarih öğretimi açısından değerlendirdikleri soruda, mülakata katılan 17 öğretmenin tamamı tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasını tarih öğretimi açısından olumlu bulmaktadır.

Mülakatın bu bölümünün dördüncü sorusu olarak öğretmenlere tarih derslerinde tarih haritalarını kullanmanın olumlu yönlerinin ve sınırlılıklarının neler olduğu sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar olumlu yönler ve sınırlılıklar olarak ayrılarak iki farklı tablo haline getirilmiştir.

Tablo 40. Tarih Derslerinde Tarih Haritası Kullanmanın Olumlu Yönlerini Gösteren Tablo

Olumlu Yönler	Frekans (f)
Öğrenmeyi kolaylaştırma	8
Öğrenmede kalıcılığı arttırma	7
Soyut bilgileri somut hale getirme	6
Olayın geçtiği coğrafya hakkında bilgi verme	5
Görerek öğrenme sağlama	5
Yer-olay ilişkisini kavratma	3
Sebepler-sonuç ilişkisini kurdurma	2
Tarih-coğrafya ilişkisini kavratma	2
Dersi sıkıcı olmaktan kurtarma	2
Öğrencilerin motivasyonunu arttırma	2
Öğretmene zaman kazandırma	2
Yer-zaman ilişkisini kavratma	2

Tarihi yorumlama becerisi kazandırma	2
Ezberciliğin önüne geçme	1
Öğrencinin derse katılmasını sağlama	1
Dikkat çekme	1
Anlam karmaşasını önleme	1
Yer-yön bilgisi kazandırma	1
Öğrencilerin harita okuma becerilerini geliştirme	1
Toplam	54

Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının olumlu yönlerini gösteren tabloya göre en yaygın görüş 8 öğretmenin belirttiği “öğrenmeyi kolaylaştırır” görüşü olmuştur. Ardından “öğrenmede kalıcılığı artırır” ve “soyut bilgileri somut hale getirir” görüşleri gelmektedir. Bu olumlu yönleri “olayın geçtiği coğrafya hakkında bilgi verir, görerek öğrenme sağlar, yer-olay ilişkisini kavratır, sebep-sonuç ilişkisini kurdurur, coğrafya-tarih ilişkisini kavratır, dersi sıkıcı olmaktan kurtarır, öğrencilerin motivasyonunu artırır, öğretmene zaman kazandırır, yer-zaman ilişkisini kavratır ve tarihi yorumlama becerisi kazandırır, ezberciliğin önüne geçer, öğrencilerin derse katılmasını sağlar, dikkat çeker, anlam karmaşasını önler, yer-yön bilgisi kazandırır, öğrencilerin harita okuma becerilerini geliştirir” görüşleri takip etmektedir.

Bu konu ile ilgili Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-1 “*Her olay bir mekanda meydana gelir. Tarihte yer, zaman, sebep, sonuç ilişkisi önemli. Bunların temeli yer. Yeri göstermeden zamanı, sebebi sonucu izah etmenin bir mantığı yok. Coğrafya insan hayatındaki bütün değerleri şekillendiriyor. Harita da bununla ilgili elimizi güçlendiren çok önemli bir eğitim materyalidir. Sonra haritada renk olayı var. Renklerin öğrenme üzerinde kuvvetli bir etkisi var. Harita üzerindeki coğrafi mekanlar farklı renklerde gösteriliyor. Bu renkler öğrenme üzerinde olumlu etkiye sahip.*” açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-3 ise “*Öğrencinin dikkatini çekebiliyoruz, anlam karmaşasını önlüyoruz. Öğrenciye yer-yön bilgisini veriyoruz, bulunduğu ortamı tanımasını sağlıyoruz.*” açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 0-5 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-14 de “*Bir kere öğretmeni çok büyük bir yükten kurtardığını düşünüyorum. Direk ulaşmak istedikleri bilgiyi harita üzerinden gösteriyorlar. Bir devletin komşuları olsun, yaşadığı ülkenin coğrafi özellikleri olsun direk göstererek, öğrenci de bilgiyi hafızasına görsel olarak kaydedebiliyorlar. Kişi görerek daha çok öğrenebiliyor.*” şeklinde belirtmiştir.

Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-17 “*Öğrenciye olayın sebep ve sonucu arasında bağlantı kurdurmakta çok büyük katkı sağlıyor. Yaşadığınız yer hakkında bile size bilgi veriyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-10 “*Olayın geçtiği yeri kolay bir şekilde tanımlayabilmek için o bölgenin mutlaka bilinmesi gerekir. Bunu da ancak harita üzerinde gösterebiliriz. Bu öğretmene zaman kazandırır öğrencilerin de daha kolay anlamasını sağlar.*” şeklinde belirtmiştir.

Tarih derslerinde tarih haritalarını kullanmanın sınırlılıkları olduğunu düşünen 15 öğretmen bulunmaktadır. Mülakata katılan öğretmenlerin 2’si ise tarih derslerinde tarih haritası kullanmanın sınırlılığı olmadığını görüşündedir.

Tablo 41. Tarih Derslerinde Tarih Haritası Kullanmanın Sınırlılıklarını Gösteren Tablo

Sınırlılıklar	Frekans (f)
Her konuda yeterli tarih haritası olmaması	7
Kalabalık sınıflarda kullanım güçlüğü	5
Harita ilgisi/bilgisi olmayan öğrencilerin dikkatini çekmemesi	4
Haritalarda renklendirme hataları olması	3
Haritaların güncel olmaması	3
Haritadaki bilgilerin yeterli olmaması	2
Haritalarda sadeliğin olmaması	2
Haritaların boyutlarının/yazılarının küçük olması	2
Haritaların renklerinin soluk, yırtık ve eski olması	2
Sadece görme duyusuna hitap etmesi	1
Görme engelli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda uygulama güçlüğü olması	1
Toplam	32

Mülakata katılan öğretmenler belirttiği sınırlılıklara bakıldığında en çok “her konuda yeterli tarih haritası yok” açıklamasında bulunmuşlardır. Ardından “kalabalık sınıflarda kullanma güçlüğü” ve “haritalara ilgisi ve harita bilgisi olmayan öğrencilerin dikkatini çekmemesi” ifade edilmiştir. Daha sonra “haritalarda renklendirme hatalarının olması ve haritaların güncel olmaması, haritadaki bilgilerin yeterli olmaması, haritalarda sadeliğin olmaması, haritaların boyutlarının ve yazılarının küçük olması ve haritaların eski yırtık ve renklerinin soluk olması” ifade edilmiştir. Son olarak ise “sadece görme duyusuna hitap

ediyor olması ve görme engelli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda uygulama güçlüğü” ifade edilmiştir.

Konu ile ilgili Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-1 “Okullarda her konuda harita bulunmuyor. Belli ana konularda var ama bazı ünitelerle ilgili harita yok. Haritalar aranan tüm özellikleri barındırmadığı zaman sıkıntılar oluyor. Bazı haritaların üzerinde aşırı derecede yerleşim merkezleri yazıları var. Haritalar sade olmalı. Bazı haritalarda renklendirmelerde ok hatalar var. Işık yansımaları olduğunda çizimler görünmüyor. Bazılarında ok koyu renk bindirilmiş, bazılarında aşırı açık ya da birbirine çok yakın renkler kullanılmıştır.” açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11–15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-6 ise “Güncellenen müfredatlara uygun haritalar çizilememiştir. Haritalar da güncellenmelidir.” açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-13 de “Yeterli materyale haritaya ulaşamama. Eski haritalar var. Haritalar güncel değil. 81 il yok haritalarda.” şeklinde açıklamıştır. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-17 ise “Eğer çocuk, öğrencimiz harita konusunda bilgili değilse, çocuk dersten soğuyabiliyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere tarih haritalarının tarih derslerinde kullanılmasının olumlu yönleri öğrenmeyi kolaylaştırması, öğrenmede kalıcılığı artırması ve soyut bilgileri somut hale getirmesi olarak öne çıkmaktadır. Mülakata katılan öğretmenlerin 15’i harita kullanmanın sınırlılıkları hakkında görüş bildirmiştir. Bu sınırlılıklar da her konuda yeterli tarih haritasının olmaması, kalabalık sınıflarda kullanmanın zor olduğu ve haritalara ilgisi ve harita bilgisi olmayan öğrencilerin dikkatini çekmemesi öne çıkmaktadır.

Öğretmenlerin tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasıyla öğrencilere kazandırılacak becerilerle ilgili soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Mülakata katılan öğretmenlerin 11’i tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasıyla öğrencilere kazandırılacak becerilerden bazılarını belirtmişken, 6’sı bu becerilerden hiçbirini belirtmediği için cevapları anlamsız kabul edilmiştir.

Tablo 42. Tarih Haritalarının Kullanılmasıyla Öğrencilere Kazandırılacak Becerileri Gösteren Tablo

Beceriler	Frekans (f)
Yönün anlaşılması	5
Sembollerin anlaşılması	3
Harita yorumlama	3
Alansal perspektifin geliştirilmesi	1
Toplam	12

Mülakata katılan 17 tarih öğretmeninin 11'i tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasıyla öğrencilere kazandırılacak becerilerden bazılarını ifade edebilmişken, bu 11 öğretmenin saydıkları becerilerin toplamı sadece 12'dir. 5 öğretmen yönün anlaşılması, 3'er öğretmen sembollerin anlaşılması ve harita yorumlama ve 1 öğretmen alansal perspektifin geliştirilmesi becerilerini ifade etmiştir.

Konu ile ilgili Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-2 "*Harita üzerindeki işaretlerin ne anlama geldiğini anlamaya çalışıyorlar.*" açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-3 ise "*Haritadaki bilgileri nasıl yorumlayacağını öğrenme.*" şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-5 de "*Haritadaki sembollerin anlamlarını çocuklar anlamlandırabilir.*" şeklinde açıklamıştır. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-6 "*Yön bilgisi kazandırılabilir öğrencilere.*" açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-11 "*Çocuk bir kere yön bilgisi kazanır. Alan bilgisi kazandırılabilir çocuğa.*" şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-15 "*Haritayı okuyabilme ve yorumlayabilme.*" olarak ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-16 ise "*Bir kere yön duygusu kazanır her şeyden önce.*" açıklamasını yapmıştır.

Sonuç olarak mülakata katılan tarih öğretmenlerinin çoğu öğrencilere kazandırılacak becerilerden bazılarını belirtse de, beceri belirtenlerin tamamına yakını bu becerilerden sadece bir tane belirtebilmiştir. En çok belirtilen beceriler yönün anlaşılması, sembollerin anlaşılması ve harita yorumlama olmuştur.

4. 2. 3. Mülakatın İkinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Mülakatın ikinci bölümü araştırmanın ikinci alt problemini çözmek için hazırlanmış olan bölümdür. Araştırmanın ikinci alt problemi ise *“Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin sahip oldukları becerilere ait bilgi düzeyi nedir?”* şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin mülakatın ikinci bölümünde öğretmenlere beş soru sorulmuştur ve cevapların analizi aşağıdaki gibidir:

Anketin üçüncü bölümünün ilk sorusunda öğretmenlere haritaları kullanırken ihtiyaç duyulan beceriler neler olduğu sorulmuştur. Cevaplardaki beceri sayısına göre de sınıflandırma yapılmıştır:

Tablo 43. Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerin Bulunduğu Cevapları Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans(f)
Bütün becerilerin bulunduğu cevaplar	0
Becerilerden en az birinin bulunduğu cevaplar	12
Anlamsız	5
Toplam	17

Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin bulunduğu cevapları gösteren tabloya göre hiçbir öğretmen bu becerilerin tamamını söyleyememiştir. Becerilerden en az birini söyleyen 12 öğretmen bulunmaktadır. Mülakata katılan 5 öğretmenin verdiği cevap ise anlamsız kabul edilmiştir.

Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerden en az birinin bulunduğu cevapların analizini gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 44. Harita Kullanırken İhtiyaç Duyulan Becerilerden En Az Birini Belirtenlerin Cevaplarını Gösteren Tablo

Beceriler	Frekans (f)
Sembollerin anlaşılması	5
Yönün anlaşılması	4
Haritanın yorumlanması	3
Yeryüzü şekillerinin anlaşılması	3
Alansal perspektifin geliştirilmesi	1
Yerin belirlenmesi	1
Toplam	17

Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerden en az birini belirtenlerin cevaplarını gösteren tabloya göre en sık verilen cevap sembollerin anlaşılması olmuştur. Bunu yönün anlaşılması, haritanın yorumlanması ve yeryüzü şekillerinin anlaşılması takip etmiştir. Ardından yerin belirlenmesi ve alansal perspektifin geliştirilmesi gelmektedir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere mülakata katılan öğretmenlerin harita kullanırken ihtiyaç duyulan beceriler hakkında ya eksik bilgileri olduğunu ya da bu bilgileri hiç bilmediğini söylemek mümkündür.

Mülakatın bu bölümün ikinci sorusunda öğretmenlere, tarih haritalarını kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olup olmadıklarını belirlemeye yönelik soru sorulmuştur. Tarih haritalarını kullanma konusunda mülakata katılan öğretmenlerin 7'si yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmektedir. Sadece 1 öğretmen bu becerilere sahip olmadığını düşünürken, öğretmenlerin 9'u bu becerilere kısmen sahip olduğunu düşünmektedir.

Bu becerilere sahip olmadığını düşünen öğretmen ile kısmen sahip olduğunu düşünen öğretmenlerden biri bu becerilere sahip olabilmek için hizmet içi eğitimlerin gerekli olduğunu düşünmektedir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-3 konu ile ilgili *"En önemli eksiğimiz hizmet içi eğitim. Mesleğe başlarken özellikle stajınızın kalktığı dönemde bu hizmet içi eğitimin verilmesi bence çok önemli."* açıklamasını yapmıştır.

Mülakata katılan öğretmenlerin 12'si harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerden en az birini belirtmiştir. Bu 12 öğretmenin 5'i harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmekteyken sadece 1 öğretmen bu beceriye sahip olmadığını düşünmektedir. Harita kullanma konusunda ihtiyaç duyulan becerilerden en az birini belirten öğretmenlerin yarısı ise bu becerilere kısmen sahip olduğunu düşünmektedir. Sonuç olarak; harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin tamamını sayamayan öğretmenlerin sadece 1'i kendisini harita kullanma konusunda yetersiz görmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerin 5'i harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilere anlamsız cevap vermiştir. Anlamsız cevap veren 5 öğretmenin 2'si harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmekteyken, 3'ü bu becerilere kısmen sahip olduğunu düşünmektedir. Bu 5 öğretmen arasında harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olmadığını düşünen öğretmen bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; harita kullanma konusunda ihtiyaç duyulan becerilerden hiçbirini belirtemeyen öğretmenler, haritaları kullanma konusunda yeterli becerilere sahip olduklarını düşünmektedir.

Öğretmenlerin harita becerilerinin faydaları hakkındaki görüşlerini belirttikleri soruya çok farklı türden cevaplar vermişlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin kişisel bilgileri analiz edildikten sonra görüşleriyle ilgili açıklamalarına yer verilmiştir.

Mülakata katılan öğretmenlerin harita becerilerinin faydaları hakkındaki görüşlerine dayanarak hazırlanan tabloya göre büyük çoğunluğu bu soruya anlamsız nitelikte cevaplar vermiştir. 3 öğretmen ise soruya anlamlı kabul edilebilecek nitelikte cevaplar vermiştir. Soruya anlamsız nitelikte cevaplar veren öğretmenler daha çok harita becerilerinin faydaları yerine derslerinde harita kullanmanın faydalarını anlatan cevaplar vermiştir.

Harita becerilerinin faydaları hakkında anlamlı cevap veren öğretmenin 1'i kadın, 2'si erkektir. Bu öğretmenlerin 1'i 6-10 yıl, 1'i 16-20 yıl ve 1'i de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 2'si Eğitim Fakültesi, 1'i de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 1'i Anadolu Lisesinde, 1' Anadolu İmam Hatip Lisesinde ve 1'i de Meslek Lisesinde çalışmaktadır.

Bu konu ile ilgili Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-2 *“Çocuğa konuyu anlattığımız zaman çok daha iyi mekanı kavlıyor, devleti daha iyi anlıyor.”* açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-8 ise *“Öğrenci devletlerin sınırlarını bilmesi, fetih yollarını bilmesi, nereleri aldığını görmesi bakımından bilgi sahibi olacak. Aynı zamanda coğrafyanın stratejik konumu hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayacak.”* açıklamasını yapmıştır.

Harita becerilerinin faydaları hakkında anlamsız cevap veren 14 öğretmenin 8'i kadın 6'sı erkektir. Bu öğretmenlerin 2'si 0-5 yıl, 2'si 6-10 yıl, 1'i 11-15 yıl, 4'ü 16-20 yıl ve 5'i de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 7'si Eğitim Fakültesi, 3'ü Fen-Edebiyat Fakültesi ve 4'ü de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 9'u Anadolu Lisesinde, 1'i Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 1'i Fen Lisesinde ve 3'ü de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuçta tarih haritalarının faydaları hakkında anlamsız cevap verenler genel itibarıyla Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenlerden oluşmaktadır.

Öğretmenlere kullanacakları tarih haritalarını seçerken hangi ölçütleri göz önünde bulundurdıkları sorulmuştur. Verilen cevaplar göz önünde bulundurdıkları ölçütlere göre tablo haline getirilmiştir.

Mülakata katılan öğretmenlerin 15'i kullanacağı tarih haritalarını seçerken belli özellikleri göz önünde bulundurduğunu belirtmişken; sadece 2'si harita seçmediğini, ne bulursa kullandığını belirtmiştir.

Tablo 45. Tarih Haritalarını Seçerken Dikkat Edilen Özellikleri Gösteren Tablo

Dikkat Edilen Özellikler	Frekans (f)
Konulara, müfredata ve amaca uygunluğu	9
Üzerindeki bilgilerin sade, açık, anlaşılır olması	4
Renklerin canlı ve belirgin olması	3
Yüksek çözünürlüklü olması	2
Güncel olması	2
Temiz ve yıpranmamış olması	2
Devletlerin komşularını gösteriyor olması	1
Resim ve şekil bulundurması	1
Bilgilerinin doğru olması	1
Dönemi yansıtıyor olması	1
Dikkat çekici olması	1
Toplam	27

Tarih haritalarını seçerken nelere dikkat edersiniz sorusuna 9 cevapta konulara, müfredata ve amaca uygunluğu, 4 cevapta üzerindeki bilgilerin sade, açık, anlaşılır olması, 3 cevapta ise renklerin canlı ve belirgin olması ifade edilmiştir. 2'şer cevapta yüksek çözünürlüklü olması, güncel olması ve temiz ve yıpranmamış olması, 1'er cevapta ise devletlerin komşularını gösteriyor olması, resim ve şekil bulundurması, bilgilerinin doğru olması, dönemi yansıtıyor olması ve dikkat çekici olması ifade edilmiştir.

Konu ile ilgili Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-1 *“Renklere önem veriyorum. Üstüne çok bilgi yığılmış, aşırı derecede coğrafi mekan adı yazılmış haritaları tercih etmiyorum. Devletin komşularını net göstermesine dikkat ediyorum. Çözünürlüğünün yüksek olmasına dikkat ediyorum.”* açıklamasını yapmıştır. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 0-5 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-3 ise *“İlk başta dersin konusuna ve müfredatın içeriğine göre dikkat ederim. Bir de canlı ve renkli olmasına.”* şeklinde açıklamıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-5 de *“Haritaların güncel olup olmasına dikkat ediyorum. Renkli ve canlı olmasına dikkat ediyorum.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-16 *“O dönemi yansıtması, yıpranmamış olması, dikkat çekici olması.”* açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-17 *“Güncel olmasına dikkat ediyorum. Bir de temiz olmasına dikkat ediyorum.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere mülakata katılan öğretmenlerin tarih haritalarını seçerken dikkat ettikleri en önemli özelliklerin konulara, müfredata ve amaca uygunluğu, harita üzerindeki bilgilerin sade, açık ve anlaşılır olması ve renklerinin canlılığının belirginliği olduğunu söylemek mümkündür.

Bu bölümün son sorusunda öğretmenlere tarih haritalarını kullanırken hangi güçlüklerle karşılaştıkları sorulmuştur. Karşılaşılan güçlüklerle ilişkin verilen cevaplar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.

Mülakata katılan öğretmenlerin 9'u tarih haritalarını kullanırken bazı güçlüklerle karşılaştığını belirtmişken, 5'i hiçbir güçlükle karşılaşmadığını belirtmiştir. 3 öğretmen ise bu soruya anlamsız olarak nitelendirilebilecek cevaplar vermiştir.

Tablo 46. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Karşılaştıkları Güçlüklerle Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Güçlükler	Frekans (f)
Ayrıntılı değil.	3
Yanlışlıklar var.	2
Güncel değil.	2
Renkleri soluk.	2
Sadece görme duyusuna hitap ediyor.	1
Toplam	10

Mülakata katılan tarih öğretmenlerinden tarih haritalarını kullanırken karşılaştıkları güçlüklerle yönelik cevaplarını gösteren tabloya göre en sık karşılaşılan güçlük haritaların ayrıntılı olmamasıdır. Bunu haritalarda yanlışlıkların olması, haritaların güncel olmaması ve konuları yüzeysel olarak göstermesi takip etmektedir. Ardından haritaların renklerinin soluk olması veya haritalarda renklendirme hatalarının olması ve haritaların sadece görme duyusuna hitap etmesiyle tüm öğrencilere hitap etmiyor oluşu ifade edilen diğer güçlüklerdendir.

Konu ile ilgili Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-11 *“Doğru haritalar, özellikle devletlerin sınırlarının çizilmesinde çok doğru haritalar çıkmayabiliyor.”* açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-10 ise *“Haritaların yırtık olması, renklerinin soluk olması, güncel olmaması gibi sorunlarla karşılaşıyorum.”* açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ- 8 de *“Tüm konuyu anlatabilecek ya da bazı konuları anlatabilecek haritalar yok. Bazı kullandığımız haritalarda yeterli ayrıntının olmaması sıkıntı oluyor.”* şeklinde ifade etmiştir. Meslek

Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-3 “Sadece görsel olması büyük sıkıntı.” açıklamasını yapmıştır. Fen Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen Ö-1 de “Karşılaşmıyorum. Artık her türlü imkan var.” şeklinde ifade etmiştir. Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 11-15 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-6 ise “Tarih haritalarını kullanırken çok fazla güçlükle karşılaşmıyorum.” açıklamasını yapmıştır.

Sonuç olarak mülakata katılan öğretmenlerin 9’u tarih haritalarını kullanırken bazı güçlüklerle karşılaştığını belirtmiş, en çok karşılaşılan güçlükler ise tarih haritalarında yanlışlıkların olduğu, haritaların güncel olmadığı ve haritaların fazla ayrıntılı olmayıp konuları yüzeysel olarak göstermesi şeklinde ifade edilmiştir.

4. 2. 4. Mülakatın Üçüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Mülakatın üçüncü bölümü araştırmannın üçüncü alt problemini çözmek için hazırlanmış olan bölümdür. Araştırmannın üçüncü alt problemi ise “Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin tutumları nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin mülakatın üçüncü bölümünde öğretmenlere üç soru sorulmuştur ve verilen cevapların analizi aşağıdaki gibidir:

Mülakatın bu bölümünün ilk sorusunda öğretmenlere derslerinde tarih haritalarını kullanmaları konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılması konusunda mülakata katılan 17 öğretmenin 16’sı olumlu görüş bildirmişken sadece 1’i olumsuz görüş bildirmiştir.

Öğretmenlerin derslerinde tarih haritalarını kullanma konusundaki istekleri öğrenilmek istenmiştir. Ayrıca bu isteklerin nedenleri de sorularak cevaplar tablolar haline getirilmiştir.

Tablo 47. Harita Kullanma Konusunda İstek Duyan Öğretmenlerin Nedenlerini Gösteren Tablo

Nedenler	Frekans (f)
Vazgeçilmez bir materyal olması	5
Ders anlatımı için faydalı olması	3
Dikkat çekmesi	3
Hedeflere ulaşmada yardımcı olması	2
Toplam	13

Mülakata katılan öğretmenlerin 16'sı derslerinde tarih haritaları kullanma konusunda istek duymaktadır. Yalnız 1 öğretmen bu konuda istek duymadığını belirtmiştir. Derslerde tarih haritası kullanılması konusunda olumsuz görüş bildiren öğretmen, derslerinde tarih haritası kullanmaya da istek duymamaktadır.

Bu konu ile ilgili Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-7 ise *"Harita kullanmadığım zaman eksiklik hissediyorum. Haritasız olmaz."* şeklinde açıklama yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-11 *"Harita kullanılmadan konu anlatılmaz. Harita üzerinde mutlaka gösterilmeli."* açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-17 *"Tabi. Faydasını görüyorum çünkü."* açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-13 de *"İstek duyuyorum fakat yeterli materyale ulaşamıyoruz. Eldeki haritalar istediğimiz amaçları gerçekleştirmeye yönelik yeterli donanıma sahip değil."* şeklinde ifade etmiştir.

Sonuç olarak bakıldığında mülakata katılan öğretmenlerin tamamına yakınının derslerinde tarih haritalarını kullanma konusunda istek duyduğunu söylemek mümkündür.

Mülakata katılan öğretmenlerin tamamı tarih öğretmenlerinin derslerinde tarih haritalarını kullanmaları gerektiğini düşünmektedir. Tarih haritalarını kullanma konusunda istek duymayan 1 öğretmen de diğer tarih öğretmenlerinin derslerinde tarih haritası kullanması gerektiğini düşünmektedir.

Konu ile ilgili Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-17 *"Kesinlikle kullanmaları gerektiğine inanıyorum."* açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-16 ise *"Kesinlikle kullanılmalıdır."* şeklinde açıklama yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-10 da *"Mutlaka kullanılmalıdır. Çünkü öğrenmeyi kolaylaştırıyor. Öğrencinin işini kolaylaştırıyor her şeyden önce."* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 0-5 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-4 *"Kullanılmalıdır. Ben kendimle çelişeceğim ama kullanılmalıdır."* şeklinde açıklama yapmıştır.

4. 2. 5. Mülakatın Dördüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Mülakatın dördüncü bölümü araştırmanın dördüncü alt problemini çözmek için hazırlanmış olan bölümdür. Araştırmanın dördüncü alt problemi ise *"Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanma düzeyi nedir?"* şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin anketin

dördüncü bölümünde öğretmenlere beş soru sorulmuştur ve cevapların analizi aşağıdaki gibidir:

Bu bölümün ilk sorusu olarak öğretmenlere derslerinde tarih haritalarını kullanırken nelere dikkat ettikleri sorulmuştur. Dikkat ettikleri özellikleri belirten öğretmenler tabloda belirtilmiş, belirtilen özellikler ise açıklanmıştır.

Tablo 48. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Dikkat Ettikleri Özellikleri Belirtmelerine Yönelik Cevaplarını Gösteren Tablo

Cevaplar	Frekans (f)
Dikkat ettiği özelliği belirtenler	5
Kullanmayanlar	1
Anlamsız	11
Toplam	17

Mülakata katılan öğretmenlerin derslerinde tarih haritalarını kullanırken dikkat ettikleri özellikleri belirtmelerine yönelik cevaplarını gösteren tabloya göre öğretmenlerin 5'i kullanırken bazı özelliklere dikkat etmişken, 1 öğretmen dikkat edecek pek fazla kriteri olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin 11'inin verdiği cevap ise anlamsız kabul edilmiştir.

Tablo 49. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanırken Dikkat Ettikleri Özellikleri Gösteren Tablo

Dikkat Edilen Özellikler	Frekans (f)
Her öğrencinin görebileceği şekilde asarım.	3
Üzerindeki şekillerin ne olduğunu anlatırım.	1
Sadece konu ile ilgili yerleri gösteririm.	1
Toplam	5

Konu ile ilgili Meslek Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-3 *“Bir kere haritayı kendim okuyabiliyor muyum, yorumlayabiliyor muyum, üzerindeki şekiller neyi ifade ediyor? O şekillerin neyi ifade ettiğini bilmem lazım ki öğrenciye de anlatabileyim.”* açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-17 ise *“Verebileceğim bilgileri içerecek şekilde haritaları kullanırım.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu – yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-6 da *“Hiçbir şeye dikkat etmiyorum. Ne bulursak onu kullanıyoruz. Yani dikkat edebilmemiz için şartlar yok.”* açıklamasını yapmıştır.

Öğretmenlere derslerinde tarih haritalarını ne sıklıkta kullandıkları sorulmuş verilen cevaplar aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir:

Tablo 50. Öğretmenlerin Harita Kullanma Sıklıklarını Gösteren Tablo

Kullanma Sıklığı	Frekans (f)
Her ders / Sürekli	5
Gerekli konularda her zaman	8
Sık sık / Genellikle / Çoğunlukla	2
Çok kullanmıyorum / Seyrek / Ara sıra	1
Kullanmıyorum	1
Toplam	17

Mülakata katılan öğretmenlerin tarih derslerinde tarih haritalarını kullanma sıklıklarını gösteren tabloya göre “her ders” tarih haritasını kullanan öğretmenlerin sayısı 5, “gerekli konularda her zaman” kullananların sayısı 8 ve “genellikle” derslerinde tarih haritalarını kullandıklarını belirten tarih öğretmenlerin sayısı da 2’dir. 1 öğretmen çok kullanmadığını 1 öğretmen de hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Derslerinde tarih haritalarını “her ders” kullandığını belirten 5 öğretmenin 2’si kadın 3’ü erkektir. Bu öğretmenlerin 1’i 6-10yıl, 1’i 11-15 yıl, 1’i 16-20 yıl ve 2’si 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 2’si Eğitim Fakültesi, 1’i Fen-Edebiyat Fakültesi ve 2’si de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 3’ü Anadolu Lisesinde 2’si de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuçta derslerinde tarih haritalarını “her ders” kullandığını belirtenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi veya Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Derslerinde tarih haritalarını “gerekli konularda her zaman” kullandığını belirten 8 öğretmenin 5’i kadın 3’ü erkektir. Bu öğretmenlerin 1’i 0-5 yıl, 3’ü 16-20 yıl ve 4’ü 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 6’sı Eğitim Fakültesi, 1’i Fen-Edebiyat Fakültesi ve 1’i de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 5’i Anadolu Lisesinde, 2Si Anadolu İmam Hatip Lisesinde ve 1’i Fen Lisesinde çalışmaktadır. Sonuçta derslerinde tarih haritalarını “gerekli konularda her zaman” kullandığını belirtenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmenlerdir.

Derslerinde tarih haritalarını “gerekli konularda her zaman” kullandığını belirtenler kültür, uygarlık, sanat, bilim, eğitim gibi konularda harita kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte bu konularla ilgili okullarda harita olmadığını da ifade etmişlerdir. Dolayısıyla kültür, uygarlık, sanat, bilim, eğitim gibi konularda harita olmadığı için

öğretmenler de kullanamamaktadır. Bu haritalar okullara temin edilirse öğretmenler tarafından kullanılabilceği belirtilmiştir.

Öğretmenlere derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermelerinde etkili olan faktörler sorulduğunda; mülakata katılan tarih öğretmenlerinin 15'i derslerde tarih haritalarını kullanmaya karar vermede etkili olan faktörleri belirtirken, 1 öğretmen harita kullanmadığını belirtmiş, 1 öğretmenin de cevabı anlamsız kabul edilmiştir.

Tablo 51. Öğretmenlerin Derslerinde Tarih Haritası Kullanmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Faktörleri Gösteren Tablo

Faktörler	Frekans (f)
Bilgileri somutlaştırdığı için	6
Kalıcı bilgi sağladığı için	3
İşlenen konu	3
Öğrenmeyi kolaylaştırdığı için	2
Ders anlatımına olumlu katkı sağlayacağı için	2
Öğrencilik yıllarındaki yaşantıların etkisi	1
Sebe-sonuç ilişkisi kurdurduğu için	1
Toplam	18

Mülakata katılan öğretmenlerin derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlerin başında bilgiyi somutlaştırması gelmektedir. Bunu kalıcı bilgi sağlaması ve öğrenmeyi kolaylaştırması takip etmektedir. Ardından işlenen konu, ders anlatımına olumlu katkı sağlaması ve öğrencilik yıllarındaki yaşantılar ve sebe-sonuç ilişkisi kurdurması ifade edilmiştir.

Konu ile ilgili Meslek Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-17 *“Konular arasında bağlantı, sebe-sonuç ilişkisi kurdurmada büyük faydası vardır.”* açıklamasını yapmıştır. Meslek Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip erkek öğretmen MKÖ-13 ise *“Öğrenci harita kullanmadığı zaman bilgiyi özümseyemiyor, olayı tam olarak kavrayamıyor, olayın geçtiği bölge hakkındaki bilgiler hayali kalıyor ve çok kısa sürede unutuluyor. Fakat haritayı kullandığımız zaman bilginin öğrencide daha kalıcı olduğunu gözlemledik.”* şeklinde ifade etmiştir. Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-11 de *“Biz ustadan çırağa şeklinde öğretmenliği görüyoruz. İyi bir öğretmeniniz vardysa eğer hayatınızda, o sizin hem ders anlatımınızı, hem tarzınızı etkiliyor. Benim de kendi lise öğretmenimin harita üzerinde anlatması beni etkilemişti. Onun üzerine ondan etkilendiğimi ifade edebilirim.”* şeklinde açıklama yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 16-20 yıl

tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-9 “*Öğrenmeyi kolaylaştırdığı, kalıcı bilgi sağladığı için.*” açıklamasını yapmıştır. Anadolu Lisesinde çalışan Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu 0-5 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmen MKÖ-14 ise “*Harita kullanarak öğrencilerin daha iyi öğrendiklerini düşünüyorum.*” şeklinde ifade etmiştir.

Sonuç olarak; tarih öğretmenlerinin derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermede en etkili faktörlerin başında bilgiyi somutlaştırması öğrenmeyi, kolaylaştırması ve kalıcı bilgi sağlaması ve işlenen konu olduğunu söylemek mümkündür.

Öğretmenlerin tarih haritalarını kullanma ile ilgili kendi yeterlilik düzeylerini değerlendirdikleri soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde tablo haline getirilmiştir.

Tablo 52. Öğretmenlerin Tarih Haritalarını Kullanma İle İlgili Yeterlilik Düzeylerini Gösteren Tablo

Düzye	Frekans (f)
Orta düzey	7
İyi / Yeterli	5
Yeterli değil	4
Çok iyi	1
Toplam	17

Mülakata katılan öğretmenlerin tarih haritalarını kullanma ile ilgili yeterliliklerini gösteren tabloya göre en yüksek oran 7 öğretmen ile kendini “orta düzey” gören öğretmenlere, ikinci en yüksek oran ise 5 öğretmen ile kendisini “iyi / yeterli” düzeyde gören öğretmenlere aittir. Kendisini “çok iyi” olarak gören öğretmenlerin sayısı 1, “yeterli değil” olarak görenlerin sayısı ise 4 olarak belirlenmiştir.

Mülakata katılan öğretmenlerden kendisini tarih haritalarını kullanma konusunda “çok iyi” olarak nitelendiren öğretmen Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip kadın öğretmendir.

Mülakata katılan öğretmenlerden kendisini tarih haritaları kullanma konusunda “iyi / yeterli” olarak nitelendiren 5 öğretmenin 2’si kadın 3’ü erkektir. Bu öğretmenlerin 1’i 11-15 yıl, 2’si 16-20 yıl ve 2’si 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 4’ü Eğitim Fakültesi, 1’i de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 3’ü Anadolu Lisesinde, 1’i Fen Lisesinde ve 1’i de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak tarih haritalarını kullanma konusunda kendisini “iyi / yeterli” olarak nitelendirenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 16-20 yıl veya 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Mülakata katılan öğretmenlerden kendisini tarih haritaları kullanma konusunda “orta düzey” olarak nitelendiren 7 öğretmenin 3’ü kadın 4’ü erkektir. Bu öğretmenlerin 2’si 0-5 yıl, 1’i 6-10 yıl, 2’si 16-20 yıl ve 2’si de 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 3’ü Eğitim Fakültesi, 2’si Fen-Edebiyat Fakültesi ve 2’si de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 4’ü Anadolu Lisesinde, 1’i Anadolu İmam Hatip Lisesinde ve 2’si de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak tarih haritalarını kullanma konusunda kendisini “orta düzey” olarak nitelendirenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 0-5 yıl, 16-20 yıl veya 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip erkek öğretmenlerdir.

Mülakata katılan öğretmenlerden kendisini tarih haritaları kullanma konusunda “yeterli değil” olarak nitelendiren 4 öğretmenin 4’ü de kadındır. Bu öğretmenlerin 2’si 6-10 yıl, 1’i 16-20 yıl ve 1’i 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Öğretmenlerin 1’i Eğitim Fakültesi, 1’i Fen-Edebiyat Fakültesi ve 2’si de Tezsiz Yüksek Lisans mezunu iken 2’si Anadolu Lisesinde, 1’i Anadolu İmam Hatip Lisesinde ve 1’i de Meslek Lisesinde çalışmaktadır. Sonuç olarak tarih haritalarını kullanma konusunda kendisini “yeterli değil” olarak nitelendirenler genel itibariyle Anadolu Lisesinde çalışan Tezsiz Yüksek Lisans mezunu 6-10 yıl tecrübeye sahip kadın öğretmenlerdir.

Bütün bu sonuçlardan yola çıkarak; tarih haritaları kullanma konusunda öğretmenlerin çoğu kendilerini “orta düzey” olarak nitelendirmişlerdir. “Çok iyi” veya “iyi / yeterli” olarak nitelendirilen cevaplar birlikte değerlendirildiğinde Anadolu Lisesinde çalışan Eğitim Fakültesi mezunu 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerin çoğunlukta olduğunu söylemek mümkündür.

Konu ile ilgili mülakata katılan 16 öğretmen görüş bildirmiştir. Bu görüşler ortak özelliklerine göre sınıflandırılmış ve aşağıdaki gibi tablo haline getirilmiştir.

Tablo 53. Öğretmenlerin Ekleme İstedikleri Görüşlerini Gösteren Tablo

Görüşler	Frekans (f)
Öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili gerekli hizmet içi eğitim verilmeli	6
Üniversitede harita ile ilgili eğitim verilmeli	6
Haritalar güncellenmeli	2
3 boyutlu ve dijital materyaller artırılmalı	2
Kültür, sanat, eğitim, bilim konularında haritalar olmalı	2
Diğerleri	8
Toplam	26

Mülakata katılan öğretmenlerin eklemek istedikleri görüşlere bakıldığında en yüksek oranda belirtilen görüşler öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili gerekli hizmet içi eğitimin verilmesi ve üniversitede tarih bölümü öğrencilerine harita kullanımı ve çizimi ile ilgili daha detaylı eğitimin verilmesi olmuştur. Ardından haritaların güncellenmesi, dijital ve 3 boyutlu haritaların arttırılması ve kültür, sanat, eğitim ve bilim konularında haritaların olması ifade edilmiştir. Tabloda diğer kategorisinde olup 8 öğretmen tarafından belirtilen görüşler ise aşağıdaki gibidir:

- Ders kitaplarında daha fazla harita olmalı,
- Haritalar konuya uygun hazırlanmalı,
- Etkileşimli haritalar yapılmalı,
- Haritalar daha düzenli, net ve belirgin hazırlanmalı,
- Haritalarda eski isimlerin yanına yeni isimleri de yazılmalı,
- Eğitim Bilişim Ağında (EBA) tarih öğretmenlerinin kullanabileceği harita bölümü olmalı,
- Tarih haritalarının sayısı arttırılmalı,
- Haritalar yüksek çözünürlüklü olmalı.

Bu sonuçlardan yola çıkıldığında öğretmenler arasında en yaygın görüşler olarak öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitimlerin verilmesi ve üniversitelerde tarih bölümü öğrencilerine harita kullanımı ve çizimi ile ilgili daha detaylı eğitimlerin verilmesi öne çıkmaktadır.

4. 2. 6. Mülakatın Tüm Bölümlerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmada kullanılan mülakat formu 4 bölüm ve 18 sorudan oluşmuş olup Adana ili Seyhan ilçesindeki 17 tarih öğretmeniyle uygulanmıştır.

Kişisel bilgilerden elde edilenlere göre mülakata katılan 17 tarih öğretmenin 9'u kadın, 8'i erkektir. Bu öğretmenlerin öğretmenlik mesleğindeki çalışma sürelerine bakıldığında 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip öğretmenlerin sayısı 6 ile en büyük orana sahipken, 11-15 yıl tecrübeye sahip öğretmenlerin sayısı 1 ile en küçük orana sahiptir. Mülakata katılan öğretmenlerin mezuniyet durumlarına bakıldığında 9 kişi ile en çok Eğitim Fakültesi mezunu öğretmen bulunmakta iken, çalıştıkları okulun türüne bakıldığında 10 kişi ile en çok Anadolu Liselerinde çalıştıkları görülmektedir.

Mülakata katılan tarih öğretmenlerinin 14'ü harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim almamıştır. Mülakata katılan tarih öğretmenlerinin 13'ü haritayı doğru tanımlarken diğer oranlara kıyasla en yüksek oran olarak öne çıkmaktadır. Öğretmenlerin 2'si ise kısmen doğru bir tanımlama yapmıştır. Mülakata katılan tarih öğretmenlerinin tamamı

derslerde tarih haritalarının kullanılmasının tarih öğretimine olumlu katkı yaptığı düşüncesindedir. Mülakata katılan tarih öğretmenleri derslerinde tarih haritaları kullanmanın olumlu yönlerine 8 öğretmen öğrenmeyi kolaylaştırması, 7 öğretmen öğrenmede kalıcılığı artırması ve 6 öğretmen de soyut bilgileri somut hale getirmesi açıklamalarını yapmıştır. Sınırlılıklarına ise 7 öğretmen her konuda yeterli tarih haritasının olmamasını, 5 öğretmen kalabalık sınıflarda kullanmanın zor olduğunu ve 4 öğretmen de haritalara ilgisi olmayan ve harita bilgisi olmayan öğrencilerin dikkatini çekmemesi ifade edilmiştir. Mülakata katılan öğretmenlerin 11'i tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasıyla öğrencilere kazandırılacak becerilerden bazılarını sayabilmişken, bu öğretmenlerden 1'i hariç tamamı sadece bir tane öğrencilere kazandırılacak beceri sayabilmiştir. En çok ifade edilen beceriler yönün anlaşılması, haritanın yorumlanması ve sembollerin anlaşılması olmuştur. Uzaklığın anlaşılması, yerin belirlenmesi, harita ölçeği ve yeryüzü şekillerinin anlaşılması gibi becerilerin hiçbiri öğretmenler tarafından ifade edilmemiştir.

Mülakata katılan öğretmenlerin hiçbiri harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin tamamını sayamamışken, 12'si bu becerilerden en az birini sayabilmiştir. Sonuç olarak; mülakata katılan öğretmenlerin tamamı bu becerileri ya eksik saymış ya da hiç sayamamıştır. Becerilerin en az birinin söylendiği cevaplara göre en sık verilen cevap sembollerin anlaşılması olmuştur. Ardından yönün anlaşılması, haritanın yorumlanması ve yeryüzü şekillerinin anlaşılması, alansal perspektifin geliştirilmesi ve yerin belirlenmesi ifade edilmiştir. Tarih haritalarını kullanma konusunda mülakata katılan öğretmenlerin 7'si kendisini yeterli beceriye sahip görürken, 1'i kendisinin bu becerilere sahip olmadığını düşünmektedir. Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin en az birini belirtenlerle, harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olanların ve olmayanların karşılaştırıldığı tabloya göre harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin tamamını sayamayan öğretmenlerin çok büyük çoğunluğu harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmektedir. Harita becerilerinin faydaları hakkında mülakata katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin ancak 3'ü bu becerilerin faydaları hakkında anlamlı kabul edilebilecek cevaplar vermiştir. Mülakata katılan tarih öğretmenlerinden 15'i kullanacağı tarih haritasını seçerken bazı ölçütleri göz önünde bulundurduğunu belirtmiştir. En sık belirtilen ölçütler konulara ve müfredata uygun olması, üzerindeki bilgilerin sade, açık ve anlaşılır olması ve renklerin canlı ve belirgin olması olarak ifade edilmiştir. Mülakata katılan öğretmenlerin 9'u tarih haritalarını kullanırken güçlüklerle karşılaştığını belirtmiş, 5'i ise tarih haritalarını kullanırken güçlüklerle karşılaşmadığını belirtmiştir. Gülükle karşılaşan öğretmenler genel itibarıyla sadece birer gülük belirtmişlerdir. En çok belirtilen güçlükler ise tarih haritalarında yanlışlıklara olduğu,

haritaların güncel olmadığı ve haritaların fazla ayrıntılı olmayıp konuları yüzeysel olarak göstermesidir.

Mülakata katılan tarih öğretmenlerinin 16'sı derslerinde tarih haritası kullanma konusunda olumlu düşüncelere sahiptir. Aynı şekilde mülakata katılan tarih öğretmenlerinin 16'sı derslerinde tarih haritası kullanma konusunda istek duymaktadır. Mülakata katılan tarih öğretmenlerinin tamamı, tarih öğretmenlerinin derslerinde tarih haritalarını kullanmaları gerektiğini düşünmektedir.

Mülakata katılan tarih öğretmenlerinin sadece 5'i derslerinde tarih haritalarını kullanırken hangi özelliklere dikkat ettiğini belirtmiştir. Mülakata katılan tarih öğretmenlerinin 5'i tarih haritalarını her ders kullandığını 8'i de gerekli konularda her zaman kullandığını belirtmiştir. Öğretmenlerin 2'si tarih haritalarını sık sık, 1'i de bazen ya da ara sıra kullandığını belirtmiştir. Derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermede etkili olan faktörlere mülakata katılan tarih öğretmenlerinin 15'i anlamlı cevap vermiştir. Bu faktörler arasında bilgiyi somutlaştırması, öğrenmeyi kolaylaştırması ve kalıcı bilgi sağlaması ve işlenen konu öne çıkmıştır. Ders anlatımına olumlu katkı sağlaması, öğretmenlerin öğrencilik yıllarındaki yaşantıları ve sebep-sonuç ilişkisi kurdurması ise diğer belirtilen görüşlerdir. Tarih haritalarını kullanma konusunda mülakata katılan tarih öğretmenlerinin 1'i yeterlilik düzeyini çok iyi, 5'i yeterli, 7'si orta düzey ve 4'ü yeterli değil olarak değerlendirmiştir. Mülakata katılan tarih öğretmenlerinin belirtmek istedikleri görüşlerine göre en çok belirtilen görüş öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili gerekli hizmet içi eğitimin verilmesi ve üniversitelerde tarih bölümü öğrencilerine harita kullanımı ve çizimi ile ilgili daha detaylı eğitimin verilmesi olmuştur. Ardından haritaların güncellenmesi ve dijital ve 3 boyutlu materyallerin artırılması ve kültür, sanat, eğitim ve bilim konularında haritaların olması gerektiği belirtilmiştir.

5. TARTIŞMA

Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımına yönelik bilgi, beceri ve tutumlarının değerlendirildiği bu çalışmada, tarih öğretmenlerine uygulanan anket ve mülakat formları aracılığıyla elde edilen veriler analiz edilmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ulaşılan en önemli sonuçlardan biri tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanma ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı sonucudur. Bu sonuç Zaman, Günal ve Zaman (2011) ve Çelik (2006)'ın ulaştığı sonuçlarla paralellik göstermektedir. Öğretmenler kendi bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu iddia etse de araştırma sonuçlarına bakıldığında bu öğretmenlerin bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç da Duman (2011)'in sonucuyla paralellik göstermektedir. Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanma ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmamasının nedenleri arasında öğretmenlerin hiçbirinin meslek hayatları boyunca herhangi bir hizmet içi eğitim almamış olmaları söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenler verilecek hizmet içi eğitimlerle tarih haritası kullanma ile ilgili daha yeterli olabileceklerini düşünmektedirler. Bu görüş de Duman (2011)'in ve Zaman, Günal ve Zaman (2011)'in ulaştıkları sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre ulaşılan bir diğer önemli sonuç öğretmenlerin tamamına yakınının üniversite eğitimlerinde harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim almamış olmasıdır ve öğretmenlere göre üniversite yıllarında öğretmen adaylarına harita bilgisi ve becerileri hakkında daha detaylı eğitimler verilmelidir. Bu sonuç da Duman (2011) ve Zaman Günal ve Zaman (2011)'in görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre tarih derslerinde tarih haritası kullanılması tarih öğretimine olumlu katkı yapmaktadır. En sık belirtilen olumlu katkılar öğrenmede kalıcılığı artırması, öğrenmeyi kolaylaştırması, soyut bilgileri somutlaştırması ve konu anlatımını kolaylaştırması olarak öne çıkmıştır. Bu bulgular Balkan (2007), Aktürk (2012), Zaman, Günal ve Zaman (2011), Şengül - Bircan ve Safran (2013) ve Aksoy ve Ünlü (2012)'nin bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca öğretmenler derslerde tarih haritası kullanılmasıyla öğrencilerin derse karşı tutumlarının olumlu yönde gelişeceğini belirtmişlerdir. Bu sonuç ise Balkan (2007) ile Aksoy ve Ünlü (2012)'nin sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre okullarda yeterli sayıda ve konuya uygun harita olmaması karşılaşılan sınırlılıklardan biri olmuştur. Bu sonuç Zaman, Günal ve Zaman

(2012), Şahin (2001)'in ve Şengül - Bircan ve Safran (2013)'in sonuçlarıyla paralellik gösterse de Duman (2011)'in sonuçlarıyla çelişmektedir. Duman (2011)'in ulaştığı sonuca bakıldığında öğretmenlere göre, okullarda bulunan haritalar yeterli, güncel ve öğrenci düzeyine uygundur. Kurtdede Fidan (2008)'in ulaştığı sonuca göre ise öğretmenlerin çoğu sayıca haritaların varlığı hakkında olumlu görüş bildirirken, nitelik bakımından görüşler olumsuzdur.

Araştırmanın ulaştığı önemli sonuçlardan biri de tarih öğretmenlerinin harita becerileri konusunda bilgilerinin yetersiz olduğudur. Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin tamamına yakını harita becerilerini saymamışken, çoğu da bu becerilerin öğrencilere faydaları hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Şengül - Bircan ve Safran (2013)'a göre öğrencilerin tarihi olayların geçtiği yeri hayallerinde canlandırabilme, harita sembollerini, konumu ve yönü anlayabilme, tarih haritalarını çizebilme ve yorumlayabilme olarak tanımlanan tarihsel mekanı algılama becerisinin öğrenciye kazandırılmasında tarih haritalarının ve haritalı tarih öğretiminin etkili olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin ifadelerine göre ulaşılan diğer bir sonuç haritalardaki bilgilerin güncel olmamasıdır. Bazı haritaların ise güncel olmamasının yanında bilgi yanlışlıkları da vardır. Bu sonuç ise Kurtdede - Fidan (2008), Şengül - Bircan ve Safran (2013) ve Şahin (2001)'in sonuçlarıyla örtüşmektedir. Kurtdede Fidan (2008) ve Şahin (2001) araştırmalarında bilgileri doğru olan haritaları bulmanın zorluğundan, Şengül Bircan ve Safran (2013)'in araştırmasında ise internet ortamındaki haritalarda bilgi eksiklik ve yanlışlıklarının olduğundan bahsedilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bir sonuç da tarih öğretmenlerinin derslerde tarih haritası kullanımına karşı tutumlarının olumlu olduğudur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu derslerinde tarih haritaları kullanmaya istek duymakta ve diğer tarih öğretmenlerine de tarih haritalarını kullanmayı tavsiye etmektedir. Bu sonuç Duman (2011)'in ulaştığı sonuçla paralellik gösterse de Duman (2011)'a göre araştırmada öğretmenler haritaları önemli bulup derslerinde harita kullanımına yeterince yer verdiklerini söylediler de sorulara verdikleri yanıtlar bu durumla çelişmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarih haritalarının kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin görüşlerini öğrenmek amacıyla yapılan bu çalışmada araştırmmanın alt problemlerini ortaya koymak için oluşturulmuş açık uçlu anket ve mülakat formlarından elde edilen bilgiler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

6. 1. Sonuçlar

6. 1. 1. Araştırmanın Birinci Alt Probleminin Sonuçları

Tarih öğretmenlerinin çok büyük çoğunluğunun harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim almadığı ortaya çıkmıştır. Eğitim aldıklarını ifade eden çok az sayıda öğretmen ise bu eğitimi üniversite yıllarında almıştır.

Haritanın tanımını tarih öğretmenlerinin yarısından çoğunun doğru tanımlayamadığı görülmüştür. Buradan yola çıkarak haritanın tanımını yapan tarih öğretmenlerinin çoğunun cevaplarında eksiklikler ve yanlışlıklar olduğunu söylemek mümkündür.

Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının amaçlarına yönelik tarih öğretmenlerinin çok az bir kısmı tamamen doğru cevaplar verse de, çoğu kısmen doğru kabul edilen cevaplar vermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını, derslerinde tarih haritası kullanılmasının tarih öğretimine olumlu katkısı olduğunu düşünmektedir. Bu olumlu katkılar arasında öğrenmede kalıcılığı artırması, öğrenmeyi kolaylaştırması, soyut bilgileri somutlaştırması ve konu anlatımını kolaylaştırması en çok ifade edilen olumlu katkılar olarak öne çıkmıştır. Ancak araştırmaya katılan tarih öğretmenleri genel itibarıyla bu katkılardan sadece birer ya da ikişer tane ifade edebilmişlerdir.

Bunun yanında, tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılması hakkında olumlu düşüncelere sahip olan tarih öğretmenlerinin bazı çok önemli katkılardan ise pek bahsetmediği görülmüştür. Çok az sayıda öğretmen tarih haritalarının kullanılmasıyla ezberciliğin önüne geçileceğinden, dersin daha eğlenceli hale gelebileceğinden, coğrafya ve tarih arasındaki ilişkinin kavranmasına yardımcı olacağından, yer-zaman ilişkisini kavratıp, sebep-sonuç ilişkisi kurdurabileceğinden, derse olan ilgiyi arttırmada ve dikkati çekmede çok etkili olduğundan, mekan algılama ve harita yorumlama becerileri kazandıracağından ve geçmişle bugünü ilişkilendirmede önemli olduğundan bahsetmiştir. Buradan hareketle; tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının tarih öğretimine

olumlu katkıları olduğunu düşünen öğretmenlerin, aslında bu olumlu katkıların tam olarak ne olduğunu bilmedikleri sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu tarih derslerinde tarih haritası kullanılmasının bazı sınırlılıkları olduğundan bahsetmiştir. Bu sınırlılıklar ise mevcut haritaların konulara uygun olmaması ve aynı zamanda da eski, soluk ve yıpranmış olması, güncel olmaması, harita kullanınca ders işlemeye çok fazla zaman ayıramaması, kalabalık sınıflarda kullanmanın zor olduğu, haritaların çok küçük olması ve büyük sınıflarda harita üzerindeki yazıların arka sıralardaki öğrenciler tarafından iyi okunamaması, haritalara ilgisi olmayan öğrencilerin dikkatini çekmemesi, çoğu haritaların sadece görme duyusuna hitap etmesi ve haritalarda renklendirme hatalarının bulunması yaygın sınırlılıklar olarak öne çıkmaktadır.

6. 1. 2. Araştırmanın İkinci Alt Probleminin Sonuçları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerin hepsini sayamamıştır. Az sayıda öğretmen ise bu becerilerden en az birinin bulunduğu cevaplar verebilmiştir. En çok ifade edilen beceriler ise yerin belirlenmesi ve yönün ve sembollerin anlaşılması olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte sadece birer ya da ikişer öğretmen tarafından ifade edilen beceriler de vardır. Bu beceriler ise haritanın yorumlanması, harita ölçeği, alansal perspektifin geliştirilmesi, yeryüzü şekillerinin ve uzaklığın anlaşılmasıdır. Buradan hareketle; araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakınının harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerileri bilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümü tarih haritaları kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunu düşünmektedir. Harita kullanırken ihtiyaç duyulan becerilerden en az birini belirtenlerin ve hiçbirini belirtemeyenlerin, harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olup olmadığına bakıldığında hem becerilerden en az birini belirtenlerin hem de hiçbirini belirtemeyenlerin çoğunun kendisini harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip gördüğü ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle; kendisini harita kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olarak nitelendiren öğretmenlerin çoğunun gerçekte tam olarak yeterli beceriye sahip olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu harita becerilerinin faydaları hakkında anlamsız cevaplar vermiştir. Buradan hareketle, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun harita becerilerinin faydaları hakkında da yeterli bilgi sahibi olmadığını söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarih haritalarını seçerken bazı ölçütleri göz önünde bulundurduğunu belirtmiştir. Göz önünde bulundurulmuş en yaygın ölçüt haritaların konulara veya müfredata uygunluğu olmuştur. Öğretmenlerin çoğu bu

görüşü belirtmişlerdir. Kısmen yaygın olan diğer ölçütler; haritaların boyutları ve üzerindeki bilgilerin sade, açık ve anlaşılır olması olarak öne çıkmaktadır. Ancak araştırmaya katılan tarih öğretmenleri genel itibariyle bu ölçütlerden sadece birer ya da ikişer tane ifade edebilmişlerdir.

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinden tarih haritalarını kullanırken güçlük belirtenler ile belirtmeyenlerin oranı birbirine yakın olsa da güçlük belirtenler biraz daha ağır basmaktadır. Karşılaşılan en yaygın güçlük ise öğrencilerin harita bilgisi konusundaki yetersizlikleri olmuştur. Diğer en yaygın görüş ise haritaların güncel olmaması olarak öne çıkmaktadır.

6. 1. 3. Araştırmanın Üçüncü Alt Probleminin Sonuçları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarih haritaları kullanma konusunda istek duymaktadır. Bu isteklerin nedenleri arasında en yaygın görüşler öğrencilerin daha iyi öğrenmesi ve öğrenilenlerin daha kalıcı olması olarak öne çıkmaktadır. Diğer en yaygın görüş ise tarih haritalarının ders anlatımını desteklemesi şeklinde ifade edilmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok büyük çoğunluğu tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasını olumlu veya faydalı bulmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını diğer tarih öğretmenlerine derslerinde tarih haritalarını kullanmayı tavsiye etmektedir.

6. 1. 4. Araştırmanın Dördüncü Alt Probleminin Sonuçları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok az bir kısmı tarih haritalarını kullanırken dikkat ettiği kriterleri belirtebilmiştir. Bunun nedeni; bu öğretmenlerin tarih haritalarını kullanırken değil, seçerken dikkat ettikleri kriterleri belirtmiş olmalarındandır. Bu şekilde cevap veren öğretmenler daha önceki sorularda verdikleri cevapların benzerlerini bu soruda da vermişlerdir. Tarih haritalarını kullanırken dikkat ettiği kriterleri belirten az sayıdaki öğretmenin neredeyse tamamı birbirinden farklı görüşler belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin çoğu tarih haritalarını gerekli konularda her zaman kullanmaktadır. Tarih haritalarını her ders ve sık sık kullanan öğretmenler de sayıca fazladır. Buradan yola çıkarak, tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını derslerinde kullandığını söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu derslerinde tarih haritalarını kullanmaya karar vermede bazı faktörlerin etkili olduğunu belirtmiştir. Bu faktörler arasında en sık belirtilenler öğrenmeyi kolaylaştırması, kalıcı bilgi sağlaması, ders

anlatımına katkı sağlaması ve öğrencilerin dikkatini çekerek derse olan ilgilerini arttırması olmuştur. Ancak araştırmaya katılan tarih öğretmenleri genel itibariyle bu faktörlerden sadece birer ya da ikişer tane ifade edebilmişlerdir. Buradan hareketle; araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin tarih haritalarını kullanmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlerin fazla olmadığını söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısı kendisini tarih haritalarını kullanma ile ilgili iyi olarak nitelerken, bir kısmı da kendisini çok iyi olarak nitelendirmektedir. Buradan yola çıkarak, öğretmenlerin kendilerini tarih haritalarını kullanma konusunda yeterli gördüklerini söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin en çok belirtmek istedikleri konu, öğretmenlere harita kullanımı ile ilgili gerekli hizmet içi eğitimlerin verilmesi olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenler meslek hayatları boyunca harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim almamış olup, bu konuda eğitim alan az sayıda öğretmenin de bu eğitimlerini üniversite yıllarında aldığı ortaya çıkmıştır. Buna istinaden, öğretmenler kendilerine harita kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitim verilmesini istemektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitimden sonra en çok belirttikleri konu okullara gerekli haritaların temin edilmesi gerektiğidir. Araştırmanın örneklemindeki bazı okullarda akıllı tahtaların varlığıyla dijital ortamlarda haritalar kullanılabilir. Fakat akıllı tahtaların olmadığı okullarda harita teminiyle ilgili sıkıntılar yaşandığı ortaya çıkmıştır. Görüşmeler sonucunda akıllı tahtaların olmadığı okulların büyük bir kısmında tarih haritalarının bulunmadığı fark edilmiştir. Haritaların mevcut olduğu okullarda ise genel olarak eski haritaların bulunduğu ve üzerlerindeki bilgilerin eski olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok bahsettiği konulardan biri de üniversitelerde tarih bölümlerinde harita kullanımı ile ilgili bazı eğitimlerin verilmesi olmuştur. Harita bilgisi, harita kullanımı ve harita çizimi gibi üniversitede verilecek eğitimlerle tarih öğretmenlerinin derslerinde haritayı daha iyi ve amacına uygun olarak kullanabileceği görüşü ortaya çıkmıştır.

6. 2. ÖNERİLER

Elde edilen verilere dayalı olarak aşağıdaki öneriler yapılabilir.

6. 2. 1. Araştırma Sonucuna Dayalı Öneriler

Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılması konusunda üniversitelerin ilgili bölümlerinde öğretmen adaylarına harita bilgisi, harita becerileri ve harita çizimi gibi

konularda daha detaylı eğitimlerin verilmesi hem öğrenciler için, hem tarih dersinin işleyişi için hem de bu öğretmen adaylarının mesleğe başladıklarında daha yeterli olabilmeleri için son derece faydalı olacaktır.

Üniversitelerin eğitim fakültelerinde veya fen-edebiyat fakültelerinden sonra alınan formasyon eğitimlerinde, öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan önce aldıkları uygulama eğitimlerinde harita bilgisi ve harita becerilerini kullanabilecekleri uygulamalar yapmalarının sağlanması meslek hayatlarına başladıklarında hem kendileri için, hem öğrenciler için hem de tarih dersinin işleyişi için son derece faydalı olacaktır.

Mesleğinde aktif olarak çalışan tarih öğretmenlerine harita bilgisi ve harita becerileriyle ilgili belirli zamanlarda hizmet içi eğitimler verilmesi tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılması açısından son derece faydalı olacaktır. Aynı zamanda öğretmenlere harita çizimi, harita becerileri, ölçek bilgisi ve ölçek kullanımı gibi eğitimler de verilmelidir. Verilecek bu eğitimlerle bu haritalardan daha fazla verim elde edilebileceği gibi, öğretmenlerin haritaları daha etkili kullanması da sağlanacaktır.

Tarih haritalarının kullanımı için özellikle akıllı tahtaların bulunmadığı okullara müfredatlarına göre her konuda ve güncel haritalar temin edilmelidir. Bu okullarda haritaların barındırılacağı bir odanın olması da haritaların temiz ve düzenli kullanılmasına fayda sağlayacaktır.

Kültür, uygarlık, sanat, eğitim, bilim gibi konularda daha çok harita yapılmalı ve bu haritalar okullarca temin edilmelidir. Bu konularla ilgili daha çok haritaların yapılması ve okullar tarafından temin edilmesi, öğretmenlerin bu konuları da rahatlıkla haritalarla işlemesini sağlayacağı gibi öğrencilerin konuları daha iyi öğrenmelerine katkı sağlayacaktır.

Tarih kitaplarındaki haritaların sayıca artırılması ve bu haritalar üzerindeki bilgilerin doğruluğuna ve çizim hatalarının olmamasına dikkat edilmesi öğrencilerin bilgileri somutlaştırabilmesine daha çok katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte öğrencilere sene başında dağıtılan kitaplara birlikte içeriğinde tarih haritalarının da bulunduğu atlasların dağıtılması öğrencilerin derse olan ilgisini arttıracığı gibi harita kullanma becerilerini de geliştirecektir.

Tarih derslerine ayrılan ders saatinin artırılması, tarih haritalarının kullanımıyla karşılaşılabilecek zaman problemini ortadan kaldıracak, öğretmenlerin konuları daha iyi işlemesine, öğrencilerin de daha iyi öğrenmesine katkı sağlayacaktır.

Tarih haritalarının kullanılmasıyla ilgili kitap, dergi gibi yayınların artırılması ve bunların öğretmenlerce temin edilmesinin sağlanması, öğretmenlerin kendilerini geliştirebilmeleri için son derece faydalı olacaktır.

Tarih öğretmenleri tarafından tarih haritalarının kullanılmasıyla kazandırılacak bilgi ve becerilerin günlük hayatta da kullanılabilmesinin öğrencilere hissettirilmesi, motivasyonlarını arttıracak gibi bilgilerin kalıcılığına da olumlu katkı sağlayacaktır.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Tarih öğretmenlerinin tarih haritalarının kullanımına yönelik bilgi, beceri ve tutumlarının değerlendirilmesi için başka illerde de çalışmalar yapılmalıdır. Böyle çalışmaların yapılması tarih haritalarına olan farkındalığı arttıracak gibi tarih haritalarına verilen değeri de arttıracaktır.

Ayrıca bu çalışmadan sonra tarih haritalarının kullanılmasıyla ilgili öğrencilerin de görüşleri alınarak bilgi, beceri ve tutumlarının öğrenilmesi tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasına olumlu katkı sağlayabilir.

7. KAYNAKLAR

- Akar, B. (2008). İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin harita kullanma düzeylerinin ve harita kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Akkuş, A. (1990). *Harita bilgisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Aksoy, H. ve Ünlü, M. (2012). Coğrafya derslerinde harita becerisine yönelik uygulamaların öğrenci tutumlarına etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 16-41.
- Aktürk, V. (2012). Sosyal bilgiler dersinde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekanı algılama becerilerine yönelik etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Alım, M. ve Girgin, M. (2004). Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre 9.sınıf coğrafya derslerinde yararlanılan araç-gereçler ile materyal ve öğretim yöntemleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12, 25-42.
- Alımlı, M. E. (2007). Harita kullanımı ve harita farkındalığı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Aslan, E. (2006). Neden tarih öğretiyoruz? *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 162-173.
- Aslan, İ. (2005). Ortaöğretim 9. sınıf coğrafya ders kitaplarının eğitim – öğretime uygunluğunun değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ayaz, T. (2009). Milli eğitim şuralarında tarih öğretimi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Azak, N. K. (1999). Ortaöğretim kurumlarında tarih dersi eğitim öğretim uygulamalarının değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Balcı, A. (2015). Coğrafya öğretmen adaylarının coğrafi arazi uygulamalarındaki harita okuryazarlıklarını tespitiye yönelik bir araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 3(10), 16-35.
- Balcı, H. (2004). *Eğitim yöneticilerine ve eğitimcilere notlar*. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- Balkan, A. (2007). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde harita kullanımının derse karşı tutuma, başarıya ve hatırdaki tutma düzeyine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Başaran, İ. E. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ekinoks.

- Başibüyük, A. ve Çakıllı, Y. (2002). İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler coğrafya konularında çalışma yaprağı ve dilsiz harita kullanımının öğrenci motivasyon ve başarısı üzerine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 29-38.
- Buğdaycı, İ. (2012). İlköğretimde harita kullanımı üzerine bir inceleme. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Büyükalın - Filiz, S. (2006). Eğitimle ilgili temel kavramlar. M. Ç. Özdemir (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 1-26). Ankara: Ekinoks.
- Çelik, H. (2006). İlköğretim sosyal bilgilerde harita kullanımının psikomotor hedefleri gerçekleştirme ve öğretime katkısı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (5. baskı). Trabzon: Yazar.
- Darakçı, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında harita kullanımı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 15-31.
- Demiralp, N. (2006). Coğrafya eğitiminde harita ve küre kullanım becerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 323-343.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2006). *Öğretme sanatı* (10. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dilci, T. (2007). Eğitim ve bilim. M. Taşpınar (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (5. baskı) içinde (s.21-26). Ankara: Üniversite Kitabevi.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya öğretim yöntemleri* (5. baskı). Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Dönmez, C., Yazıcı, K. ve Uslu, S. (2015). Tarih öğretmenlerine göre haritaların eğitim öğretim sürecinde kullanılabilirlik durumları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 255-270.
- Duman, B. (2004). *Öğrenme – öğretme kuramları ve süreç temelli öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Duman, B. ve Girgin, M. (2007). Eğitim fakültesi öğrencilerinin harita okuryazarlığına ilişkin görüşleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17, 185-202.
- Duman, H. (2011). Sosyal bilgiler eğitiminde harita kullanımı ve harita kullanımı konusunda öğretmen görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Erdem, A. R. (2008). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim* (5. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergün, M. (2009). *Eğitim felsefesi* (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Ermiş, H. (2012). Tarih öğretmenlerinin araştırma-inceleme yoluyla öğretim stratejisi hakkında görüşleri: Uşak örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Eser - Ünalı, Ü. (2012). *Eğitim fakültesi öğrencileri ve öğretmenleri için harita bilgisi ve uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Göksel, O. (2007). Sosyal bilgiler öğretiminde harita ve grafik kullanımının eğitimi destekleme düzeyi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Güven, A. ve Taşyürek, Z. (2013). Tarih öğretmenlerinin derslerde kullanmış oldukları araç-gereçler hakkındaki görüşleri (Erzurum örneği). *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(11), 149-162.
- Işık, H. (2008). Tarih öğretiminde doküman kullanımının öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerine ve başarılarına etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İncekara, S. ve Kantürk, G. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının haritalarla ilgili temel görüşleri ve harita kullanımına yönelik yaklaşımları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 240-257.
- Kaya, R. (2009). Tarih öğretiminin amaçları. M. Demirel ve İ. Turan (Ed.), *Tarih öğretim yöntemleri* içinde (s. 69-71). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılbaş Köktaş, Ş. (2007). *Eğitim bilimine giriş* (3. baskı). Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- Kızılçaoğlu, A. (2007). Harita becerilerine pedagojik bir bakış. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 341-358.
- Kızılloluk, H. (2002). *Öğretmenlik mesleğine giriş* (2. baskı). Ankara: Mikro Yayınları.
- Koç, H. (2013). Harita beceri düzeyleri ile öğrenme stilleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi üzerine bir inceleme. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 17-32.
- Koçak, K. (1998). Cumhuriyetten günümüze tarih anlayışı ve ortaöğretim kurumlarında tarih öğretimi. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kumru, G. (2009). Tarih öğretimi açısından sözlü tarih yazımı: Karaca Ahmet Dergahı örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kurt, A. A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 24-30.
- Kurtdede Fidan, N. (2008). İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 1(1), 48-61.
- Kütükoğlu, M. S. (1998). *Tarih araştırmalarında usul*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

- Memiş, E. (2005). *Tarih metodolojisi* (4. baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). *Sosyal bilgiler dersi 6 ve 7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2006). *Araştırma teknikleri*. Ankara: Yazar.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2006). *MEGEP (Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi) Araştırma Teknikleri*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). *Ortaöğretim tarih dersi 9-11 öğretim programı*. Ankara: Yazar.
- Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Komutanlığı [MSB-HGK]. (2003). *Haritacılık terimleri sözlüğü*. Ankara: Yazar.
- Oğur, R. ve Tekbaş, Ö. F. (2003). Anket nasıl hazırlanır? *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 12(9), 336-340.
- Özbaran, S. (1998). *Tarih öğretimi ve ders kitapları*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Özçelik, D. A. (1998). *Eğitim programları ve öğretim* (3. baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özgen, M. G. ve Cenan, Ö. (1973). *Harita ve pusula*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası.
- Öztaş, S. (2007). Tarih öğretimi ve filmler: "Tarih öğretiminde film kullanılmasının öğrenci başarısı üzerine etkisi". Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öztürk, İ. H. (2012). *Tarih öğretiminde bilgi ve iletişim teknolojileri kuram ve uygulama*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Öztürk, M. (2010). Tarih öğretiminde harita bilgisi ve kullanımı. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel eğitim yöntemleri* içinde (s. 231-241). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Öztürk, M. K. (2002). Liselerde coğrafya öğretiminde araç, gereç, materyal kullanımı ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 126-129.
- Pamuk, A. (2009). Vatandaş yetiştirme aracı olarak tarih öğretimi: Ortaöğretim düzeyinde öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri (Trabzon-Tunceli örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Russell, B. (1926). *Eğitim üzerine* (N. Bezel, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Sönmez, Ö. F. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde harita becerileri. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, B. (2012). Coğrafya öğretmenlerinin tematik haritalara yönelik görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Şahin, C. (2001). Ortaöğretim coğrafya öğretmenlerinin mesleki sorunları hakkında bir araştırma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 59-70.
- Şengül Bircan, T. (2013). Animasyon destekli haritalarla tarih öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına ve mekan algılarına etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şengül Bircan, T. ve Safran, M. (2013). Tarih öğretiminde haritaların kullanımı ve önemi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 461-476.
- Şerbetçi, M. (1999). *Türk haritacılığı tarihi (1895 – 1995)* (2. baskı). Ankara: TMMOB Harita Kadastro Mühendisleri Odası Yayını.
- Şimşek, A. (2009). *Öğretim tasarımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şişman, M. (2009). *Eğitim bilimine giriş* (5. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Tanrıkulu, M. (2010). Kaynaştırma ortamlarında öğrenim gören 9.sınıf total görme engelli öğrencilere harita bilgisinin öğretimi. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Taş, H. İ. (2005). Coğrafya eğitiminde görselleştirmenin önemi: Mekansal algılamaya pedagojik bir bakış. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16, 211-238.
- Tatar, Y. (1984). *Jeolojik harita bilgisi*. Ankara: Feryal Matbaacılık.
- Teyfur, E (2008). İlköğretim öğrencilerinin akademik başarılarının ve çevre kulübü çalışmalarının çevreye yönelik tutumlarına olan etkisi (İzmir örneği). *Ege Eğitim Dergisi*, 9(1), 131-149.
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2010). Sosyal bilgiler disipliniinde tarihin yeri ve önemi. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 46-50). Ankara: Maya Akademi.
- Ulusoy, K. (2009). Lise öğrencilerinin tarih dersinin işlenişi ile ilgili düşünceleri (Ankara örneği). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 417-434.
- Ulusoy, K. ve Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.
- URL-1,
www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57f738005b2cd6.75460182 Beceri. 07 Ekim 2016.
- URL-2, www.hgk.msb.gov.tr/images/egitim/genelharitacilik.pdf Haritanın tanımı, özellikleri, sınıflandırmalar. 21 Şubat 2015.
- URL-3,
mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/44/02/180816/dosyalar/2013_02/27094017_haritabilgisi.pdf Harita bilgisi. 22 Şubat 2015.

- URL-4, mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/44/02/180816/dosyalar/2013_08/09120046_haritabilgisi2.pdf Harita bilgisi. 22 Şubat 2015.
- URL-5, www.dicle.edu.tr/a/oakkoyun/dersler/mds412files/Ders-1.pdf Harita bilgisi ve topoğrafik haritalar. 22 Şubat 2015.
- URL-6, www.cografya.gen.tr/egitim/harita/harit-cesitleri.htm Harita türleri. 22 Şubat 2015.
- URL-7, www.cografyamvehayat.com/harita-cesitleri.html Harita çeşitleri. 23 Şubat 2015.
- URL-8, www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guide=TDK.GTS.5572e76583b5c3.19536265 Beceri. 6 Haziran 2015.
- URL-9, [www.tsadergisi.org/Makaleler/776994544_\(269288\)Cuhuriyet'ten%20Gunumuze%20Ollkogretim...pdf](http://www.tsadergisi.org/Makaleler/776994544_(269288)Cuhuriyet'ten%20Gunumuze%20Ollkogretim...pdf) Cumhuriyet'ten günümüze ilköğretim programlarında harita becerileri. 14 Eylül 2015.
- URL-10, www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guide=TDK.GTS.554a2dbc6bcbc4.63486881 Bilim. 6 Mayıs 2015.
- URL-11, <https://arastirmaverojecalismalari.wordpress.com/category/3-unite-arastirmalarda-kullanilan-yontemler-ve-siniflandirmalari/> Araştırma yöntemleri. 8 Mayıs 2015.
- URL-12, <https://wiki.zirve.edu.tr/sandbox/users/abdullah.demir/weblog/57079/attachments/3d956/ARAŞTIRMA%20YÖNTEMLERİ%203.pdf?sessionID=d5f0d89438ad4f1760e8aa6d0747503a0444d9d9> Araştırma yöntemleri ve teknikleri ders notları. 8 Mayıs 2015.
- Varış, F., Gürkan, T., Pektaş, S., Gözütok, F. D., Gürbültürk, O., Babadoğan, C. (1991). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yıldız, F. (1999a). *Harita çizimi (çizgisel – sayısal)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldız, F. (1999b). *Harita çizimi (çizgisel – sayısal)* (2. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Zaman, S., Günal, H. ve Zaman, N. (2011). Tarih öğretmenlerinin harita kullanımı ile ilgili düşünceleri üzerine bir araştırma: Erzurum örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 205-218.

8. EKLER

Ek 1. İzin Formu

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98258552-605-E.12716753
Konu : Miraç BAKKALOĞLU'nun Çalışma İzni

10.11.2016

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) 27/10/2016 tarihli ve 25919855-044-E.50-1067460 sayılı yazınız.
b) Müdürlük Makamı'nın 09.İl.2016 tarihli ve 98258552-20-E.12658956 sayılı onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü lisansüstü öğrencisi Miraç BAKKALOĞLU'nun "*Tarih Öğretmenlerinin Tarih Haritalarının Kullanımına Yönelik Bilgi, Beceri ve Tutumlarının Değerlendirilmesi: Adana Örneği*" isimli tez çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Seyhan ilçesinde bulunan liselerdeki Tarih öğretmenlerine Anket Formu ve Mülakat Formu'nu uygulamak isteği ile ilgili ilgi (b) olur ekte sunulmuştur. Bilgilerinize arz ederim.

Turan AKPINAR
Millî Eğitim Müdürü

EK: Onay Örneği (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı İle Aynıdır.

...11./...11.../2016...

Sultan AY
V.H.K.İ.

Elektronik Ağ : <http://adana.meb.gov.tr>
E-posta: arge01@meb.gov.tr

Adres : Döşeme Mahallesi Mücahitler Caddesi Yeni Valilik Binası 01130 Seyhan / Adana

Tel: (0 322) 458 83 71 - 1505
Faks: (0 322) 458 83 92

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0e95-e70c-3a0c-9607-975c kodu ile tevit edilebilir.

Ek 2. Anket Formu

Anket Formu

Saygıdeğer Tarih Öğretmeni,

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bölümü bünyesinde hazırladığım yüksek lisans tezi için araştırma yapmaktayım. Araştırmanın amacı; tarih öğretmenlerinin tarih haritalarına yönelik bilgi ve tutumları hakkında deneyimlerini ve görüşlerini öğrenerek tarih eğitimi alanına katkıda bulunacak veriler toplamaktır. Bu nedenle, hazırlanan bu ankette, sizlere tarih haritalarına yönelik bilgi ve tutumlarınızın değerlendirilmesine dair sorular sorulmuştur. **Sorulara vereceğiniz cevaplar kesinlikle doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmeyecek, sadece görüşleriniz ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu nedenle hiçbir soruyu boş bırakmamanız son derece önem arz etmektedir. Araştırma sonuçları yazılırken de kimliğiniz ile ilgili bilgiler rapora kesinlikle yansıtılmayacaktır.**

Görüşlerinizi paylaşacağınız için şimdiden teşekkür ederim.

Miraç Bakkaloğlu

BÖLÜM I: Kişisel Bilgiler**1) Cinsiyetiniz:**

- a. Kadın
- b. Erkek

2) Öğretmenlik mesleğinde çalışma süreniz:

- a. 0-5 yıl
- b. 6-10 yıl
- c. 11-15 yıl
- d. 16-20 yıl
- e. 21 ve üzeri

3) Mezuniyet durumunuz:

- a. Eğitim Enstitüsü
- b. Eğitim Fakültesi
- c. Fen-Edebiyat Fakültesi
- d. Tezsiz Yüksek Lisans
- e. Tezli Yüksek Lisans
- f. Doktora
- g. Diğer belirtiniz:

4) Çalıştığınız okulun türü:

- a. Anadolu Lisesi ()
 b. Anadolu İmam Hatip Lisesi ()
 c. Anadolu Öğretmen Lisesi ()
 d. Fen Lisesi ()
 e. Güzel Sanatlar Lisesi ()
 f. Özel Liseler ()
 g. Diğer () belirtiniz:

BÖLÜM II: Tarih Haritalarının Kullanımıyla İlgili Tarih Öğretmenlerinin Bilgi Düzeyleri İçin Sorular

1. Harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı? Cevabınız *Evet* ise aldığınız eğitimin niteliği ile ilgili bilgi verir misiniz?
2. Haritanın tanımını yapar mısınız?
3. Sizce tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasının amacı nedir?
4. Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasını tarih öğretimine katkıları açısından değerlendiriniz.
5. Tarih derslerinde tarih haritası kullanmanın sınırlılıklarını yazar mısınız?

BÖLÜM III: Tarih Haritalarının Kullanımıyla İlgili Tarih Öğretmenlerinin Beceri Düzeylerine Ait Bilgi Düzeyleri İçin Sorular

1. Haritaları kullanırken ihtiyaç duyulan beceriler nelerdir?
2. Tarih haritalarını kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Cevabınız *Hayır* ise bu beceriye sahip olmak için hangi adımları atmak gerekir?
3. Harita becerilerinin faydaları hakkında neler söyleyebilirsiniz?
4. Kullanacağınız tarih haritalarını seçerken hangi ölçütleri göz önünde bulunduruyorsunuz?
5. Tarih haritalarını kullanırken karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

BÖLÜM IV: Tarih Haritalarının Kullanımıyla İlgili Tarih Öğretmenlerinin Tutumları İçin Sorular

1. Derslerinizde tarih haritalarını kullanma konusunda istek duyuyor musunuz? *Evet* ya da *Hayır* olan cevabınız nedenleri nelerdir?

2. Tarih haritalarının tarih derslerinde kullanılması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
3. Tarih öğretmenlerine derslerinde tarih haritalarını kullanmalarını tavsiye eder misiniz? *Evet* ya da *Hayır* olan cevabınızın nedenleri nelerdir?

BÖLÜM V: *Tarih Öğretmenlerinin Tarih Haritalarını Kullanma Düzeyleri İçin Sorular*

1. Derslerinizde tarih haritalarını kullanırken nelere dikkat ediyorsunuz?
2. Derslerinizde tarih haritalarını hangi sıklıkta kullanıyorsunuz?
3. Derslerinizde tarih haritalarını kullanmaya karar vermenizde hangi faktörler etkili olmaktadır?
4. Tarih haritalarını kullanma ile ilgili yeterlilik düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?
5. Bu konuyla ilgili olarak eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ek 3. Mülakat Formu

Mülakat Formu

Saygıdeğer Tarih Öğretmeni,

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bölümü bünyesinde hazırladığım yüksek lisans tezi için araştırma yapmaktayım. Araştırmanın amacı; tarih öğretmenlerinin tarih haritalarına yönelik bilgi ve tutumları hakkında deneyimlerini ve görüşlerini öğrenerek tarih eğitimi alanına katkıda bulunacak veriler toplamaktır. Bu nedenle, hazırlanan bu ankette, sizlere tarih haritalarına yönelik bilgi ve tutumlarınızın değerlendirilmesine dair sorular soracağım. **Sorulara vereceğiniz cevaplar kesinlikle doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmeyecek, sadece görüşleriniz ortaya konulmaya çalışılacaktır. Görüşmemize başlamadan önce, konuşulanların gizli kalacağını ve araştırma sonuçları yazılırken kimliğiniz ile ilgili bilgilerin rapora yansıtılmayacağını belirtmek isterim.**

Görüşlerinizi paylaşacağınız için şimdiden teşekkür ederim.

Miraç Bakkaloğlu

BÖLÜM I: *Tarih Haritalarının Kullanımıyla İlgili Tarih Öğretmenlerinin Bilgi Düzeyleri İçin Sorular*

1. Harita kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı? Cevabınız *Evet* ise aldığınız eğitimin niteliği ile ilgili bilgi verir misiniz?
2. Haritanın tanımını yapar mısınız?
3. Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasını tarih öğretimi açısından değerlendirir misiniz?
4. Tarih derslerinde tarih haritalarını kullanmanın olumlu yönlerini ve sınırlılıklarını açıklar mısınız?
5. Tarih derslerinde tarih haritalarının kullanılmasıyla öğrencilere kazandırılacak beceriler nelerdir?

BÖLÜM II: *Tarih Haritalarının Kullanımıyla İlgili Tarih Öğretmenlerinin Beceri Düzeylerine Ait Bilgi Düzeyleri İçin Sorular*

1. Haritaları kullanırken ihtiyaç duyulan beceriler nelerdir?
2. Tarih haritalarını kullanma konusunda yeterli beceriye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Cevabınız *Hayır* ise bu beceriye sahip olmak için hangi adımları atmak gerekir?
3. Harita becerilerinin faydaları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
4. Kullanacağınız tarih haritalarını seçerken nelere dikkat edersiniz?
5. Tarih haritalarını kullanırken hangi güçlüklerle karşılaşıyorsunuz?

BÖLÜM III: *Tarih Haritalarının Kullanımıyla İlgili Tarih Öğretmenlerinin Tutumları İçin Sorular*

1. Derslerinizde tarih haritalarını kullanma konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Derslerinizde tarih haritalarını kullanma konusunda istek duyuyor musunuz? *Evet* ya da *Hayır* olan cevabınızın nedenleri nelerdir?
3. Sizce tarih öğretmenleri derslerinde tarih haritalarını kullanmalı mıdır?

BÖLÜM IV: *Tarih Öğretmenlerinin Tarih Haritalarını Kullanma Düzeyleri İçin Sorular*

1. Derslerinizde tarih haritalarını kullanırken nelere dikkat ediyorsunuz?
2. Derslerinizde tarih haritalarını ne sıklıkta kullanıyorsunuz?
3. Derslerinizde tarih haritalarını kullanmaya karar vermenizde etkili olan faktörler nelerdir?
4. Tarih haritalarını kullanma ile ilgili yeterlilik düzeyinizi değerlendirir misiniz?
5. Bu konuyla ilgili son olarak belirtmek istediğiniz bir şey var mı?

9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

17.07.1985 yılında Trabzon'un Of ilçesinde doğdu. İlkokulunu Of Merkez İlkokulunda, ortaokul ve lise öğrenimini Sürmene Hasan Sadri Yetmişbir Anadolu Lisesinde tamamladı. 2004 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünü kazanarak 2008 yılında bu bölümden mezun oldu. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalında tezli yüksek lisans eğitimine başladı. 2014 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olarak çalışmaktadır.

Bakkaloğlu evli ve bir çocuk babasıdır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Adres : Kaşüstü Mahallesi Fabrika Sokak Kaşüstü Deniz Park Sitesi C Blok
No:21c İç Kapı No:15 Yomra/TRABZON

E – mail : miracbakkaloğlu@gmail.com

Telefon : 0505 268 17 48